

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Mgr. Nora Cuhrová

Luis de La Puente, *Guía espiritual* a význam pražských jezuitů při
šíření jeho díla

Luis de la Puente, *Guía espiritual* and the importance of the Jesuits
in Prag to the diffusion of La Puente's work

Rigorózní práce

Praha 2012

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 26. května 2012

Nora Cuhrová

Bibliografická citace

Luis de La Puente, *Guía espiritual a význam pražských jezuitů při šíření jeho díla* [rukopis] : rigorózní práce / Nora Cuhrová ; -- Praha, 2012. -- 100 s.

Anotace

Práce „**Luis de La Puente, Guía espiritual a význam pražských jezuitů při šíření jeho díla**“ se věnuje osobě Luise de La Puente (1554-1624), zvláště pak jeho dílu *Guía espiritual* (*Dux spiritualis*), a rozšíření La Puenteho díla činností jezuitů z pražského Klementina. Jedná se o práci z dějin spiritualní teolog. Luis de La Puente byl španělský jezuita, teolog, vyhledávaný zpovědník a duchovní vůdce. Ke sklonku života psal díla věnující se duchovnímu životu, jejichž význam byl nemalý. Jedním z jeho děl je „*Guía espiritual*“, které je - jak autor sám říká - příručka duchovního života. Dílo „*Guía espiritual*“ je významné i tím, že jím La Puente zasahuje do debaty, kterou první generace jezuitů řešily: na jedné straně stál veliký důraz na kontemplativní život a na straně druhé požadavky apoštolské služby. La Puente obě tato hlediska spojuje, přičemž hlavní důraz klade na sjedocování s Bohem v lásce, ne na vnější znaky života. Práce také závěrem ve stručnosti mapuje roli jezuitů z pražského Klementina v šíření La Puenteho díla.

Klíčová slova

Luis de la Puente, *Guía espiritual* / *Dux spiritualis*, modlitba, duchovní život, jezuité, přelom 16. a 17. století, Klementinum

Abstract

The thesis „**Luis de la Puente, Guía espiritual and the importance of the Jesuits in Prag to the diffusion of La Puente’s work**“ is dedicated to the person of Luis de la Puente (1554-1624), especially to his work *Guía espiritual (Dux Spiritualis)*, and to the diffusion of La Puente’s work by the activities of the Jesuits of Prague’s Klementinum. This is a work of the history of spiritual theology. Luis de la Puente was a Spanish Jesuit, theolog, he has also been sought as confessor and spiritual leader. Toward the end of his life he wrote works dedicated to the spiritual life, their meaning was considerable. One of his works is "*Guía espiritual*", as the author’s preface says, handbook of spiritual life. The work *Guía espiritual* is significant also because it interferes La Puente in the debate that the first generation of Jesuits address: on one side there was a great emphasis on the contemplative life, and on the other hand there were requirements of the apostolic ministry. La Puente combines both these aspects, with particular focus on the uniting with God in love, not in the outward signs of life. The thesis maps also in brief the role of the Jesuits Klementinum in Prague spreading La Puente’s work.

Keywords

Luis de la Puente, Guía espiritual /Dux spiritualis, prayer, spiritual life, Jesuits, 16. and 17. century, Klementinum

Počet znaků (včetně mezer): 180 215

OBSAH

Úvod	6
I. Život a doba Luise de la Puente.....	8
I. 1. Dětství, rodina a výchova (1554-1566).....	10
I. 2. Studium před vstupem do řádu (1566-1574).....	12
I. 3. Luisův vstup do Tovaryšstva Ježíšova (1574).....	14
I. 4. Noviciát a sliby (1574-1576).....	17
I. 5. Řádové studium (1576 -1579).....	20
I. 5. 1. Studium na koleji sv. Ambrože ve Valladolidu (1576-1578).....	20
I. 5. 2. Dokončení studia - kolej Oñate (1579).....	21
I. 6. Třetí probace a kněžské svěcení (1579-1580).....	21
I. 6. 1. Třetí probace ve Villagarcie (P. B. Alvarez).....	21
I. 6. 2. Kněžské svěcení a závěr třetí probace (1580).....	23
I. 7. Dokončení studií (actus maior) a první výuka (1580-1585).....	25
I. 8. Novicmistr a instruktor třetí probace ve Villagarcie (1585-1589).....	27
I. 9. Léta mnoha úkolů a nejvyšší řádové sliby (1589-1594).....	29
I. 10. První rektorát - na koleji sv. Ambrože ve Valladolidu (1594-1596).....	30
I. 10. 1. Jak si Luis počínal při výuce?.....	30
I. 10. 2. Spor De auxiliis.....	31
I. 10. 3. Jak Luis vykonával rektorský úřad i vedení noviců?.....	35
I. 11. Poslední veřejně činná léta (1596 až 1607)	37
I. 12. Luisova činnost vně řádu.....	41
I. 13. Poslední Luisova léta (1601-1624).....	48
II. Dílo Luise de la Puente.....	51
II. 1. Představení celého díla Luise de la Puente.....	51
II. 2. Význam a tematika La Puenteho díla v souvislosti s dobovým vývojem spirituality.....	60
II. 3. Prameny.....	62
III. Dux spiritualis (Guía espiritual).....	63
III. 1. Celkový plán díla Guía espiritual.....	63
III. 1. 1. <i>Introductio (Úvod)</i>	66
III. 1. 2. <i>První díl: O blízkém způsobu setrvávání s Bohem v modlitbě a o samotných Božích návštěvách v ní skrze své inspirace</i>	67

III. 1. 3. Druhý díl: O četbě svatých a zbožných knih a o rozjímání Božských tajemství získané z četby mystiků.....	69
III. 1. 4. Třetí díl: O dokonalém nazírání a sjednocení s Bohem.....	74
III. 1. 5. Čtvrtý díl: o umrtvování a ještě skvělejších dílech, které buď jsou plody kontemplativního života nebo k němu disponují.....	76
III. 2. Prameny.....	78
III. 3. Různá vydání Guía espiritual.....	80
III. 4. Základní prvky ignaciánské spirituality a La Puenteho díle.....	82
III. 5. Teologický přínos La Puenteho díla Guía espiritual.....	87
IV. Role jezuitů z pražského Klementina při šíření La Puenteho díla ..	89
Závěr.....	92
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	94
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY ..	95
PŘÍLOHY.....	99
Příloha 1 - Ukázka použitého Lamparterova životopisu: LAMPARTER, Henricus, Vita et virtutes venerabilis patris LvdoVICI de Ponte, Societatis Jesu. Georgus Haenlini, Ingolstad, 1662. S.62-63.....	99
Příloha 2 - podobizna Luise de la Puente z knihy ABAD, Camille-Marie, Vida y Escritos del V. P. Luis de La Puente del la Compañía de Jesús, Universidad Pontificia, Comillas 1957. s. 6.	100

ÚVOD

Předkládaná práce se zabývá životem a dílem španělského teologa a autora duchovní literatury z doby španělského „zlatého věku“ Luise de La Puente (1554–1624), a to s přihlédnutím k obrazu, jaký o La Puenteho životě vytvořil P. H. Lamparter životopisem jemu věnovaným (1662), a nepřímému vlivu, jaký La Puenteho dílo mělo v českých zemích po Bílé hoře. Vzhledem k rozsahu má tato práce splnit pouze informativní službu, měla by ukázat, že je osoba Luise de La Puente zajímavá a že další bádání ve směrech v této práci pouze naznačených může poodhalit dosud jen tušené souvislosti.

Práce je rozdělena do čtyř kapitol: v první se pojednává život a doba Luise de La Puente, druhá kapitola se věnuje přehledu celého La Puenteho díla a jeho významu, třetí kapitola představuje podrobněji La Puenteho dílo *Guía espiritual (Dux spiritualis)*, jehož věrohodnost bude dokreslována vybranými a podrobněji zpracovanými příhodami z La Puenteho života, a konečně čtvrtá kapitola se bude krátce zabývat významem pražské univerzity po Bílé hoře při rozšiřování La Puenteho díla ve střední Evropě.

Literatura ke zvolenému tématu není v češtině dostupná vůbec, ze zahraničních je nejpodstatnější a nejúplnější práce C. M. Abada, *Vida y escritos del V. P. Luis de La Puente*, Comillas 1957, psaná španělsky. Tato kniha (jako všechny další o La Puente) se v žádné české knihovně nenachází. Další zahraniční práce se vždy věnují jen některému aspektu La Puenteho díla, jazykově jsou dostupné ve španělštině, francouzštině či němčině. Z literatury, která hraničí s prameny, převažují díla psaná latinsky, pro české prostředí je významný zvláště La Puenteho životopis od H. Lampartera *VITA ET VIRTUTES VENERABILIS PATRIS LVDOVICI DE PONTE, SJ* z roku 1662. Samotné La Puenteho dílo je v českých knihovnách dostupné v

latinských překladech, které, jak bude v práci řečeno, pořizoval pozdější rektor pražského Klementina M. Trevinnius. Tato práce by tedy také měla ukázat, že by i v českém jazyce mohla (či měla) o La Puente a o vlivu jeho děl vzniknout práce, která by třeba pro své zaměření na české prostředí ukázala další souvislosti kulturního života v 17. století u nás.

Předkládaná práce je tedy prací z oblasti dějin spirituality. Tomu odpovídá i metoda - při mapování historických souvislostí volím metody historické práce a při rozboru samotného díla *Dux spiritualis* volím metodu teologické práce, a to metodu induktivní. Práce se má také pokusit o zasazení La Puenteho díla do souvislostí s diskuzemi tehdejšího vysoce kulturně významného Španělska (spory filosofického rázu jako např. o pojetí svobody člověka a působení Boží milosti, tak rázu teologického jako např. neposkvrněné početí Panny Marie, respektování církevních autorit aj). K tomuto záměru se ukazuje nejlepší učinit podrobnější rozbor La Puenteho spisu *Dux spiritualis*, který je uceleným kompendiem jeho názorů.

I. Život a doba Luise de la Puente

V kapitole o La Puenteho životě vycházím především z knihy Henrica Lampartera *Vita et virtutes Venerabilis patris Ludovici de Ponte, Societatis Iesu (1662)*¹, jejíž údaje doplňuji či koriguji podle knih C. M. Abada *El Venerable P. Luis de la Puente, sus libros y su doctrina espiritual (1954)* a *Vida y Escritos del V. P. Luis de la Puente (1957)*, které jsou co do odbornosti a rozsahu nejvýznamnější a také nejnovější. Žádná novější literatura, kromě studie Aloisia Hörnunga C.M.F., *Heilsverwirklichung als Bräutlich-Eheliches Verhältnis zwischen Gott und Kreatur nach La Puente S.J. (1969)*, která se však zabývá výlučně La Puenteho komentářem *Písně písní*, se La Puentem systematicky nezabývá. Vedle zmíněného Lamparterova životopisu také vycházím z La Puenteho životopisu B. Alvarezze (*Balthasaris Alvarez e Societate Iesu Vita, 1670*), ve kterém uvádí některé své osobní vzpomínky.

V kapitole, která bude následovat a jejímž předmětem bude La Puenteho dílo *Dux spiritualis*, se budu na pozadí rozboru tohoto díla věnovat podrobněji některým momentům a příhodám La Puenteho života, které by měly dokreslit a podpořit věrohodnost jeho díla.

Několik poznámek k Lamparterově *Vita et virtutes*: V předmluvě („*Ad lectorem*“) mluví Lamparter o La Puenteho knihách jako o velmi rozšířených v mnoha překladech, a to nejen mezi duchovními osobami, ale také mezi laiky. Šlo o dobu kolem roku 1662.² Ve svém spise Lamparter vychází z La Puenteho

¹ V práci užívám Lamparterovo líčení pro představení Luisovy osoby: kurzívou píšu volnou interpretaci jeho líčení, kurzívou s uvozovkami přímé citace z Lamparterovy knihy.

² „*Offero tibi, lector benevole, Historiam P. Ludovici de Ponte, quam tibi gratam futuram existimo, si quem usum habeas librorum editorum ab illo, sicut non dubio; cum in varias linguas traducti versentur in manibus omnium, non Religiosorum tantum, sed etiam secularium; atque adeo maximorum Principum. Jucundum erit videre in ea repraesentatum spiritum, quo, jussu Dei, scripsit eos libros.*“ In: LAMPARTER, Henricus, *Vita et virtutes venerabilis patris Ludovici de Ponte, Societatis Iesu. Georgus Haenlini, Ingolstadt, 1662. Ad lectorem.*

životopisu, který napsal španělsky Fr. Cachupin³ v roce 1652, a to jak podle svědectví spolubratrů, tak podle vlastních La Puenteho zápisků. Pro věrohodnost ještě Lamparter uvádí, že Fr. Cachupin je jezuitský teolog a navíc Kvalifikátor inkvizice.⁴ Lamparterova kniha je jakýmsi rozšířeným překladem knihy Fr. Cachupina. Užívám právě ji, neboť se tato práce také zabývá vlivem La Puenteho osoby (skrze jeho díla) v Čechách po Bílé hoře a Henricus Lamparter SJ(1591 či 1592–1670) byl v letech 1655 až 1658 provinciálem české jezuitské provincie. Vycházím právě z tohoto duchovního životopisu, abychom viděli, jaký obraz o osobě, jejíž díla oceňovali, měli „čeští“ jezuité, které ctnosti považovali za podstatné pro dokreslení důvěryhodnosti jeho duchovních spisů, proč mohl být považován za duchovní autoritu. Tato kapitola tedy není historickou prací o La Puenteho životě, kritické ověření faktografických údajů čerpám z děl C. M. Abada. Jedná se o kapitolu z dějin spirituality, jejímž hlavním pramenem je duchovní životopis, jak jej napsal autor v 17. století. V té době měl životopis světce (či předpokládaného světce) svou danou formu a naše historicko-kritická měřítko a důraz na racionalitu a ověřitelnost veškerého tvrzení tehdy neměli.

Před samotným textem životopisu dává Lamparter ještě své prohlášení, kde říká, že veškeré líčení zázraků a svatosti La Puenteho osoby bere ve „vulgárním“ smyslu, ale opravdové prohlášení zázraků a svatosti že náleží církvi.⁵

³ Z *Cachupina* vychází ve svých knihách o La Puente také C. M. Abad. Srov. ABAD, Camille-Marie, *El Venerable P. Luis de La Puente de la Compania de Jesus, Sus Libros y Su Doctrina Espiritual*, Universidad Pontificia, Comillas 1954, a též, *Vida y Escritos del V. P. Luis de La Puente del la Compañía de Jesús*, Universidad Pontificia, Comillas 1957, s. 8-10.

⁴ *“Ut autem noveris, qua fide constant ea, quae narro, scias omnia desumpta ex ea vita, quam anno 1652 prolixè et accurate, lingua Castellana scriptam, partim ex certis testimoniis, apud Ordinarios cum jurejurando depositis, partim ex ipsius venerabilis Patris Ludivici manu scriptis, edidit Pater Franciscus Cachupinus, Societatis nostrae Theologus, et Qualificator sacri Officii Inquisitionis, summa cum approbatione gravissimorum virorum diversi Ordinis. (...) Audio Gallice quoque ab alio e Societate editam esse hanc vitam; sed eam hucusque non vidi. Tu interim hanc latinam boni consule.”* Lamparter, *op. cit.*, „Ad lectorem“.

⁵ „Protestatio auctoris. Protestor autem, me vocabula sanctitatis, miraculi, et si quid est eiusmodi, non alio sensu accipi velle, quam vulgari; neque aliam ijs omnibus, quae narro, fidem arrogare, quam debeat quibusvis

I. 1. Dětství, rodina a výchova (1554-1566)

Luis de la Puente (Ludovicus de Ponte) se narodil na svátek sv. Martina 11. listopadu roku 1554⁶ ve Valladolidu v Kastílii. Papežem byl v té době Julius III. a Římsko-německým císařem Karel V. (císařem od roku 1519-1556, španělským králem už od r. 1516-1556). Po něm byl španělským králem Filip II. (1556-1598). Španělsko bylo tehdy politicky a kulturně na vrcholu, prožívalo tzv. "Zlatý věk". Jedná se o dobu plně rozvinuté reformace⁷ a dobu, kdy probíhal Tridentský koncil (1545-1563)⁸, o dobu, kdy ve Francii probíhaly náboženské války⁹ a ve Španělsku o dobu masivní snahy o hlubší duchovní život, dobu

historijs non temere scriptis; multo minus, quod stultissimum esset, praeiudicium facere S. Sedi Apostolicae, cuius est pronunciare de vera servorum Dei sanctitate, et miraculis." In: Lamparter, op. cit., nečíslováno.

⁶ Vycházím z : H. Lamparter, *VITA ET VIRTUTES VENERABILIS PATRIS LVDOVICI DE PONTE, SOCIETATIS JESU, GEORGUS HAENLINI, INGOLSTAD, 1662. (NK 65 E 5503) Dále: Miguel NICOLAU, „La Puente“, in: Dictionnaire de Spiritualité, Beauchesne, Paris 1975, 9, 265-276. Camilo Maria ABAD, *El Venerable P. Luis de la Puente, sus libros y su doctrina espiritual, Universidad Pontificia Comillas 1954 a týž, Vida y Escritos del V. P. Luis de La Puente del la Compañía de Jesús, Universidad Pontificia, Comillas 1957. Posledně jmenované dílo je nejrozsáhlejší a nejnovější. Zde: srov. Abad, Vida, s. 21.**

⁷ Roku 1555 byl na říšském sněmu v Augšpurku vyhlášen náboženský mír. Byla zavedena zásada koho území, toho víra (poddaní mají mít vyznání své vrchnosti nebo se mají vystěhovat). Jednalo se vlastně o vítězství protestantismu, který se šířil po celém Německu a pronikl do zemí baltských, do Polska, Dánska, Švédska a Norska. Kalvinismus působil ve Francii, Nizozemí, Skotsku, Anglii, Polsku a Uhrách.

⁸ Tridentský koncil (zasedal s přestávkami v letech 1545-1548, 1551-1552 a 1562-1563) byl reformním a očistným koncilem katolické církve, i když se samozřejmě také vyrovnával s reformací. Pro účely této práce zde pouze telegraficky zmiňuji některé závěry koncilu: Vulgáta se stala hlavním „povoleným“ překladem Písma a kněží jeho oprávněnými vykladači. Tradice církve byla označena vedla Písma za neopomenutelný zdroj křesťanských pravd. Proti sklonu vidět ospravedlnění v pouhé víře vyzdvihl koncil význam skutků a zásluh, také ve formě poutí, potvrzen byl kult svatých a význam zobrazování svatých motivů (následná obliba barokních poutí a hojně výtvarné výzdoby kostelů). Bylo jasně vymezeno sedm svátostí a skutečná reálná přítomnost Krista v eucharistii (odtud procesí s Nejsvětější svátostí jako demonstrace tohoto proti protestantům) a dovoleno výlučně užívání římského ritu. Pro aplikaci závěrů Tridentu do církevního života sloužilo vydání nového katechismu v roce 1566, v roce 1568 breviáře a roku 1570 římského misálu. V roce 1593 byla vydána revidovaná Vulgáta (tzv. Klementinská Vulgáta), která byla prohlášena autentickým Božím slovem. V aplikaci katolické reformy do života církve bylo velmi významné působení jezuitů. Srov. DELUMEAU, Jean, „Réforme Catholique et contre-réforme.“ In: : *Dictionnaire de l'Histoire du christianisme*, Albin Michel, Paris 2000. S. 914-921.

⁹ Ve Francii v letech 1562 až 1598 probíhalo celkem osm huegnotských válek, Španělsko podporovalo Guisy a Anglie hugenoty. 1572 bartolomějská noc (povražděno asi 20 000 hugenotů), hugenoti se udrželi v La Rochelle a na jihu země vytvořili vlastní vojenskou organizaci. Po té, co se Jindřich Navarrský (hugenot) stal legitimním panovníkem, spojila se katolická liga (Jindřich Guise) otevřeně se Španělskem. 1585 – 1589a začal válku tři Jindřichů o Paříž: král dal Jindřicha Guise zabít, vzápětí byl sám zavražděn. Jindřich IV. (1589-1610) zakladatel dynastie Bourbonů musel válčit proti Lize i proti Španělům. Roku 1593 přestoupil ke katolictví („Paříž stojí za mší“), a to byl konec válek. 1598 edikt nantský zaručoval hugenotům náboženskou svobodu, omezenou možnost bohoslužeb a politickou rovnoprávnost. Francie se stala katolickou zemí, ale s rovnoprávnou protestantskou menšinou. Král zvítězil nad šlechtou, Jindřich IV. vytvořil jednotný národní stát. Srov. DORAZIL, Otakar, *Světové dějiny v kostce. Papyrus a Jeva, Vimperk / Rudná u Prahy 1997; Renesance a reformace. Od roku 1500 do roku 1592. Larousse. Jan Vašut, Praha 1999.*

mystiky a mnoha světců, ale také se tříbí nové směry v duchovním životě, což s sebou neslo nemálo sporů o správnou formu duchovního života. Jedná se o dobu vzniku mnoha spisů a příruček duchovního života, ve kterých není La Puenteho dílo zanedbatelné. Doba La Puenteho narození je také dobou působení Ignáce z Loyoly a vzniku jezuitů, ke kterým se později La Puente přidal také.

Brzy po narození - 26. listopadu 1554 - byl Luis pokřtěn ve farnosti „Nuestra Señora de la Antigua“¹⁰, jméno dostal Luis (Ludvík).

La Puenteho otec se jmenoval Alfons, pocházel ze slavné Cantabrijské rodiny a byl členem královské kancléře¹¹. Zemřel během Luisova dětství, takže hlavní podíl na jeho výchově pak měla matka. Jeho matka se jmenovala Maria Vasquez (Vasquia) a pocházela ze staré křesťanské rodiny. „Oba vynikali zbožností, která se projevila ve výchově dětí.“¹²

Měl tři sourozence, nejstarší z nich byla sestra Anna, která vstoupila k dominikánkám do kláštera Matky Boží, druhý mezi sourozenci v pořadí byl Luis, třetí Andrés a čtvrtý Juan Bautista. I tito dva mladší bratři vstoupili k dominikánům, Juan do Collegio S. Thomae Compluti, kde dosáhl významných pozic (Magistrem řádu, Kvalifikátorem Inkvizice a také byl historiografem), Andrés se věnoval kontemplaci a stal se prefektem v klášteře Sv. Pavla ve Valladolidu¹³.

Luisův životopisec Lamparter líčí jeho výjimečnou zbožnost už od dětství. *Již ve dvanácti letech, jak uvádí, prožíval sladkou důvěrnost s Bohem, neboť často během dne se uchyloval*

¹⁰ Srov. Camilo Maria Abad, *El Venerable P. Luis de la Puente, Sus Libros y su doctrina espiritual*, Universidad Pontificia, Comillas 1954, s. 109.

¹¹ Srov. Abad, *Vida*, s. 22.

¹² „Ambo pietate praestantes, quae in educatione liberorum apparuit: nam ea disciplina instituti erant, ut novitij Religiosi viderentur viciniae.“ In: Lamparter, *VITA ET VIRTUTES VENERABILIS PATRIS LVDOVICI DE PONTE*, Typis Georgii Hænlini, Ingolstadt 1662, s. 2.

¹³ Srov. Abad, *Vida*, s. 22-26.

na odlehlé místo v domě a setrval zde v modlitbě a každý den před rozedněním se tiše oblékl (spal s bratrem Andrésem) a odebral se do domácí kaple, kde setrval v modlitbě s Bohem na kolenou do rozednění, a pak chodil do kostela sv. Pavla, který sousedil s jejich domem, na ranní pobožnosti. Takto činil za každého počasí a vytrvale, stejně jako byl vytrvalý v jiných úkonech zbožnosti už od dětství.¹⁴ Po takovémto začátku dne se Luis choval velmi rozumně a zrale, ačkoli byl dítě, a jak dosvědčoval jeho bratr Andrés, který mu byl druhem nejbližším, byl Luis příkladný a veskrze ctnostný, což si zachoval i ve věku rozpuku mládí.¹⁵

To, že byl Luis velmi ctnostným a zbožným dítětem, dokládá jeho životopisec i na plodech, které z této zbožnosti pramenily: byla jím pokora, poslušnost vůči matce a slušnost vůči všem, bedlivé vnímání Božských svátostí, tělesné umrtvování bděním a postem, nikdy nebyl zahálčivý a stále se modlil či studoval.¹⁶ Místo her, tance, žertů a podobných věcí, které by odpovídaly jeho věku, chodil do špitálu sloužit nemocným, dával jim jídlo, mluvil s nimi o zbožných věcech, povzbuzoval je k trpělivosti a nevynechal nic, co by jim mohlo ulevit od jejich bolestí. Počínal si opravdu svatě.¹⁷

I. 2. Studium před vstupem do řádu (1566-1574)

Ve dvanácti letech (1566) začal chodit do školy, aby se naučil latinsky číst a psát. Matka mu řekla, aby vodil také sestru. Sestra byla v prostoru vykázaném dívkám, jak bylo zvykem, i když se učily totéž. Venku na ni Luis vždy čekal, měl však oči upřeny k zemi, aby nějakou z děvčat nepozoroval.¹⁸ Ve třinácti letech už uměl číst, psát a počítat a začal

¹⁴ Srov. Lamparter, op. cit., Cap. I., IV, s. 5.

¹⁵ Lamparter, op. cit., Cap. I., V, s. 6.

¹⁶ Lamparter, op. cit., Cap. I., VI, s. 7.

¹⁷ Lamparter, op. cit., Cap. I., VII., s. 8.

¹⁸ Lamparter, op. cit., Cap. I., VIII, s. 9.

studovat půldruhého roku Gramatiku, zcela jí uchvácen. V registrech University je jeho jméno zapsáno od 28. listopadu roku 1567, tedy o rok později, neboť registry z roku 1566 se nedochovaly¹⁹. Filosofii studoval na Akademii ve Valladolidu v letech 1570-1572, titul bakaláře získal 24. dubna 1572²⁰. Po dosažení prvního stupně z filosofie (tedy po absolvování Gramatiky a získání titulu v „Artes“) šel studovat teologii nejprve na kolej sv. Jiří (1572-1574), kde přednášeli dominikáni. Zde se setkal se slavným Domingem Bañezem²¹, který zde byl v akademickém roce 1573-74 lektorem a regentem²².

Jak bylo řečeno, na dominikánské koleji sv. Jiří přednášely významné osobnosti tehdejší doby, nicméně Luise to pod vlivem P. Martina Gutierreze táhlo na kolej jezuitskou. Roku 1572 se představeným jezuitského domu ve Valladolidu stal P. Martin Gutierrez²³, který přišel ze Salamanky, kde přednášel na věhlasné Akademii a kde tak působil na své posluchače, že jich mnoho dovedl ke zbožnému životu pohrdáním věcmi světskými. Ve Valladolidu si svou výmluvností a zbožností opět získával mnoho posluchačů. Sám Luis o tom píše, jak na něj setkání s tímto mužem zapůsobilo²⁴. Pod jeho vlivem prý mnoho studentů se rozhodlo stát se řeholníky a nemálo z nich vstoupilo do Tovaryšstva Ježíšova.

¹⁹ Srov. Abad, Vida, s. 35.

²⁰ Tamtéž, s. 36.

²¹ Domingo Bañez (+ 1604), tomisticky orientovaný filosof, významný ve sporu o pojetí milosti a svobodné vůle. Bañez působil na koleji sv. Jiří v letech 1573-1577.

²² Abad, Vida, s. 42.

²³ Martín Gutierrez žil v letech 1524-1573, byl jezuitou (od roku 1550), rektorem několika významných jezuitských kolejí (v Plascencii, Salamance a ve Valladolidu), znal sv. Františka de Borgiu, mladého Františka Suáreze, kterému velmi pomohl, a byl zpovědníkem sv. Terezie z Ávil (1570-1571). V roce 1572 byl zvolen jako delegát na druhou generální jezuitskou kongregaci, vydal se do Říma přes Francii, kde byl zajat hugenoty, uvězněn v Cardillacu, kde roku 1573 zemřel. Srov. C. M. Abad, „Gutierrez“, in: Dictionnaire de spiritualité, VI, Paris, c. 1300. O jeho životě napsal La Puente menší spisek: El V. P. Martín Gutiérrez... Su vida y sus Placitas, vydáno bylo v editovaném díle La Puenteho od C. M. Abad v Miscelánea Comillas, t. 28, 1957.

²⁴ „Ingressus enim quodam die Domum nostram Professam, ut concionem audirem, nesciens, quis eam esset habiturus (fuit autem praedictus Pater) et paulo post, quam audire inceperam, nesciens quis esset, aut qui vocaretur, adeo obstupui spiritum illum..“, in: Lamparter, op. cit., cap. I., s. 12. Toto má být citace z La Puenteho Vida del P. B. Alvarez, nicméně Lamparter nikdy necitoval doslovně a tuto „citaci“ se mi nepodařilo dohledat.

Na koleji Sv. Ambrože, kam se Luis zapsal na přednášky (v roce 1574 už jistě,) přednášel v roce 1574 Franciscus Suarez, který Luise uchvátil (jak píše autor životopisu, uchvátil jej Suarez „*naukou, ale neméně zbožností*“²⁵). V osobnosti Martina Gutierreze a v působení Františka Suareze je třeba spatřovat počátek jeho seznamování se s jezuitským řádem, stejně jako počátek lásky k tomuto řádu.

Suarez vyučoval na koleji sv. Ambrože v roce 1574, kdy se zde stal prefektem pro scholastická studia, pak byl však odvolán a do Valladolidu se vrací a působí zde až v letech 1576–1580. V těchto letech Suarez komentoval a vykládal první část *Sumy* (přirozená teologie).²⁶

I. 3. Luisův vstup do Tovaryšstva Ježíšova (1574)

Luis pokračoval rychle ve studiu teologie a byl Bohem povolán k hlubšímu duchovnímu životu. Pod vlivem působení P. Martina Gutierreze se rozhodl stát řeholníkem. A nejlepší se mu zdálo vstoupit k jezuitům. O svém úmyslu se poradil s matkou, jejíž zbožnosti a předvídavosti důvěřoval. Ona mu poradila, aby ještě počkal a dále studoval, dokud nebude starší a vzdělanější a jeho úmysl jistější²⁷. Jezuité byli poměrně nový řád zmítaný v té době mnohými diskuzemi²⁸ a jeho

²⁵ „...in posteriore Franciscus Suarez, non doctrina magis, quam vitae sanctitatis conspicuus...“ Lamparter, op. cit. s. 10.

²⁶ Srov. Heider, Daniel, *Kdo byl František Suárez, Studijní texty Centra Aletti, Olomouc 2009, s. 28n.*

²⁷ Srov. Lamparter, op. cit., s. 13.

²⁸ *Nový řád, jezuité, byl schválen Pavlem III. v roce 1539 (1540). Spolu s kapucíny byli jezuité nejaktivnější v procesu katolické reformy, čemuž pomáhalo jejich zaměření na školskou, misijní a katechetickou činnost. Zakadatelem jezuitů byl sv. Ignác z Loyoly a ten vycházel v podstatě ze stejných myšlenek, které vykrytalizovaly na Tridentském koncilu. První dům Tovaryšstvo mělo v Římě, odkud vyrazili první jezuité do zemí Evropy i do Asie a Ameriky. Mimořádně silnou podporu získal nový řád právě ve Španělsku, a to také díky Františku Borgiovi, který jezuitu jako vévoda z Gandie silně podporoval a v roce 1546 se k nim sám přidal. V době Ignácovy smrti (31. července 1556) se jezuitský řád dělil již na 11 provincií s více než 67 řádovými domy. Srov. ČORNEJOVÁ, Ivana, *Tovaryšstvo Ježíšovo: jezuité v Čechách*. Hart, Praha 2002, s. 22-28. V době Ignácovy smrti tvořily z celkového počtu všech jezuitů dvě třetiny Španělé. Jezuité byli zaměřeni na aktivní službu, avšak v té době byla – a ve Španělsku obzvláště – v oblibě kontemplace, které se hojně věnovala tehdejší literatura. Proto i jezuité potřebovali zvolit, jaká forma modlitby pro ně bude závazná. První rozhodnutí nechala Druhá generální kapitula v roce 1565 na superiorovi Františku Borgiovi, který předepsal všem členům Tovaryšstva hodinu formální*

bratr Andrés, který také chtěl vstoupit do nějakého řádu, se obával, zda jsou jezuité „to pravé“. Sám Andrés chtěl jít k dominikánům. Luis nevěděl, co dělat, stále ho to táhlo k jezuitům, a tak se modlil o projevení Boží vůle, kam má jít²⁹. A čím více se modlil, tím více ho to táhlo k jezuitům a tím nabýval klidu, zatímco když uvažoval o jiných možnostech, klid byl ten tam. Tak se rozhodl vstoupit do jezuitského řádu, nicméně trvalo to ještě mnoho měsíců.

Dále se Luis věnoval studiu a byl velmi zbožný. Roku 1573 umírá P. Martin Gutierrez. Pohřben byl v Galii. Luis zůstal osiřelý, přesto byl ve svém povolání posílen. *Vždy cítil, že je pravdivý názor těch, kteří tvrdí, že Matka Boží byla počata bez poskvrny dědičného hříchu. Kdykoli se však o tomto pustil do disputace, nedokázal protivníka přesvědčit. (...) Šel před oltář Panny Marie, kde učinil slib, že nebude ani z důvodů zkoušky hájit názor opačný, ale že bude zastávat názor o neposkvrněném početí. A protože jezuité tuto nauku zastávali, utvrdilo ho to v jeho rozhodnutí pro vstup k nim.*³⁰

Avšak ani tak neměl klidu. Jak píše Lamparter, pokuší se ho snažil odradit. Sám Luis o tom píše ve *Vida del P. B. Alvarez*: Po rozhodnutí vstoupit k jezuitům prožil šest měsíců ve velikých nejistotách a neklidu („bouře v mé duši byla strašná“), aby neudělal chybu. Jedni ho od vstupu odrazovali,

modlitby denně. Otázka však nebyla zcela dořešena, přidávaly se další povinné modlitby. Roku 1573 se konala Třetí generální kapitula, na které část jezuitů doufala v návrat k původní hodině denně, avšak nic se nerozhodlo. Roku 1575 zakázal generální superior Mercurian četbu některých autorů a spor se dořešil formulací, že diskurzivní modlitba je typ formální modlitby, který Tovaryšstvu vyhovuje, afektivní a kontemplativní modlitba jsou jezuitskému duchu cizí. Mezi jezuitu, kteří dále obhajovali afektivní modlitbu byl také Baltasar Alvarez, proti kterému Mercurian v roce 1577 zakročil. Spor o podobu modlitby u jezuitů vyřešil až pátý generální superior Claudius Aquaviva, který rozhodl ve prospěch diskurzivní modlitby a askeze, ale zároveň vyzdvihl hodnotu modlitby jako takové. Ta však nesmí nikdy zastíhat také apoštolát, který je v Tovaryšstvu nezbytný. Po tomto rozhodnutí začali jezuité psát duchovní literaturu. Srov. AUMANN, Jordan, Křesťanská spiritualita v katolické tradici. UK v Praze, Karolinum 2000, s. 189-191.

²⁹ „Ergo ipse ardenti, et crebriore oratione agere cum Deo: urgere suspirijs, supplicare cum lacrymis, ut suam sibi voluntatem apertius indicare vellet. Quanto vero enixius instabat precibus, tanto vehementiores impulsus, et fortiores instinctus ad inuendam Societatem senáre; atque id magis, cum orabat tranquillius; in omni alia mentis propositio, praeterquam in ista, arescere, Nigere, turbari.“ In: Lamparter, op. cit., Lib. I, Cap. II, s. 15.

³⁰ Srov. Lamparter, op. cit., Lib. I, Cap. II., s. 17n.

druzí naopak. Útěchou mu byla modlitba, ve které nacházel klid („kdykoli jsem se modlil, byl jsem klidný, a tak jsem usoudil, že je to Boží vůle, abych vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova“). Usoudil tedy, že je to Boží vůle, aby k jezuitům vstoupil³¹.

Své přání vstoupit k jezuitům vyjevil nejprve studentovi teologie, který byl jezuitou (Pedro Ruiz de Castillo – ten byl později Rector Legionis a významný v Kastilské Provincii). Ten ho přivedl k rektorovi koleje sv. Ambrože Antoniu Marcénovi, k muži výjimečné svatosti. Když podrobně vyzkoumali Luisovy důvody a zda se jedná o Boží povolání, se svolením představeného Provincie, kterým tehdy byl Juan Suarez, mu bylo přislíbeno přijetí. Tento pohovor před přijetím – *examen generale* – byl povinný a podstupoval ho každý, kdo chtěl k jezuitům vstoupit. Nebylo vůbec samozřejmé, že by pohovorem každý prošel kladně³². Doma Luis nic neřekl, dokud ho nepřijali 2. prosince roku 1574 v jeho dvaceti letech do noviciátu v Medina dell Campo.³³ V té době již dokončil první část studia teologie jako nejlepší v koleji sv. Ambrože, z druhé části studií byl prozatím uvolněn.

³¹ „*Ex uno enim tanti in ea fervoris aspectu, eadem gliscentis flamma, qua illum superiore anno Baltasar excitarat, mei animi tempestas sedata terribilis est; qua, postquam de ineunda Societate constitui, sex ad dilatam ingessum menses iactatus ideo sum, quia ingenti ferebar affectu in allium Religiosum Ordinem, quem plurimi duxi semper, et duco. Cumque ab Dei vocatu argumentis, afflatibusque plurimis ad Societatem impellerer, tanto pugnantium inter sese cogitationum aestu iactabar, ut excruciarer animo; ac, ne disrumper, in liberum aërem. et agros, respiratum ibi, exclamatumque propellerer; ratus, alterutri familiae nomen darem, perinde me curis per aevum omne confectum iri. Alteri enim adscriberer, ea me cogitatio foderet, exerrasse me scilicet, inque altera melius mihi futurum fuisse. At enim quandoquidem oranti, quieto, astantique coram Deo illud mihi perpetuo obversabatur, divinae voluntatis esse, ut Iesu Socijs aggregarer, ijs me non sine multa animi contentione perdifficulter adiunxi. Verum in hoc Methymnense Tyrocinium admissus, paucos intra dies, postquam Tyrones adverti, quam serio vere humana calcarent, seque ipsi contemnerent, subigerentque; quantoque ardore vestigijs Christi Servatoris, consiliisque illius sanctissimis inhaerent; tantam ex mea deliberatione voluptatem cepi, ut, quod inter summa Dei beneficia refero, neque probationis, neque alio deinceps tempore, ob eam me seu modestia, seu poenitentia unquam habuerit.*“ In: La Puente, Balthasaris Alvarez e Societate Iesu Vita, Řím 1670, Cap. 19, s. 127.

³² Srov. ČORNEJOVÁ, Ivana, *Tovaryšstvo Ježíšovo: jezuité v Čechách*. Hart, Praha 2002, s. 53.

³³ Srov. ABAD, Camille-Marie, *Vida*, s. 51.

I. 4. Noviciát a sliby (1574–1576)

Po oddělení provincií Kastílie a Toledo zřídil P. Balthazar Alvarez³⁴ dům první probace (tedy noviciát, rovněž označovaný jako tyrocinium) v Medina del Campo. Luis zde byl mezi prvními zapsanými novici (zapsán na konci roku 1574).³⁵ Když po přijetí do noviciátu Luis viděl, jak zbožný způsob života (potlačovali světské, sebe umrtvovali a následovali s velikým úsilím Krista) zde byl veden, opustily ho všechny pochybnosti a strachy „...neque senserim motum tristitiae, vel poenitudinis“³⁶, které cítil předešlých osm měsíců.

Luis byl velmi snaživý a zbožný, působil dojmem světce, jak Lamparter dokládá svědectvím P. Francisca de Prato, pozdějším představeným provincie Kastílie, který Luise po 38 let v řádu sledoval (jako novic, později subditus a superior) a řekl o něm, že (volně přeloženo) „vždy v něm shledával takovou snahu a živé přání po dokonalosti, Boží slávě a spáse duší, že jako by hořel touto snahou a přáním, a tak stále pokračoval v dokonalosti. (...) Tak vznikla pověst o jeho svatosti, a to ne jenom mezi domácími, ale i mezi ostatními řeholníky a významnými muži.“³⁷ Svědectví P. Francisca de Prato doplňuje Lamparter svědectvím P. Diega de Soso, který byl v řádu 48 let, dvakrát byl Provinciálem provincie Kastílie a vzpomíná, že když vstoupil do řádu ve svých dvaceti letech,

³⁴ Balthasar Alvarez (1533-1580) byl významnou osobou jezuitského řádu, do kterého vstoupil roku 1555. Za svůj život byl rektorem ve více jezuitských kolejích (v Avile, v Medina del Campo, Salamance, ve Villagarcie), také byl představeným noviců ve Villagarcie v roce 1577. V letech 1560-1566 byl zpovědníkem sv. Terezie z Avily. Pro některé své názory ohledně modlitby (“modlitba ticha”) se musel několikrát zodpovídat před představenými (viz. pozn. 39) i před Inkvizicí a bylo mu zakázáno modlitbu vyučovat. Tomuto rozhodnutí se podřídil. Doba byla tehdy na tyto otázky citlivá, mj. kvůli sporu s “Osvícenými” (“Allumbrados”), kteří subjektivní vedení Duchem Svatým stavěli i nad poslušnost představeným. Srov. HERNANDEZ, E., „Alvarez“ (Balthasar), heslo in: *Dictionnaire de Spiritualité*, 1, 405-406.

³⁵ Srov. Abad, Vida, s. 53.

³⁶ „videns, quam serio Tirones illi mundum calcabant, seque ipsos contemnebant, et mortificabant, quantoque studio Christum Dominum nostrum sequebantur, et consilia ejus Evangelica amplectebantur; adeo quietus et contentus mansi electione, quam feceram, ut per Dei misericordiam, neque in Novitiatu, neque extra illum senserim motum tristitiae, vel poenitudinis.“ In: Lamparter, op. cit., lib. I, III, s. 24.

³⁷ Srov. Lamparter, op. cit., Lib. I, Cap. III, s. 25.

byl Luis všemi pokládán za velikého, velmi pokorného a svatého muže.³⁸

Jak ukládaly řádové konstituce sv. Ignáce, musel každý novic projít duchovními cvičeními sv. Ignáce v jednom celém měsíci (anebo si je prodloužit na sedmdesát dní, což zavedl P. B. Alvarez), avšak o Luisovi, který byl v meditacích sběhlý, se soudilo, že mu bude stačit měsíc jeden. V noviciátě měl budoucí řeholník projít několika „zkouškami“, mezi nimi byly již zmiňovaná duchovní cvičení, dále služba ve špitále, putování, výuka náboženství a pro budoucí kněze ještě kázání a zpovídání.³⁹ Celý noviciát, který obvykle trval dva roky a byl zakončen jednoduchými sliby, strávil Luis velmi zbožně a těšil se blízkosti s Bohem nejen pro své potěšení, ale také k pobídce k sebepřekonávání. Ve volných chvílích poklekal před obrazem Bohorodičky, který přivezl z Říma P. Alvarez a o kterém se soudilo, že je to obraz patřící sv. Lukášovi.⁴⁰ Luisovým novicmistrem byl P. Rodrigo Arias.

Luis si často žádal od představených povolení jít do špitálu, kde se věnoval ošetřování nemocných. Lamparter uvádí, že v nemocnici *zametal podlahu, stlal postele, čistil nádoby, podpíral slabé a posluhoval potřebným a to vše že činil s radostí.*⁴¹ Tedy samé praktické věci! Lamparter také uvádí příhodu, jak Luis našel ve špitále jednoho chudého a velmi špinavého člověka, který byl kvůli své odpornosti a zápachu zcela opuštěn. Luis v něm viděl Krista, a tak se toho chudého ujal a objal ho, dobře ho oblékl a postaral se o něj⁴². Byl však příkladným nejen venku, ale také v domě, kde se opět nevyhýbal ani praktickým povinnostem jako vařit či pomáhat nemocným.

³⁸ Srov. Lamparter, *op. cit.*, Lib. I, Cap. III, s. 26. Také: srov. Abad, *Vida*, s. 59 a s. 62.

³⁹ Srov. Abad, *Vida*, s. 61.

⁴⁰ Srov. Abad, *Vida*, s. 59.

⁴¹ Srov. Lamparter, *op. cit.*, Lib. I, Cap. III, s. 28.

⁴² Tamtéž.

Z Lamparterova vyprávění stojí za zmínku Luisova snaha o sebezpřekonávání: své spolubratry často žádal na kolenu za prominutí, čím více byl povahou prudký a vznětlivý, tím více se to snažil překonat, aby působil klidně a vyrovnaně. Vedle tohoto „duševního“ sebeovládání se také velmi umrtvoval tělesně (bičem, bděním a posty), takže zkontroloval své mravy. Žádnou ze svých činností (i duševních) nezatajoval před svými představenými. Jeho duchovním vůdcem/mistrem v noviciátě byl P. Rodrigo Arias (pohřbený později ve Valladolidu), kterému Luis zcela důvěřoval a bral jeho slova jako Boží pokyny⁴³.

20. března 1576, po roce noviciátu, byl poslán do Valladolidu⁴⁴, aby dokončil studia teologie na koleji sv. Ambrože⁴⁵. Luisovi to prý bylo za těžko, neboť si uvykl být vzdálen od matky a sourozenců⁴⁶. Představení se to dozvěděli a nebáli by se ho proto posílat z vlasti do Číny či Japonska. Také při setkání s matkou se na ni Luis prý ani nepodíval, se sklopenýma očima čekal a matku pozdravil, až když ho kněz, který ho doprovázel, napomenul, že byl poslán Rektorem, aby svou matku pozdravil. A matka prý mu to nijak nevytkla, neboť prý poznala, že je jeho duch plný ctnosti, a tak toho syna, kterého milovala, poznala jako svatého. Ani v budoucnu nepovažoval za vhodné, aby s matkou rozmlouval, mluvil s ní pouze ve zpovědnici, neboť zde se nemohli vzájemně spatřit. Ani se sourozenci nemluvil nikdy o ničem jiném než o věcech náležitých ke spáse duše.⁴⁷

Po necelých dvou letech složil Luis 8. prosince 1576 první sliby (tedy slib chudoby, čistoty a poslušnosti).

⁴³ „Hinc oriebatur, ut ab ejus institutione in omnibus, velut ab ore Dei, penderet, certus per eam se tutis itineribus ad absolutam sui victoriam et sanctitatem ducendum.“ Lamparter, *op. cit.*, Lib. I., III, V, s. 31.

⁴⁴ *Srov. Abad, Vida*, s. 63.

⁴⁵ Po dokončení noviciátu se z noviců stávali scholastici, tedy studijící členové řádu a zpravidla se vraceli pokračovat ve studiu na kolej, ze které do noviciátu odešli. *Srov. Bobková-Valentová, Kateřina, Každodenní život učitele a žáka jezuitského gymnázia, Karolinum, Praha 2006*. S. 15.

⁴⁶ „Po vstupu do řádu se adept vlastně odřikal své rodiny a novou „rodinou“ se mu stávala Societas. Jezuité si ale – na rozdíl od mnoha jiných řádů – ponechávali svá jména, křestní i rodová.“ Čornejová, Ivana, *Tovaryšstvo Ježíšovo, Nakladatelství Hart, Praha 2002*, s. 54.

⁴⁷ *Srov. Lamparter, op. cit.*, Lib. I., III, VI, s. 33.

I. 5. Řádové studium (1576 -1579)

I. 5. 1. Studium na koleji sv. Ambrože ve Valladolidu (1576-1578)

V pokračujícím studiu teologie Luis dále vykazoval a pěstoval již zmiňované ctnosti. Ve volných chvílích se modlil nebo sloužil nemocným. Cvičil se v přemáhání i tím, že si nežádal lepší podmínky, přestože v jeho ložnici byla zima a sám byl nemocen. Také ovšem horlivě studoval.

V době těchto jeho studií přišel na jejich kolej prokurátor Japonské provincie a hledal druhy, kteří by s ním do Japonska vyrazili na velmi nesnadnou výpravu⁴⁸. Luis si to velmi přál a byl ochoten tam prolít i krev. Avšak, jak píše Lamparter, Bůh ho určil k delší, nicméně ne lehčí práci⁴⁹, a tak Luisovi představení jeho přání nevyhověli. Luis tedy pokračoval – s velikými úspěchy – ve studiu teologie. Jeho učitelem byl opět P. Franciscus Suarez⁵⁰, sám se prý s Luisem radil o obtížných otázkách, neboť Luis byl velmi nadán⁵¹. V otázce početí Panny Marie (in afferenda Deiparae Conceptione), jak jej později vyložil ve svém komentáři Písně písní, šel dokonce dále než jeho učitel (roz. Suarez), když tvrdil, že totiž nemohla být ani poskvřněna Adamovou vinou, neboť její vůle nebyla Božím zásahem z dědictví prvních rodičů, ale jako Matka Boží ji dostala shůry⁵². V této otázce získal Luis už

⁴⁸ Srov. Abad, Vida, s. 79.

⁴⁹ „Deus autem, qui longioribus, nec levioribus eum destinaret laboribus, fecit, ut Superiores votis ejus, utcunque repetitis et ardentibus, neutiquam annuerent.“ Lamparter, op. cit., Lib. I, IV, II, s. 35.

⁵⁰ Možná by mohlo být pro naše téma zajímavé, jak a co Suárez vlastně ve Valladolidu vyučoval. Suárez ve Valladolidu působil v letech 1576-1580. Výuka se odehrávala ve znamení komentování Tomášovy Teologické summy. Suárez vykládal a komentoval první část a zabýval se především přirozenou teologií s ní souvisejícími tématy: důkazy Boží existence, Boží atributy, stvoření. Věnoval se však také teologickým tématům: Tříjice, Duch svatý ap. Způsob jeho výuky (studentům – na rozdíl od tehdy rozšířeného zvyku – látku nediktoval, ale přednášel a vedl s nimi dialog, aby o tématech mohli kriticky uvažovat) i některé jeho názory se staly předmětem kritiky a rektorovi univerzity Juanovi de Atienzovi a dokonce i generálnímu představenému jezuitů Everardovi Mercurianovi byla na Suáreze poslána stížnost, že zavádí novoty a jeho učení že je netomistické. Suárez se před nimi veřejně zodpovídal a obstál. Více k tomuto: Srov. Daniel HEIDER, Kdo byl František Suárez?, Studijní texty Centra Aletti, Olomouc 2009.

⁵¹ Srov. Lamparter, op. cit., Lib. I, IV.

⁵² Srov. La Puente, Luis, Expositio moralis in Canticum Canticorum, Lib. I., exh. 11 a Lib. VII., exh. 30.

takovou jistotu, že k tomuto názoru přivedl také oba své bratry dominikány, a to při veřejné debatě v dominikánském řádu.

I. 5. 2. Dokončení studia - kolej Oñate (1579)

Předepsaná čtyřletá studia teologie dokončil Luis v srpnu roku 1578 ve věku 24 let a s ostatními spolužáky se odebral do kolegia Oñate, které založil svatý P. Francisco de Borgia (Borja) roku 1557 a jehož příklad zde stále byl cítit, což Luise povzbuzovalo k dalšímu pokroku ve ctnostech⁵³. Do září roku 1579 se zde připravoval na to, aby mohl vyučovat teologii: jak bylo tehdy zvykem, psal komentář k Tomášově Teologické summě, který dokončil 6. září 1579⁵⁴.

I. 6. Třetí probace⁵⁵ a kněžské svěcení (1579–1580)

I. 6. Třetí probace ve Villagarcie (P. B. Alvarez)

Brzy po té byl Luis 18. října 1579 poslán do Villagarcie, kde se pod vedením P. Balthasara Alvareze chystal na třetí probaci.⁵⁶ Luis z toho měl velikou radost, zvláště protože jeho instruktorem byl právě P. Balthasar Alvarez. Jemu Luis vyjevil otevřeně vše, co měl ve svém svědomí, na což mu prý Alvarez řekl: „*Toto znamená mít malou, dosud nedospělou ctnost: je třeba ji živit a posilovat.*“⁵⁷ A vzápětí zmlkl. Luis uznal, že

⁵³ Srov. Abad, Vida, s. 79.

⁵⁴ Srov. Abad, Vida, s. 82.

⁵⁵ Srov. Abad, Vida, s. 85-95.

⁵⁶ Po dokončení studia mohli být scholastici připuštěni ke slibům třetí probace (*professio trium votorum*), jimž předcházela tzv. *terciát*, tedy třetí „zkouška“. Byl to jakýsi „druhý noviciát“, probíhal v domech třetí probace a trval většinou jeden rok. Jeho náplní byly opět duchovní cvičení, avšak spojená s praxí v duchovní správě – kázání, zpovídání, katechismus apod. Srov. Bobková-Valentová, Kateřina, op. cit., s. 15.

⁵⁷ „*Hoc est habere virtutem infantilem, et nondum adultam: oportet eam nutrire, et roborare.*“ In: Lamparter, op. cit., Lib. I, IV, s. 37. a „*Libet in hanc rem loco proferre de me ipso aliquid, quod mihi alloquenti primo Balthasarem contigit, cum, tertio anno, sub ipso Institutore Tyrocinium ponerem. Mihi enim languorem, mendasque omnes animi mei sane per plurimas indicanti, silentissime, oculisque, ut solebat, in affixum Cruci Deum intentis, aures adiecit. Postquam vero fari desii, haec ille dumtaxat verba respondit: Virtus nimirum ista haec infans est, futura quondam adultior: eam alere, et confirmare fas est. Sub haec verba conticuit, et ipse*

Alvarez měl pravdu, a pevně se rozhodl, že opustí malou ctnost a vzdá se všeho, co ho v pokroku zpomaluje. S obdivem k otci Alvarezovi, který tak do hloubky pronikl k jeho duši a tak účinně mu poradil: podle Alvarezze se měl Luis věnovat více pokořování než pokroku v modlitbě. A také tato rada nezůstala bez užitku, neboť Alvarez byl zkušený a viděl, že Luis může ve ctnostech a v cestě k Bohu ještě velmi pokročit. A to, jak píše Lamparter, pokud bude „jako dítě“, ačkoli již byl muž.⁵⁸ Bůh ho také sám vedl k užšímu vztahu s ním: osvěcoval jeho mysl a působil na vůli, probouzel se u něj vynikající smysl pro poslušnost a pokoru, takže rostla jeho láska k Bohu, lidem a stále více se stával vnitřně připravenějším k vnitřnímu spojení s Božím majestátem.

Luis dále pokračoval v rozvíjení modlitby a cností podle rad P. Balthasara Alvarezze, a po čase začal pociťovat, že k němu Bůh vnitřně rozmlouvá. Čím více se tyto vnitřní rozmluvy opakovaly, ptal se v nich Luis, zda má toto „mluvení“ brát jako od Boha. Na to se ho zeptal Kristus: Co uděláš, když ti někdo, lačnému, nabídne větev obtěžkanou plody? On odpověděl, že plody sní a větev zahodí. Tak nalož, řekl mu, s vnitřními rozmluvami: sněz to, co je ti nabízeno, plody dobré práce; cvič se v tom, co tě svádí: a nemoř se s pátrním, z jakého stromu je větev, která je ti nabízena⁵⁹. A tímto napomenutím se Luis uklidnil, neboť pokud vše, co je mu vnitřně říkáno, je zjevně dobré a v souladu s jeho podmínkami, nebude důvod, proč

discessi: confuso quidem animo, atque submisso; quippe conscius meam ab illo tactam fuisset acu: sed certo tamen inde consilio eam virtutis infantiam exeundi; et quicquid in me profectui oberat, strenue contundendi: admiratus sane quam recta meum in animum descenderat; et quam paucis remedium complexus erat; ratus sapienter, id loci submisso me magis, quam victo rationibus opus esse.“ In: La Puente, Balthasar Alvarez e Societate Iesu Vita, Řím 1670, Cap. 19, s. 125.

⁵⁸ „Considerans quantorum id aetatis posuisset initia meritorum, iudicavit virtutem, qua tunc praeditum videbat, comparatam cum illa, quam consequi posset, si pergeret, esse instar infantis; licet in se spectata virilis jam fuerit.“ In: Lamparter, op. cit., Lib. I, IV, s. 38.

⁵⁹ „Exinde coepit sentire interna Dei colloquia; quae dum anxius haeret, an pro divinis accipere debeat, interrogavit eum Christus: ‘Tu, si quis esurienti offerat ramum gravem fructibus, quid faceres?’ Respondenti, comederem fructus, ramum abijcerem. ‘Sic facias,’ ait illi, ‘internis allocutionibus: seme eos, qui tibi offeruntur, fructus bonorum operum; exerce te in his, quae tibi suadentur: neque te fatiga, inquirendo a quanam arbore decerptus sit ramus, quo tibi praebentur.’ In: Lamparter, op. cit., Lib. I, IV, V, s. 39n.

by ho neměl následovat. A tak je potřeba činit, když je na blízku nebezpečí, jak sám později napsal v *Guía espiritual* v oddíle věnovaném rozlišování duchů.⁶⁰

P. B. Alvarez toto vše bedlivě sledoval a cvičil Luise doma i venku různými úkoly v pomoci bližním. Sám Luis si dychtivě přál dělat pokroky, naslouchal P. B. Alvarezovi, v modlitbě byl naplňován Božím světlem, a také od svých spolubratrů, P. Cristóbalda Gonzáleze a P. Francisca de Córdoba⁶¹, se nechal inspirovat ke svému zdokonalování. V životopise B. Alvarezze La Puente píše o pečlivosti a veliké příkladnosti Alvarezově coby učitele modlitby a ctností⁶². Jednou z metod formace také bylo, že Alvarez své svěřence posílal, vždy s jedním novicem, do vesnic učit katechismus a zpovídat vesničany, a to pěšky.⁶³

I. 6. 2. Kněžské svěcení a závěr třetí probace (1580)

V prosinci roku 1579, když mu bylo 25 let, byl Luis vysvěcen na jáhna a po půstu na svátek sv. Josefa 19. března 1580 byl vysvěcen na kněze. Připravoval se k tomu s P. Alvarezem a snažil se s Kristem sdílet jeho tři průvodce: chudobu, bolest a pohrdání, a tak serozohnit k lásce k němu⁶⁴. První mši sloužil La Puente ve Valladolidu na svátek Zvěstování Páně 25. března⁶⁵. A po Velikonocích – na Velikonoce ve Valladolidu zpovídal – se vrátil do Villagarcie, kde byl obdařen novými dary Ducha a zakoušel další náklonnost Boží. Například *jednou po sloužení mše a díkůvzdání pocítil jakýsi paprsek světla (radium lucis), jako by byl blesk procházel, a*

⁶⁰ *La Puente, Dux spiritualis, I, 23, 2.*

⁶¹ *Abad, Vida, s. 89.*

⁶² *Srov. La Puente, Balthasar Alvarez e Societatis Iesu Vita, s. 317-321.*

⁶³ „*Dominicis diebus finitimos in pagos singulos nos cum singulis Novitiis, ad tradendam pueris catechesim, ad conciones habendas, audiendasque sacras Confessiones pedibus dimittebat.*“ *In: . La Puente, Balthasar Alvarez e Societatis Iesu Vita, s. 321.*

⁶⁴ *Srov. Abad, Vida, s. 92.*

⁶⁵ *Sov. Abad, Vida, s. 94.*

od té chvíle si zamiloval hanbu a opovržení a dokonce je vyhledával. A za přijetí této milosti velmi děkoval svému učiteli (průvodci) P. Balthasarůvi Alvarezovi⁶⁶, který nedlouho potom 25. června 1580 umírá v Belmontu.

V době své třetí probace přijal La Puente kromě veliké pokory i jiné ctnosti: poslušnost, pokoru, lásku k opovržení, a to v hojné míře⁶⁷.

Právě důraz na pokoru a sebekořování byly základem formace P. B. Alvareze: často prý odkazoval na Kristova slova z žalmů: "Jsem chudý" a "ponížen a pokořen a zničen jsem", která podle Alvareze ukazují cestu celého Kristova života, v němž byla pokora, ponížení a bolest.⁶⁸ A o těchto třech věcech (tedy o chudobě a naprostém podvolení Krista a o jeho bolesti) mluvil prý Balthasar velmi často, to byl podle La Puenteho základ Alvarezova učení.⁶⁹

O letech třetí probace ve Villagarcie se La Puente vyjádřil jako o nejlepších letech svého života u jezuitů, že mu zde Pán "otevřel oči, aby mu v pravdě sloužil".⁷⁰

Rok 1580, kdy byl Luis vysvěcen, je také rokem, kdy vrcholí úspěchy Filipa II., španělská říše má - po té, co v Portugalsku vymřel panující rod a Filip se zmocnil jeho vlády - největší rozsah. Nicméně finančně je Filip velmi zadlužen. Hned v roce následujícím (1581) vyhlásil sever Nizozemí (Holandsko) samostatnost pod názvem Spojené nizozemské provincie a zvolil si za místodržícího Viléma Oranžského. Tím začala občanská válka v Nizozemí, která roku 1609 vyvrcholila uznáním samostatnosti Holandska (Svobodného

⁶⁶ Srov. Lamparter, op. cit., s. 42.

⁶⁷ Srov. Abad, Vida, s. 91.

⁶⁸ Srov. „...multo nos allocutus fuit ardentius in ea Davidis Servatorem adumbrantis verba, Pauper sum ego, et in laboribus a iuventute mea: exaltatus autem humiliatus sum, et conturbatus. Quae verba, Christi in omni vitam ostendunt, paupertatis, contemptus atque dolorum: qui comite illi haefere(haesere) perpetui...“ In: La Puente, V, Balthasarůvi Alvarez e Societate Iesu Vita, Řím 1670, s. 323n., cap. 48.

⁶⁹ Srov. La Puente, Balthasarůvi Alvarez e Societate Iesu Vita, Řím 1670, s. 326.

⁷⁰ Srov. La Puente, Balthasarůvi Alvarez e Societate Iesu Vita, Řím 1670, kap. 47.

Nizozemí), a tím je Španělsko ztratilo, což se definitivně stvrdilo v roce 1648 vestfálským mírem.

I. 7. Dokončení studií (actus maior) a první výuka (1580–1585)

Z Villagarcie byl Luis 31. října roku 1580 poslán do Salamanky, kde výtečně složil zkoušky z celé teologie, roku 1581 zde vykonal *actus maior* a začal vyučovat, ačkoli sám nechtěl, ale činil z poslušnosti vůči nadřízeným. Jednalo se o výslovné přání Provinciála řádu.⁷¹

18. října 1581 se Luis odebral do kolegia Leon⁷², aby zde působil jako lektor kurzu artes (filosofie). Tato poslušnost přinesla hojné plody, neboť vyučoval – jak Lamparter píše⁷³ – výtečně a s velikým nadáním k výuce. Žákům se také věnoval individuálně, pokud některý něčemu nerozuměl, osobně a trpělivě mu to vysvětlil. Takto individuálně také povzbuzoval žáky ke ctnostnému životu, a to hlavně svým příkladem zbožného života a skutky křesťanské lásky a úkony sebeumrtvování.⁷⁴ Žáci ho chtěli napodobovat a brzy se pověst o jeho svatosti roznesla i na veřejnost. Mnozí vážení muži chtěli, aby byl Luis jejich duchovním vůdcem, a vyjevovali mu své chyby a nedostatky. To činil velmi citlivě, ovšem svou pozornost věnoval neméně také chudým a nevznešeným. Mnohé svým výjimečným příkladem obrátil ke zbožnému životu, Lamparter uvádí příklad mladíka, který se Luisovým vlivem zcela oddal

⁷¹ Srov. Abad, *Vida*, s. 95.

⁷² Srov. Abad, *Vida*, s. 100.

⁷³ Srov. Lamparter, *op. cit.*, Lib. I, Cap. V, I, s. 46.

⁷⁴ „Nec minori fuit ipsis incitamento ad virtutem, praeclaris monitis et exemplis eos accendens, primus in omnibus exercitationibus pietatis, sive in triclinio culparum se rerum peragendo, oscula figendo pedibus accumbentium, commendando cibum, aut eum sumendo sub mensa, et alia obeundo, quae fert usus in Societate...” In: Lamparter, *op. cit.*, Lib. I, Cap. V, I, s. 46n.

zbožnému životu a krátce na to si ho Bůh povolal k soudu - onemocněl a přijav svátosti s velikým klidem zemřel⁷⁵.

*O nedělích a o svátcích vyřázel Luis s některým z žáků do sousedních dvorců a vesnic, ze kterých se mohl včas vrátit do města. Tam si svolal venkovský lid do chrámu a zde jim vysvětloval ošklivost hříchu, ovoce pokání, krátkost života, tresty pekla a jiné věci potřebné k jejich spáse. A mluvil tak působivě, že se lidé dali obměkčit a s pláčem se mu pak vyznávali z hříchů. Také se k nim vracíval a povzbuzoval je a zpovídal. Tyto výpravy však činil pěšky, o jídlo, které dostali, se vždy dělil se svým společníkem, a když se vyčerpaný večer vracel, usedal ke studiu, jako by to pro něj byl odpočinek. Když nebyla škola, měl ve zvyku trávit volné dny návštěvami chudých a svatých míst. Takto totiž, jak tvrdil, trávil svůj odpočinek s Bohem a více rozněcoval svou lásku k němu.*⁷⁶

Po líčení, jak byl Luis ctnostný i během svého působení učitelského, představuje Lamparter některé z Luisových žáků z řad jezuitů, na které měly Luisovy ctnosti veliký vliv.

Jako prvního jmenuje P. Martina Antonia Del Rio⁷⁷, muže neobyčejné pokory a poslušnosti, který vstoupil do Tovaryšstva v roce 1580, když již vydal knihy obdivuhodnou učeností naplněné. Ač již byl po studiích v Paříži, kde se učil filosofii u doktora Jeana Maldonata, musel se z vůle představených znovu učit základům Dialektiky, avšak nevadilo mu to, neboť byl velmi rád, že má za učitele právě Luise, protože věděl, že se on něho může velmi naučit jak ve věcech duchovních, tak i v lidské filosofii.

Dalším významným Luisovým žákem v Leonu byl P. Francisco de Salzedo, bratranec P. Balthasara Alvareze, podobně zbožný

⁷⁵ Srov. Lamparter, *op. cit.*, Lib. I, Cap. V, II, s. 48.

⁷⁶ Srov. Lamparter, *op. cit.*, Lib. I, Cap. V, III, s. 50.

⁷⁷ Autor *Disquisitiones Magicas*. Srov. Abad, *Vida*, s. 101.

jako Alvarez, který se pak v Avile stal duchovním vůdcem Marie Vely z řádu sv. Bernarda, jež měla pověst svatosti. František de Salzedo byl všeobecně uznávanou duchovní autoritou, a to i když mu ještě nebylo více jak 34 let.⁷⁸

V říjnu roku 1584 Luis dokončil v Leonu tříletý kurz Artes a stává se magistrem teologie. Byl přeložen do Salamanky, kde začíná vyučovat teologii na místní věhlasné Akademii. Jeho úkolem zde bylo jednak pomáhat při výuce lektorům teologie a dále být účasten aktů teologie prvního stupně.⁷⁹ Tím se přidal k nejslavnějším osobám té doby.

Při vyučování opět nezapomíná povzbuzovat žáky ke ctnostnějšímu životu, říkával prý, že je ubohé koření řádových učitelů, pokud se nesnaží své žáky posunout dále ve ctnosti.⁸⁰ Nemohl však vyrážet k vesničanům, neboť o nedělích a o svátcích bylo ve zvyku provádět *exercitia literaria*. Kdykoli se z nich však mohl uvolnit, ve volných chvílích přijímal hříšníky a poslouchal jejich zpovědi⁸¹.

I. 8. Novicmistr a instruktor třetí probace ve Villagarcie (1585-1589)

Jako profesor však La Puente setrval v Salamance pouze rok, neboť jeho představení (P. Antonio Marcén) usoudili, že ačkoli i zde je jako učitel užitečný, užitečnější bude ještě více, povede-li ostatní, a tak byl v červnu roku 1585 odvolán do Villagarcie, aby se stal novicmistrem a instruktorem pro třetí probaci⁸². Toto měl vykonávat vlastně jako asistent P. Jeronima de Ripalda, avšak ten byl roku 1587 zavolán

⁷⁸ Srov. *ibid.*

⁷⁹ Srov. *Abad, Vida, s. 104.*

⁸⁰ „*Dicere solitus, miseram esse conditionem Religiosorum Doctorum, nisi conarentur etiam in studio virtutis promovere discipulos.*“ In: *Lamparter, op. cit., Lib. I, Cap. V, V, s. 54.*

⁸¹ Srov. *Lamparter, op. cit., Lib. I, Cap. V, V, s. 55.*

⁸² Srov. *Abad, Vida, s. 121.*

Inkvizicí, aby se před ní zodpovídal⁸³, a tak se v dubnu 1587 stává Luis de La Puente vicerektorem ve Villagarcie (až do roku 1589) a zároveň je mistrem noviců (1585-1589).⁸⁴ Luis byl na rektorování, novice a starost o třetí probaci úplně sám, a tak dříve než úřad přijal - vzhledem k svému mladému věku a pocitu nedostatečnosti -, nejprve v modlitbě zkoumal, zda je to Boží vůle. Když zjistil, že ano, věrně se vrhl do práce. Ve dne pracoval, v noci se modlil.

Nejprve všechny oslnil svými ctnostmi, vykonával „podřadné“ práce určené novicům (např. uklízení či posluhování slabým, mytí podlahy, mytí nádobí aj.), tedy nešetřil se ničeho, co museli novicové vykonávat, vše dělal s nimi. A protože přes den neměl pro samou práci čas, trávil noci modlitbami před Nejsvětější svátostí. „A když se kvůli krátkému spánku odebral do ložnice, v oblečení si lehl na lavici a potom se vrátil k modlitbě, kterou často na stejném místě, na kolenou pokorně vykonával, a ničemu nedovolil, aby mu v modlitbě zabránilo, leda měl-li v domě nějaké nemocné, které měl ve zvyku obcházet, aby je mohl potěšit.“⁸⁵ Jeho příklad byl tak působivý, že jej někteří chtěli napodobovat. Vedl je ke snaze nejprve o pravou modlitbu a pamatování na Boží přítomnost, potom k překonávání sebe sama, k umrtvování, zvláště k pohrdání vlastní „ctí“ a pověstí, aby si zamílovali hanbu Kristova kříže⁸⁶. A kdykoli za ním přišli, přijímal je velmi vlídně, poslouchal je a utěšoval, neboť jeho rady přijímali jako poslané z nebe. I v době rekreace k nim o

⁸³ Srov. Abad, Vida, s. 113.

⁸⁴ Srov. Abad, Vida, s. 118.

⁸⁵ „Si quando somni perbrevis causa rediret ad cubiculum, in vestibus abijciebat se in scamnum, ac postea revertebatur ad orationem, quam saepe totis noctibus in eodem situ, supplex, genibus flectis produxit: neque ulla re se passus est impediri ab illa, nisi si quos aegrotos domi haberet, quos consuevit intervisere, et qua posset solari.“ Lamparter, op. cit., Lib. I., cap. VII, II, s. 80.

⁸⁶ „Assuefaciebat illos ad studium orationis primum, et memoriam affectuosam Dei praesentis; quam etiam, cum illis forte fieret obviam, brevi verbo revocare solebat. Deinde ad victoriam sui, et abnegationem provocabat, praesertim honoris et aestimationis propriae, ut adamarent opprobria crucis.“ Lamparter, op. cit., Lib. I., cap. VII, III, s. ? (v knize je několik stran zjevně špatně očíslovaných, toto je s. „49“, ale následuje po s. 80!).

zbožných věcech tak rozmlouval, že mu všichni viseli na rtech.⁸⁷

Lamparter také uvádí, že Bůh Luisovi někdy vyjevoval tajemství jeho svěřenců buďto aby je mohl pohnout k lepším věcem, nebo aby je lépe vyzbrojil proti nebezpečí, nebo aby je učinil pečlivějšími a pozornějšími. To prý také způsobilo, jak Lamparter uvádí, že si bez Luisova schválení nikdo nedovolil cokoli činit.⁸⁸

V těchto letech (1586) byla dokončena řádová pravidla pro výuku *Ratio studiorum*.

I. 9. Léta mnoha úkolů a nejvyšší řádové sliby (1589–1594)

V následujících letech byl La Puente často překládán z místa na místo a pověřován různými úkoly. Proto zde uvádím spíše výčet s pozdějším souhrnným komentářem.

Roku 1589 byl přeložen do Valladolidu na kolej sv. Ambrože, kde působil jako prefekt v duchovních záležitostech.⁸⁹ Tutéž funkci vykonával následující rok (1590) v Salamance a po té opět roku 1591 ve Valladolidu.⁹⁰

Roku 1592 byl poslán do Mediny del Campo, kde působil jako novicmistr.⁹¹ Roku 1593 se opět vrátil do Villagarcie a opět zde byl novicmistrem⁹², roku 1594 se vrací do Valladolidu.

Od P. Claudia Aquavivy, pátého generálního představeného jezuitů (generálem v letech 1581–1615), byl připuštěn k nejvyššímu stupni, k profesi čtyř slibu – *professio quatuor votorum* – což vyžadovalo předchozí dlouhou a dobrou službu. K těmto slibům nebyli připuštěni všichni, ale pouze ti, kteří

⁸⁷ Srov. Lamparter, *op. cit.*, Lib. I., cap. VII, II, s. 81n.

⁸⁸ Lamparter, *op. cit.*, Lib. I., cap. VII, V, s.85.

⁸⁹ Srov. Abad, *Vida*, s. 158.

⁹⁰ Srov. Abad, *Vida*, s. 166.

⁹¹ Srov. Abad, *Vida*, s. 169.

⁹² Srov. Abad, *Vida*, s. 172.

byli duchem a vzděláním a dobrou dlouhou službou vynikající. Luis de la Puente složil tyto sliby 24. ledna roku 1593 ve Valladolidu, když mu bylo 39 let a byl už 19 let u jezuitů.⁹³

Jak Lamparter charakterizuje Luisovo chování v této době? „Všechny duchovně pozvedal, vše činil s klidem. Vyžadoval stálou kázeň. Všem obstarával potřebné věci. Nevyhledával hádky, naopak se vše snažil uklidnit. Na sebe byl ze všech nejtvrdší.“⁹⁴

I. 10. První rektorát – na koleji sv. Ambrože ve Valladolidu (1594–1596)

V roce 1594 se Luis de la Puente stal rektorem na koleji sv. Ambrože ve Valladolidu. Byl jím pak až do roku 1596.⁹⁵

I. 10. 1. Jak si Luis počínal při výuce?

Když byl Luis de la Puente po sedmi či osmi letech znovu povolán do Valladolidu, aby zde učil teologii, nečinil tak s menší slávou, naopak ji učil velmi výtečně, jako by mezitím nečinil jiné úkoly. Mluvil prý, jako by nauku nezískal lidsky, ale jako by mu byla Bohem vlita, mluvil jako anděl.⁹⁶ Uměl vysvětlovat i méně chápavým. Jednal s žáky s velikou pokorou, a proto je vedl citlivě k porozumění. Jednal s nimi ne jako doktor, ale jako žák, a viděl, že Bůh jeho pokoru odměňuje, když mu dává světlo v pochopení obtížného tématu, a to skrze jemu nerovné (i analfabety)⁹⁷. Lamparter uvádí případ⁹⁸, kdy

⁹³ Srov. Lamparter, op. cit., s. 61.

⁹⁴ Srov. Lamparter, op. cit., 66-69.

⁹⁵ Srov. Abad, Vida, s. 175.

⁹⁶ „...enodasse gravissimas difficultates, ut non ex humanitus aquisita, sed divinitus infusa scientia; neque ut homo, sed ut Angelus loqui videretur.“ In: Lamparter, op. cit., Lib. I, Cap. V, VI, s. 55.

⁹⁷ „Hoc autem fecit ea modestia, quasi discipulus esset, non doctor. Videbatur sane Deum delectari ejus humiliatione; nam subduxit ei lumen interdum, ut a difficultatibus exire non posset, nisi ope aliorum ipsi longe imparium, imo et illiteratorum.“ In: Lamparter, op. cit., Lib. I, Cap. V, VII, s. 56.

⁹⁸ Toto vyprávění srov. Lamparter, op. cit. Lib. I, cap. V, VII, s. 56-58.

Luis při výkladu tajemství eucharistie byl najednou zachvácen mraky děsivých námitek, zvláště v otázce proměny chleba a vína v tělo a krev Krista, jak často vyučoval. Posluchači se domnívali, že se mu něco stalo, neboť se nebyl schopen ze svého překvapení vzpamatovat. Byl však zavolán od chrámového strážce, aby vyzpovídal jednu ženu, takže odešel. Ta žena byla z těch, které vedl v úsilí o dokonalost. Zeptala se ho, co dělal, když k ní byl zavolán. Odpověděl, že právě probíral tajemství Eucharistie. Ona řekla, že této noci, když o tomto tajemství rozjímal, ji přepadly veliké pochybnosti, které se ukázaly být úplně stejné, jaké Luis pocítil při výuce. Ona však Luisovi pověděla, k čemu ve svých úvahách došla: její argumenty celou problematiku osvěcovaly a činily ji jasnou a jednoduchou a řešily všechny námítky. Když mu tyto své úvahy vyjevila, hned se vše, co bylo v jeho mysli proti tomu rozplynulo. Luis užasnul a setřásl mraky z duše a zvolal slovy Kristovými: „Velebím tě, Otče, Pane nebes i země, že jsi tyto věci skryl před moudrými a rozumnými, a zjevil jsi je maličkým. Ano, otče, tak se ti zalíbilo.“ (Lk 10, 21)⁹⁹ Tento příběh prý sám Luis vyprávěl vyšetřujícímu soudci Marchiu de Villar, aby ukázal, jak Bůh někdy pomůže skrze ty, od kterých nic neočekáváme.

I. 10. 2. Spor De auxiliis

Jednou z největších otázek, která byla na tehdejší akademické půdě řešena, byl spor o působení Boží milosti a lidské svobodné vůle¹⁰⁰. A protože právě v době Luisova rektorátu ve Valladolidu tento spor eskaloval a protože i

⁹⁹ Lamparter cituje text, který je drobně odlišný od znění Vulgáty, proto jej zde cituji: „Confiteor tibi Pater, Domine caeli et terrae, quia abscondisti haec a sapientibus et revelasti ea parvulis. Ita Pater, quoniam sic placitum fuit ante te.“ In: Lamparter, op. cit. Lib. I, cap. V, VII, s. 58.

¹⁰⁰ Srov. David Svoboda, Tomistická teorie fyzické premoce - diplomová práce v oboru filosofie, FF UK 2003 in: „<http://agora.metaphysica.skaut.org/premocedipl.htm>“ Jean-Robert ARMOGATHE, „De Auxiliis congrégations“, in: Dictionnaire de l’Histoire du christianisme, Albin Michel, Paris 2000, s. 346-347.

Valladolid sehrál významnou roli¹⁰¹, podívejme se na tuto problematiku blíže. Jde o spor mezi tvrzením, že Bůh je svrchovanně mocný a působí na jedné straně, a tvrzením, že člověk jedná svobodně na straně druhé. Ještě jinak řečeno: jak vysvětlit, že svobodné jednání tvorů je podřízeno Boží prozřetelnosti (tvrzení oběma stranami uznávané). Jedni položí důraz na Boží svrchovanost a moc (tomisté) – Boží milost předurčí lidské rozhodnutí –, druzí na lidskou svobodu (jezuité) – Bůh dá souhlas k předem poznaným svobodným lidským rozhodnutím.

Tento spor byl vlastně položen už v Písmu (např. Flp. 2, 12n. a Sir 15, 14), řešen byl sv. Augustinem, sv. Tomášem a velmi silně právě v 16. století jej řešili dvě veliké filosofické „školy“ představované na jedné straně dominikány v čele s Domingoem Bañezem (který spor zahájil vlastně už roku 1581 svým veřejným aktem na univerzitě v Salamance) a na straně druhé jezuity s Luisem de Molina. Oba zmínění roku 1588 publikovali svá stanoviska, Molina v *Concordia liberi arbitrii cum gratiae donis*. Spor eskaloval a Bañez zažaloval roku 1597 Molinu z toho, že se jeho učení odchyluje od učení sv. Augustina a sv. Tomáše o milosti a predestinaci. Papež Klement VIII. zřídil k posouzení obou stanovisek komisi, tzv. *Congregatio de Auxiliis divinae gratiae*, která zasedala v letech 1598–1607. Tato komise nedala za pravdu ani jedné ze stran, zdůraznila jen závěr Tridentu, že existuje milost působící na duševní síly, která předchází svobodnému rozhodnutí vůle (srov. D 797)¹⁰², avšak povaha tohoto působení nebyla specifikována, naopak v povolení hájit obě stanoviska a zákazem odsuzovat druhé podtrhla nezredukovatelnost obou pohledů, vlastně jimi určila hranice ortodoxie v této

¹⁰¹ Srov. *Abad, Vida*, s. 176–182, zvláště s. 181.

¹⁰² Srov. *Dogmatika (zpracováno podle L. Otta)*, V. díl *De Gratia (O milosti)*, Matice cyrilometodějská, Olomouc 1994, s. 9.

problematice.¹⁰³ Tomisté zastávali stanovisko o Božím působení vnějším i vnitřním.¹⁰⁴

Podívejme se podrobněji na celý spor, neboť La Puente studoval v době, kdy byl spor velmi živý a také důsledky jeho řešení přesahují filosofické teorie do duchovní praxe, první totiž bráno absolutně by mohlo svádět k determinismu, druhé naopak k oslabení tvrzení o Boží všemohoucnosti a vševědoucnosti.

Sv. Tomáš Akvinský zavedl pro skloubení obou tvrzení pojem Božího konkursu¹⁰⁵, konkrétně konkursu předchozího (*concursum praeivus*) a simultánního (*concursum simultaneus*). Následující výklad odpovídá také Bañezovu stanovisku. Bañez vlastně jako první Tomášovu nauku v tomto problému v celku poprvé zformuloval. Terminologicky je ještě třeba rozumět pojmu první příčina (Bůh) a druhá příčina (stvoření, tvor). Simultánní konkurz je Boží vliv na činnost a účinek druhé příčiny, dává bytí účinku druhé příčiny, čímž umožňuje druhé příčině být skutečně příčinnou, tedy neomezuje ji. Předchozí konkurz je fyzická premoce, jedná se o Boží akt, který uvede druhou příčinu v potenci být příčinnou k aktuálnímu působení. Podle tomistického učení nemůže potence sama sebe uvést v akt, ale potřebuje jiný, na sobě nezávislý akt, který ji z potence do aktu vyvede. Druhá příčina je tedy jako aktuálně působící závislá na první příčině. Boží konkurs vychází z tomistického učení o instrumentální kauzalitě,¹⁰⁶ kdy se v příčinném působení rozlišuje hlavní příčina a příčina nástrojová. Např. básník (hlavní příčina) a pero (nástrojová příčina). Hlavní příčina udílí instrumentu jakousi přechodnou entitu (*entitas vialis*), která se nazývá fyzickou premocí a která instrument uvádí jednak do prvního aktu (potence

¹⁰³ Srov. Jean-Robert ARMOGATHE, *op. cit.*, s. 346.

¹⁰⁴ Srov. J. Gredt, *Elementa philosophiae aristotelico-thomisticae*, vol. II, Barcelona 1961, Th. 42, s. 281.

¹⁰⁵ Srov. J. Gredt, *op. cit.*, Th. 41, n. 835 – 843, s. 278 – 288.

¹⁰⁶ Srov. J. Gredt, *op. cit.*, Th. 26, n. 765-769, s. 191 – 199.

instrumentu k působení účinku, který jeho přirozené schopnosti přesahuje - v účinku rozlišujeme stopu vlastní schopnosti instrumentu a účinek jeho vlastní schopnosti přesahující) a zároveň i do aktu druhého (jím je samotná činnost příčiny) a tato přechodná entita zaniká s koncem činnosti instrumentu jako příčiny. Tuto tomistickou instrumentální kauzalitu kritizovalo více škol, mj. scotisté a molinisté. Hlavní bod jejich kritiky je odmítnutí fyzické premoce, reálného předchozího vlivu hlavní příčiny na příčinu instrumentální. Boží působení na každou druhou příčinu je podle tomistů působením právě fyzickou premocí, a druhá příčina je tak v jejich pojetí jakoby přirozeným nástrojem Boží účinné kauzality. Avšak podtrhuji zde ono „jako by“, neboť tvorové jsou druhé principální příčiny (tedy ne instrumenty!)¹⁰⁷. První i druhá příčina jsou příčinami celkovými (tedy na parciálními), přičemž však druhá je první podřazená¹⁰⁸. Bůh dává tvorovi přechodnou schopnost dávat bytí (tedy ne absolutně jako stvoření, ale dávat nějaké bytí, právě takové, které je v potenci druhé příčiny). A protože účinek je vlastně novým bytím vzniklým působením příčiny od ní reálně odlišným, musí i jej Bůh způsobovat. *„Tomášovo stanovisko je zhruba řečeno následující: Bůh působí vše, co je. Je tedy i příčinou všech různých způsobů bytí, a protože svobodné jednání představuje určitý způsob bytí, je Bůh také jeho příčinou. Bůh uvádí každého člověka do svobodné činnosti, ovšem aniž by tím rušil svobodnou povahu této činnosti, nýbrž naopak i tu působí. Svobodná činnost člověka se tedy dle Tomáše nevymyká Božímu působení. (Srov. Tomáš Akvinský, STh. Ia, q. 83, a.1 ad 3um).“*¹⁰⁹ Jezuitská škola představovaná Luisem de Molina popírala právě onu fyzickou premoci (čímž se vědomě od Tomášova učení odchýlila) a tvrdila, že svobodné rozhodnutí člověka je na Bohu (vnitřně) nezávislé, tedy že člověk se

¹⁰⁷ Srov. J. Gredt, op. cit., n. 757 Prob. IV p., s. 184.

¹⁰⁸ Srov. J. Gredt, op. cit., 839. ST. qu. s. 282.

¹⁰⁹ In: David Svoboda, op. cit., s. 5.

rozhoduje sám a že Bůh dává pouze vnější popud. Zatímco pro tomisty může být problémem vysvětlit, jakým způsobem je zachována lidská svoboda, pro jezuitu je zase problémem vysvětlit, jak je jednání tvorů Boží prozřetelnosti (Božímu vědění) podřízeno. Jezuité zavádějí pojem tzv. *středního vědění*, ve kterém Bůh poznává *futuribilia*, tedy budoucí svobodné akty tvorů. Tuto nauku, byť od Moliny trochu odlišnou, zastával také La Puenteho učitel Franciscus Suarez (tzv. kongruismus)¹¹⁰. Sám La Puente, měl v této filosoficko-teologické otázce blíže k tomistickému řešení.¹¹¹

I. 10. 3. Jak Luis vykonával rektorský úřad i vedení noviců?

Luis byl rektorem dvou kolejí, jednak ve Valladolidu (dvakrát 1594–96 a 1601–2) a jednak ve Villagarcie¹¹². Zároveň zde vždy byl Magistrem noviců, jak již bylo řečeno. Při vedení se řídil pokyny sv. Ignáce, který rektorům nařizoval, aby jejich služba spočívala především v tom, že modlitbou a svatými přáními budou celé společenství podporovat, což Luis činil znamenitě¹¹³. Lamparter v této kapitole vlastně ukazuje, jak příkladně Luis tuto svou službu plnil: že jako rektor dostal všemu, co požadují Konstituce po rektorech. A dosvědčuje to také svědectvím P. Diega de Sosa.¹¹⁴ *Nic nerozhodl bez toho, aby to nejprve svěřil Bohu, i když se*

¹¹⁰ Srov. David Svoboda, *op. cit.*, s. 51.

¹¹¹ Srov. Abad, *Vida*, s. 182.

¹¹² Viz níže.

¹¹³ Jako v dalších případech i zde Lamparter ukazuje, že Luis plnil zcela své povinnosti. Podstatou tohoto líčení je vlastně výčet povinností, které rektorům ukládaly řádové Konstituce: „*Rectoris officium erit in primis oratione et sanctis desideriis totum Collegium, velut umeris suis, sustinere. Deinde curare ut Constotutiones observentur; omnibus Collegialibus cum omni sollicitudine invigilare, eosdemque ab iis quae nocere possint domi et foris, defendere, tum praeveniando, tum etiam, si quid mali accideret, remedium adhibendo, ut ad singulorum et universale bonum convenit, utque in virtutibus et litteris proficiant curando; sanitatem eorum, et bona etiam Collegii, tasm stabilia quam mobilia, conservando.*“ In: Ignác z Loyoly, *Constitutiones Societatis Iesu cum Declarationibus, Romae 1937, p. 4 c. 10 n. 5, s. 144.*

¹¹⁴ „*Licet ex ijs, quae diximus, perspicuum sit, talem omnino Rectorem fuisse, quales optavit, et descripsit S. Ignatius; idemque viri, qui eum noverunt gravissimi, nominatim Jacobus de Sosa, magnis muneribus in Societate praeclarus, testatum relinquerint, eum omnibus numeris absolutum Superiorem fuisse.*“ In: Lamparter, *op. cit.*, Lib. I., cap. VI, VII, s. 71.

třeba jednalo o maličkost. A to, u čeho pochopil, že toho nelze lidskými prostředky dosáhnout, svěřil cele Božímu majestátu, vždy – jak uvádí Lamparter – se zdárným výsledkem.¹¹⁵ Lamparter uvádí několik případů obracení lidí ke zbožnému životu či k nečekané síle k Božímu dílu na základě Luisovi modlitby.

Jeho podřízení (subditi) i starší od něj často za rok žádali účet svědomí, žákům často radíval v duchovních věcech a mnozí se mu svěřovali jako duchovnímu vůdci. Věci, které měl na starosti, činil včas a svědomitě. Stejně tak neslevoval nic z povinností ostatních, a to ani když se jednalo o muže vážené. Velmi vystupoval, stavěl-li se někdo proti rozhodnutí představených. Tak například odmítl jednomu, který měl v sousedství mít řeč, aby strávil jeden den s přáteli a ne se svými spolubratry. Velmi dbal na dodržování řádu, který vyžadoval jak po studentech, tak po učitelích. Také se však velmi staral o to, aby nikomu nechybělo nic nezbytného, neboť soudil, že svého úkolu každý lépe dostojí, bude-li mít volně to, co potřebuje.¹¹⁶ Svým příkladem sice povzbuzoval k radosti ze zakoušení chudoby, nicméně velmi se střežil, aby se přílišným zápalem nezničily tělesné síly, které by pak scházely k dalšímu Božímu následování. Tak když v zimě viděl někoho, kdo neměl plášť, dal mu svůj, a když se obdarovaný bránil, řekl mu: „Ber. Já si snáz než ty opatřím jiný.“¹¹⁷

Lamparter líčí, jak Luis dohlížel na to, aby studenti byli na predepsaných modlitbách, aby jim nic nechybělo a aby se rozvíjeli jak v obsahu co do nauky, tak i v duchovním životě. Měl také ve zvyku modlit se před Nejsvětější svátostí za jemu svěřené novice. Byl-li někdo nemocen, sám se o něj pečlivě staral (rozmluvou, modlitbou i jinou pomocí), takže se mu

¹¹⁵ Srov. Lamparter, op. cit. Lib. I., cap. VI, I, s. 62.

¹¹⁶ Srov. Lamparter, op. cit., Lib. I., cap. VI, IV, s. 68.

¹¹⁷ „Si quem tempore frigido videret indigere stragula, suam ei dabat; renitentibus prae modestia, dicere solitus: ‘Accipe, facilius adquisiero ego aliam, quam tu.’” In: Lamparter, op. cit., Lib. I., cap. VI, IV, s. 68.

nebáli vyjevit své nemoci (slabosti). A když bylo nemocných více naráz, staral se o všechny v radosti, že může vykonávat skutky křesťanské lásky. „Tak když měl va Valladolidu celou kolej nemocných, jak píše Lamparter, spokojeně komusi řekl: ‘Zdá se, že Bůh chtěl naplnit má přání.’“¹¹⁸ Jeho vedení mělo ještě další charakteristický rys: byl totiž smířlivý či lépe mírný a diskrétní. Vše, co bylo k řešení, řešil s mírností a nebyla-li to věc všech, řešil ji jen s tím, koho se týkala. Bylo-li třeba někomu něco vyčíst, činil tak mírně. Neznamená to však, že by nebyl přísný, a nejtrvdší byl na sebe. Tak, aby mohl být všem příkladem, například odmítal pro sebe lepší jídlo než jedli novicové¹¹⁹.

I. 11. Poslední veřejně činná léta (1596 až 1607)

Roku 1596 byl La Puente lektorem morální teologie v Oviedu, následující rok vyučoval scholastickou teologii ve Valladolidu¹²⁰.

Po učení mu byl svěřen úřad prefekta studií a stal sespirituálem¹²¹ v Salamance (1598). Tento úřad vykonával mnoho let velmi pečlivě – podrobně se zajímal o přednášející i o obsah jejich přednášek (četl, co bylo studentům diktováno)¹²², a pokud se mu něco nezdálo zcela v pořádku, požádal přednášejícího, aby mu svůj názor vyložil. Pokud se

¹¹⁸ “Sic Vallisoletij, cum Collegium haberet plenum aegrotis, gratulabundus dixit cuidam: DEUS videtur velle implere desideria mea.” In: Lamparter, op. cit., Lib. I., cap. VI, IV, s. 69.

¹¹⁹ Srov. Lamparter, op. cit., Lib. I., cap. VI, VI, s. 71n.

¹²⁰ Srov. Abad, Vida, s. 202.

¹²¹ Následující odstavec srov. Lamparter, op. cit. Lib. I, cap. V, VIII, s. 58-61.

¹²² „Obecně rozšířeným zvykem byla ve Španělsku výuka prostřednictvím diktování. Pedagog studentům předával text způsobem, jak jej sám nastudoval. Místo přímého studia primárních zdrojů proto často docházelo k ‘papouškování’. Celá řada teologických a filosofických přednášek byla studenty masově transkribována.“ In: Daniel Heider, op. cit., s. 30. Citovaná pasáž pojednává o tom, že P. F. Suárez takovouto výuku odmítal a žákům nediktoval. I proto se musel obhajovat, když byl při svém působení ve Valladolidu v letech 1576-1580 – v době, kdy jeho přednášky navštěvoval také Luis de La Puente -, nařčen, že přednáší učení, které neodpovídá učení sv. Tomáše a že zavádí novoty. Obsah svých přednášek Suárez obhájil.

vyučujícímu nepodařilo předložit dostatečný výklad svých názorů, zakázal Luis, aby sporné názory byly přednášeny. Tato jeho stálost zajišťovala studentům bezpečí před některými spornými novotami.

Luis byl často nemocen, i tak se snažil svůj úřad vykonávat a dohlížel na výuku. Také zasahoval v případech, kdy by měl být některý student vyloučen, aby se tak dělo opravdu jen v případech veliké neznalosti studentově.

V těchto letech začal také v Salamance konat meditace a některé tyto body pak použil jako základ svého nejslavnějšího díla *Meditace*.

Jeho meditace chodili poslouchat známí a vážení teologové a doktoři (Josephus Acosta, Michael Marcus, Christophorus de los Cobos aj.) „*Dokonce ani F. Suarez poslouchal coby duchovního učitele toho, kterého měl v teologii jako svého žáka.*“¹²³

Luis se také velmi staral o nemocné. A z těchto příčin si všichni přáli žít tam kde on. V Salamance nepobyl dlouho, protože se mu zhoršilo zdraví. Vrátil se do Valladolidu, kde byl mnoho let prefektem (spirituálem). Mnoho svěřenců prý vedl ke svatému životu

Roku 1598 byl jmenován inspektorem¹²⁴ různých kolejí v provincii Kastílie. Generální představený P. Claudius Aquaviva totiž určil v každé provincii tři či čtyři významné muže, kteří měli vykonat inspekci v jim určených kolejích. Tito muži podléhali přímo generálovi a neměli žádné jurisdikční pravomoce, pouze měli zjistit, zda jsou dodržována řádová pravidla a jiná nařízení. Pokud by zjistili, že je něco

¹²³ „*Neque Franciscus Suarez dedignatus est illum audire, velut magistrum spiritus, quem in Theologia discipulum quondam habuerat.*“ Lamparter, *op. cit.*, Lib. I., cap. VII, VIII, s. 91.

¹²⁴ Srov. Abad, *Vida*, s. 216.

v nepořádku, měli o tom šetrně promluvit s představeným příslušné koleje a měli Generálního představeného spravit, zda došlo k nápravě. Tito vizitátoři měli veliký vliv na sjednocování způsobu každodenního života v jezuitských domech v celém Tovaryšstvu.¹²⁵ Luis byl takto poslán, aniž by byl od povinností gubernace osvobozen, na inspekci významných kolejí v provincii Kastílie (v řádových domech v Avile, Serovii, Medina del Campo, Arevalu a Villagarcie, pak také i v Salamance).¹²⁶ A opět se tohoto úkolu zhostil velmi pečlivě a s velikým úspěchem, takže byl velmi chválen. Při inspekci nejvýznamnější koleje v Salamance, kterou započal roku 1598, se dostal do sporu s rektorem Josém de Acosta¹²⁷.

Lustraci však nemohl dokončit, neboť se mu zhoršilo zdraví a také že udeřil mor.

Roku 1599 zasáhla celé Španělsko těžká morová epidemie a Luis vzbuzoval dojem nakaženého. *„Nebot' na jakékoli místo přišel, jelikož byl bez druhu, a viděli (jej) slabého a zsinalého, jako by mrtvola šla, domnívali se, že s sebou přináší mor, a tak ho vykazovali z míst nejen tmavých, ale i z míst osvětlených, kde nebyl neznámý.“*¹²⁸ Tak se stalo v Palentii. Rektor místní koleje, Jacobus de Sosa, který Luise znal, nedokázal dosáhnout toho, aby byl vpuštěn do města, ačkoli bylo dosvědčeno, že neprošel nakaženým územím. Byl proto nucen strávit noc v odděleném prostoru pod městem. A Lamparter píše, jak se Luis radoval z nepohodlí, které musel snášet¹²⁹. Když přišel do Villagarcie, kde mor napáchal obrovskou škodu, staral se Luis o nemocné nebojácně a vytrvale. V nevšední míře projevoval křesťanskou lásku. Byl-li

¹²⁵ Srov. Bobková-Valentová, Kateřina, *Každodenní život učitele a žáka jezuitského gymnázia, Karolinum, Praha 2006. S. 15.*

¹²⁶ *Zpráva o Luisově vizitování kolejí: srov. Lamprater, op. cit., Lib. I., cap. VIII, s. 73-75.*

¹²⁷ *Více k tomuto srov. Abad, Vida, s. 205.*

¹²⁸ *„Nam quocunque locorum devenit, quod solum, absque socio, debilem, pallidumque, et quasi cadaver ambulans viderent, judicaverunt eum pestem secum afferre, ac proinde excluderunt non tantum locis obscuris, sed etiam illustribus, ubi non erat ignotus.“* Lamparter, op. cit., Lib. I., cap. VI, IX, s. 75.

¹²⁹ *Ibidem.*

doma i venku nějaký nemocný, vytrvale mu pomáhal, navštěvoval ho a těšil, a to ne jednou, ale dvakrát třikrát za den. Zůstával s nemocným hodiny, byl-li kdo v úzkých, i u něj přespál. A to činil, jak Lamparter píše, „bez žádného amuletu, jako by se ho *mor* nemohl dotknout“¹³⁰. Mrtvé také sám ukládal do hrobu. Toto dosvědčuje Antonius Montesinius a další.

K Luisovým činnostem v těchto letech patřil také úkol, který často vykonával, a to poradce provinciála (*consultor provincialis*). Úkolem poradce bylo radit, tedy říkat svůj názor na věci, které měl provinciál řešit, nikoli cokoli rozhodovat. Těchto poradců bylo většinou více a tvořili jakýsi poradní sbor¹³¹. Jak Lamparter píše, Luisův názor byl v tomto poradním sboru velmi ctěn a Luis byl často Provinciálem na jeho názor dotazován.

Krátce byl La Puente rektorem ve Villagarcie, následně od roku 1601 rektorem ve Valladolidu, avšak kvůli svému zdravotnímu stavu musel na toto místo na konci roku 1602 rezignovat, na koleji však zůstal.

V roce 1607 byl jako visitátor ustanoven na anglické koleji Sv. Albana ve Valladolidu a od roku 1608 opět ve Valladolidu působil při koleji Sv. Ambrože jako spirituál, prefekt studií a stal se poradcem provinciála. Luisův názor byl v tomto poradním sboru velmi ctěn mezi ostatními.

V kolegiu v Salamance urovnával rozepře uvnitř domu a pro totéž byl zavolán i do Valladolidu. Brzy tam všechny uklidnil a toho, kdo rozepře svým duchem způsobil, nechal jako škodlivého pro Tovaryšstvo vyloučit.

¹³⁰ „...atque hoc sine omni amuleto, quasi tangi a peste non posse.“ Lamparter, *op. cit.*, Lib. I., cap. VI, IX, s. 76.

¹³¹ „Témeř všichni členové řádu, zastávající nějaký úřad, měli svého *socia*, tedy bezprostředního druha a pomocníka. Měl jim být vždy při ruce radou i praktickou pomocí, neměl však většinou žádné pravomoci. Radou přispívali představenému též *consultores*, kteří buď tvořili víceméně pevný sbor, nebo byli seznáni zvlášť za účelem řešení určitého problému.“ Bobková-Valentová, *Kateřina, Každodenní život učitele a žáka jezuitského gymnasia, Karolinum, Praha 2006, s. 14n.*

I. 12. Luisova činnost vně řádu

Luis však nevykonával tuto činnost jen dovnitř řádu. Byl také prospěšný lidem vně, duchovně vedl a radil soukromě těm, kteří usilovali o dokonalost. Veřejně zase povzbuzováním a kázáním. Velmi se věnoval zpovídání, čímž vedle podávání těla Kristova naplňoval své kněžské poslání. A byl velmi dobrý a vyhledávaný, odcházeli od něj s útěchou a povzbuzením. Odmítal mluvit se ženami mimo zpovědnici, chodil i po domech zpovídat (i když jen výjimečně), někdy mu v tom však bránil zdravotní stav. Sám také navštěvoval nemocné a povzbuzoval je. Luis si přál, aby penitentům bylo jedno, kdo je vyzpovídá. Nicméně stalo se, že jedna žena byla přímo „z nebe jasnými slovy napomenuta, aby se ve svém životě od nikoho jiného než od Luise nechala vést.“¹³² Luis ji tedy přijal a ona se jím nechala vést, dokud nevstoupila do řádu sv. Augustina (rekolektáři), kde zemřela jako svatá.

Jako zpovědník vedl Luis ěkolik mimořádných žen, mezi nimiž vynikají významem nejvíce tři z nich: jsou to Doña Luise de Carvajal, dále Madre Mariana de San José a konečně doña Marina de Escobar. Všechny tři získaly titul „ctihodné“¹³³. Právě tyto tři uvádí také Lamparter¹³⁴.

Doña Luisa de Carvajal žila v letech 1566 až 1614. La Puente byl jejím zpovědníkem v „různých letech“¹³⁵. Už ve Španělsku založila společenství žen, zasvěcených panen, žijících v jednom domě, oddaných modlitbě. Později však byla Bohem povolána k misijím do Anglie, kam odjela roku 1605 a kde opět založila panenské společenství a působila aktivním vyhledáváním konvertitů ke katolictví. Vyhlášovala

¹³² „...donec a coelo, verbis expressis, inter preces est monita, ne ullo alio, quam Ludovico vitae suae moderatore uteretur deinceps.“ Lamparter, *op. cit.*, Lib. I., cap. VIII, II, s. 97n.

¹³³ Srov. C. M. Abad, *El V. P. La Puente, Comillas 1954*, s. 137.

¹³⁴ Lamparter, *op. cit.*, Lib. I., cap. VIII, s. 98-103.

¹³⁵ Srov. Abad, *El V. P. La Puente*, s. 137.

nelegitimitu královny, a tak byla zatčena a vězněna. Na žádost španělského vyslance byla propuštěna, avšak Luisa pokračovala ve stejné činnosti, opět byla zatčena a uvězněna. Při tomto druhém věznění smrtelně onemocněla a zemřela roku 1614 v Anglii. Španělský král Filip III. (1598–1621) si vyžádal její tělo a pohřbil ji ve Španělsku. Zemřela v pověsti svatosti. Její tělo bylo po její smrti zpět do Španělska přeneseno neporušené. Proč bylo její působení tak významné?

Anglie 16. století¹³⁶ byla zemí protikatolickou a také se vedle Francie stavěla proti španělským snahám o hegemonii. Protikatolické ladění v Anglii začalo sporem anglického krále Jindřicha VIII. a papeže Klimenta VII. V roce 1534 byl Jindřich VIII. papežem Klimentem VII. exkomunikován. Příčinou byl Jindřichův požadavek, aby papež zrušil jeho manželství s první ženou, Kateřinou Aragonskou (teta Karla V.) – snad proto, že mu nedala mužského potomka. Papež Kliment VII. to v roce 1529 odmítl udělat, a tak se Jindřich VIII. nechal uznat sám za hlavu anglické církve, pak donutil arcibiskupa z Canterbury Thomase Cranmera, aby potvrdil jeho rozvod, načež se oženil s Annou Boleynovou (Jindřich VIII. měl celkem šest žen.) Proto ho papež exkomunikoval. Jindřich VIII. stanul v čele „anglikánské“ církve, měl moc reformovat učení, trestat kacíře apod. Thomas More, autor *Utopie*, mluvčí dolní sněmovny, veřejně nesouhlasil s Jindřichovým porušením kázně vůči papeži, a tak jej nechal Jindřich VIII. roku 1535 popravit. (V roce 1935 byl Thomas More kanonizován.) V roce 1536 se Jindřich VIII. rozhodl zrušit kláštery (využil protiklerikálních nálad v Anglii) a zkonfiskoval jejich majetek. Tím získal obrovské bohatství a mohl obdarovávat své příznivce. V témže roce potlačil katolickou opozici ze severních provincií („poutě milosti“), v roce 1539 uzavřel kompromis, tzv. „šest článků“,

¹³⁶ Následující srov. DORAZIL, Otakar, *Světové dějiny v kostce. Papyrus a Jeva, Vimperk / Rudná u Prahy 1997*, s. 284 - 286. HROCH, Miroslav a kol., *Evropa v období pozdního středověku, UK v Praze, SPN, Praha 1983*, s. 123-129. *Renesance a reformace. Od roku 1500 do roku 1592. Larousse. Jan Vašut, Praha 1999*. s. 1214-1217 a s.1282-1287.

ve kterých zaručoval zachování toho podstatného z katolicismu: hierarchii, liturgii a dogmata. Jindřich VIII. zemřel roku 1547, jeho království tehdy prosperovalo, avšak po jeho smrti nastalo období nestability náboženské i politické. Po Jindřichu VIII. nastoupil Eduard VI., který vedl Anglii k reformaci. Už v roce 1553 však zemřel, po něm nastoupila Marie Tudorovna (dcera Jindřichovy první ženy), která chtěla návrat k římské církvi. Provдалa se za Filipa II. a počala pronásledovat nekatolíky, což jí vysloužilo přezdívku „Krvavá Marie“. Po její smrti roku 1558 se vlády ujala Alžběta, dcera druhé ženy Jindřicha VIII. Katolíci pochopitelně legitimitu tohoto druhého manželství neuznávali, a tak ani Alžbětu. Alžběta podporovala umírněný protestantismus. Roku 1559 nechala parlamentem schválit supremační akt, který potvrzoval královnu jako hlavu anglické církve a určoval povinnost biskupů složit jí přísahu věrnosti. To opět znamenalo rozkol s Římem. Biskupové dosazení Marií Tudorovnou byli nahrazováni. V roce 1563 bylo vyhlášeno 39 náboženských artikulů - charta anglikanismu -, které byly „směsí“ katolicismu a kalvinismu: byla zachována episkopální hierarchie, kněží neměli povinný celibát a v liturgii byla zrušena latina. Hlavou církve byla královna, která měla být poslouchána nehledě na hlasy svědomí. Tento kompromis se nelíbil ani katolíkům, ani přísným kalvinistům (puritánům). Puritáni chtěli očistit anglikánskou církev od katolicismu, tedy od zbytků papeženství. Byli blízcí reformátorovi Johnu Knoxovi. Proti katolíkům i proti puritánům zahájila Alžběta represe. Roku 1570 papež Pius V. Alžbětu exkomunikoval. Katolíci se tak v Anglii stali zrádci královské moci a od roku 1584 jim hrozil trest smrti. Do roku 1603 bylo v Anglii popraveno na 200 katolíků. To samozřejmě ještě zhoršilo vztahy s katolickým Irskem, tradičním spojencem Španělska, což vyústilo v tvrdé represe místních povstalců v letech 1594 až 1603, a tím začala krutá kolonizace Irska Anglií a také nesmiřitelné nepřátelství na obou stranách. V

presbytariánském Skotsku vládla katolička Marie Stuartovna (od roku 1560), která musela abdikovat ve prospěch svého syna Jakuba a uprchla v roce 1567 do Anglie. Alžběta ji nejprve přijala pod ochranu, pak však byla Marie obviněna ze spiknutí proti královně, ta ji postavila před soud a parlament ji v roce 1587 odsoudil k trestu smrti. Alžběta I. se tvářila, že k tomuto byla donucena, a jen tak udržela vztahy s jejím synem, budoucím králem skotským a anglickým, Jakubem I. Alžběta I. byla spojena proti Španělům s Nizozemci, zemřela v březnu roku 1603. Na trůn nastoupil Jakub I. (1603-1625), syn její popravené soupeřky, který na počátku své vlády uzavřel se Španěly mír (1604). Byl vychován podle skotské (presbytariánské) církve, avšak sám tíhl k církvi anglikánské a vystupoval proti katolíkům, kteří neuznávali jeho primát v náboženských věcech.

Papežská exkomunikace a protikatolické kroky Alžběty I. vedly v roce 1570 ke zhoršení vztahů se španělským Filipem II., po popravě Marie Stuartovny a po zásahu Francise Drakea proti španělskému konvoji na moři, aniž by Drakea Alžběta I. potrestala, vyslal v květnu roku 1588 Filip II. obrovskou námořní armádu proti Anglii. Vyplula z Lisabonu, měla 130 lodí a Filip II. ji nazval „neporazitelná Armada“. Téhož roku byla Angličany a bouří tato Filipova „nepřemožitelná armáda“ v bitvě proti Anglii zničena, Španělsku zůstaly jen 63 lodě. Španělsko začalo ztrácet svou námořní převahu, jeho portugalské osady v Asii obsazovali Holanďané. Angli od roku 1560 založením Východoindické společnosti a Virginie začalo anglické dobývání Severní Ameriky. Doba vlády Alžběty I. byla také dobou Williama Shakespeara (1564 až 1616)

Další z žen, které Luis duchovně vedl, byla Madre Mariana de San José, zakladatelka reformovaných augustiniánských klášterů žen. 27. dubna roku 1993 byl zahájen proces její

kanonizace, svými četnými mystickými spisy se řadí mezi nejvýznamnější mystičky španělského Zlatého věku. Žila v letech 1568 až 1638. Založila četné kláštery po celém Španělsku, mj. i ve Valladolidu. La Puente byl jejím zpovědníkem po dobu pěti let, kdy ve Valladolidu zakládala klášter „las Augustinas Recoletas“.¹³⁷ Zde připojujeme její svědectví o La Puenteho svatosti, které vypověděla v Procesu v Madridu (informativní proces o La Puenteho ctnostech pro beatifikační účely) v roce 1629: *„Byl velkým nepřítelem vychloubání se milostmi, které Bůh prokazoval těm, kteří se u něj zpovídali. A ačkoli se o některých, s nimiž byl v kontaktu, vědělo mnoho věcí, nemohl za to on, ale jiné důstojné osoby, které to prozradily už předtím. A on byl tak uměřený, že jim neřekl, aby toho nechaly. Navíc lidi, kteří se mu zcela svěřovali do rukou, vedl k tomu, aby byli co nejvíce uzavření a o těchto věcech mlčeli, takové zdrženlivosti je v této době velmi třeba. Měl jednoho velmi blízkého člověka, který byl vyčerpán a poslušně se mu svěřil do rukou. Na dlouho odjel a nedoufal, že s ním ještě někdy bude mluvit – mimo psaní dopisů. Když se vrátil, on mu řekl: Už víte, že cesty našeho Pána jsou bezpečné; víte, co dělat v dobách dobrých i špatných; víte, jak jej následovat sebeumrtvováním a zapíráním; umíte hledat ve všem jeho božskou vůli. To je přesně ono, nemusíte hledat radu ani mluvit o pocitech, ale jen uvolněně jít za Kristem, naším Dobrem, u ničeho se nezastavovat, pokud to nebude něco, o čem zcela jistě víte, že mu to slouží a že se mu to líbí.“*¹³⁸

Třetí významnou ženou, na kterou měl Luis coby zpovědník vliv, byla Marina de Escobar, panna z Valladolidu, která žila do osmdesáti, avšak od 50 let trpěla bolestmi a nemohla se pohnout. To, že byla naživu, bylo lékařsky nevysvětlitelné (v

¹³⁷ Srov. C. M. Abad, *El V. P. La Puente, Comillas 1954, s. 137.*

¹³⁸ *Proceso de Madrid, 1629, fol. 27v. n. 9. In: Abad, C. M., El Venerable P. Luis de La Puente de la Compania de Jesus, Sus Libros y Su Doctrina Espiritual, Universidad Pontificia, Comillas 1954. S. 137-138.*

Lamparterově době), a tak se soudilo, že žije díky Božské moci. Byla mystičkou, dávaly se jí různé zázraky. O jejím životě Luis také napsal, protože byl po třicet let jejím zpovědníkem a sama mu zdělovala vše, co se jí dělo. Kvůli všem nemocem a bolestem a nedostatku jídla vypadala před smrtí velmi poničeně, po smrti však zkrásněla a okolo ní se linula vůně.

Španělská mystička Marina de Escobar¹³⁹ žila v letech 1554 až 1633, tedy Luise de La Puente o devět let přežila. Narodila se ve Valladolidu v poměrně společensky významné rodině (její otec byl královský advokát, její dědeček z matčiny strany byl lékařem císaře Karla V.), v roce 1587 se během postní doby rozhodla zcela oddat Bohu. Jejím prvním duchovním vůdcem byl jezuita Petr z Leonu, který roku 1603 zemřel. Nahradil ho Luis de la Puente, i když jeho kontakty s Marií de Escobar lze datovat jistě už od roku 1594/5. Dalšími jejími zpovědníky byl také La Puenteho bratr André, dominikán, a benediktin August de Benavente.

Marina de Escobar chtěla do Španělska, nejprve ve Valladolidu, přivést řád brigitinek. Spolu s La Puentem adaptovali konstituce sv. Brigity a předložili je papeži ke schválení. Ačkoli je schválil až Urban VIII. roku 1628 a první řádový dům byl otevřen až po Mariině smrti v roce 1637, považují španělské brigitinky Marinu za svou zakladatelku.

Marina měla posledních třicet let svého života – tedy přibližně od doby, kdy se Luis stal jejím duchovním vůdcem – mystické zážitky. Žila v malé místnosti bez světla a čerstvého vzduchu, kvůli tělesnému ochrnutí neschopná pohybu. V její místnosti se denně sloužila mše svatá. Sama tělesně velmi trpěla, v duši však prý žila dvojí život: jeden lidský, ve kterém se setkávala s lidmi, druhý, ve kterém se setkávala s Božím Majestátem a anděly. A právě své mystické zážitky pod vedením La Puenteho zaznamenávala, on z nich pak napsal její

¹³⁹Srov. Abad, C. M., „Escobar“, In: *Dictionnaire de spiritualité, IV, 1960, Paris, 1083-1086.*

životopis *Vida maravillosa de la Venerable Virgen Doña Marina de Escobar*. První díl připravil La Puente a končí rokem 1624, druhý díl navazuje a končí rokem 1633, tedy Marininou smrtí, a připravil ho André Pinto Ramírez SJ. Jedná se vlastně o Marininy zápisky, které oba opatřili svým komentářem. Zápisky se zabývaly viděním Trojice, tajemstvím Kristova života a Matky Boží, viděním andělů a svatých. Význam Mariny de Escobar pro La Puenteho osobu pokračoval však i po Luisově smrti. Jím zpracovaný první díl jejího života byl censory v Římě negativně posouzen, zdál se nepravděpodobný a podezřívali ho z náklonu ke kvietismu¹⁴⁰. Podezření Luise de La Puente z kvietismu je do jisté míry pochopitelná v době, kdy jeden z největších představitelů kvietismu 17. století, Španěl Miguel de Molinos (1628–1696) vydává roku 1663 dílo *Guía Espiritual* (tedy stejný název jako dílo La Puenteho) a navíc se na Luise de La Puente mnohokrát v tomto díle odvolává.¹⁴¹ Tento negativní posudek zastavil proces svatořečení nejen Mariny de Escobar, ale především La Puenteho, a to na čtyřicet let. Teprve na intervenci kardinála Lambertina, budoucího papeže Benedikta XIV. byl La Puenteho text roku 1714 schválen jako pravověrný.

La Puente také vedl cvičení sv. Ignáce s velikým prospěchem pro mnohé, nejenom z řádu jezuitů. Lamparter mluví

¹⁴⁰ *Kvietismus je druh mystiky, který se postupně dostával za hranice ortodoxie a byl papežem Innocentem XI. roku 1687 odsouzen (blud Moliny) a roku 1699 (proti Fénelonovi). Kvietismus byl takto nazván podle tvrzení, že duše zcela ponořená do Boha a jemu odevzdaná je v naprostém klidu (quies), má být jen odevzdaná, zcela pasivní, aby v ní mohl jednat Bůh. Důsledkem tohoto směru byla neúcta k hierarchii, odmítnutí veškeré intelektuální formy a v kontemplaci odmítnutí jakéhokoli určitého předmětu. Dále odmítnutí jakéhokoli přání pro sebe i jakéhokoli aktu (modlitba, díkůvzdání, odolávání pokušení). Odmítali ve stavu sjednocení s Bohem možnost hříchu, neboť dokonalá jednota s Bohem jej vylučuje. Mnoho mystiků (i sv. Terezi z Ávily, sv. Jan od Kříže) však ve svých zkušenostech popisovali podobné stavy. Kvietismus není přesně definovanou herezí, jedná se spíše o heretickou tendenci (jako taková se nacházela v mystice vždy – massalianismus 4. století, bogomilové 10. století, bratři Svobodného Ducha 13. století a allumbrados (osvícení) 16. století -, která, není-li korigována, je za hranicemi ortodoxie. Některé skupiny totiž na základě mystických zážitků začaly odmítat církevní autority a vůbec jakékoli vnější vedení či organizaci. Srov. Jacques Le Brun, „Quiétisme“, in: *Dictionnaire de l'Histoire du christianisme*, Albin Michel, Paris 2000. S. 889-892.*

¹⁴¹ *Více ve třetí kapitole věnované právě Luisovu *Guía Espiritual*.*

o jednom cisterciákově z Mediny del Campo a o jednom karmelitánovi, kteří se oba z cvičení, které Luis vedl, vraceli velmi duchovně povzbuzeni a o Luisovi mluvili jako o budoucím světcem.¹⁴²

I. 13. Poslední Luisova léta (1601-1624)

Když už byl Luis tak nemocen, že nemohl ani vyučovat, ani vést cvičení, vnukl mu Boží Duch, aby začal psát. Že je to Boží vůle, nejprve si ověřil četnými modlitbami. Když se v tom utvrdil, začal se ve svých téměř padesáti letech psát díla věnovaná duchovnímu životu¹⁴³.

Jeho prvním dílem byly *Meditace*, které nejprve vyšly roku 1605 a další tři díly v následujících čtyřech letech ve španělštině, v dalších jazycích později a častěji vydávané. Tuto knihu vychválil také císař Ferdinand II. Spis vycházel z La Puenteho celoživotní zkušenosti, z umrtvování, rozjímání a nebyl kompilací z jiných knih. Dalším spisem byl *Dux spiritualis* roku 1609. P. Mutius, generální představený jezuitů, nazval tento spis svým vlastním "vůdcem". Třetí knihou byla *De Perfectione hominis Christiani*, která vyšla roku 1612. Čtvrtou *Comentarius in Canticum Salamonis* (Expositione morali sancti Salamonis, latinsky roku 1622. Po té následoval životopis P. Balthasara Alvareze a životopis Mariny de Escobar.

La Puenteho dílo bylo oceňováno mnoha významnými muži: cenili si jej z řádu sv. Benedikta Alfons de Herrera, Robert kardinál Bellarmin který Luisovy knihy užíval zvláště v posledních letech, do Valladolidu chodilo mnoho poutníků, aby viděli autora těchto knih (tedy Luise), mezi nimi například

¹⁴² Srov. Lamparter, op. cit., Lib. I., Cap. VIII., V, s. 106.

¹⁴³ Srov. Lamparter, op. cit., s. 110.

*Lugduno z Galie, provinciál františkánů, který vyprávěl o zázracích, jež se s lidmi dály, když používali Luisovy knihy. A ten z osobního setkání prý pro svůj duchovní život velmi vytěžil. Luisovy knihy byly brány na misie k pohanům, když on sám tam nemohl.*¹⁴⁴

Luisův životopisec H. Lamparter se pak ve druhé knize věnuje hojně líčení svatosti Luisova života. Pro naše účely by snad zatím stačilo říci, že Lamparter ukazuje Luisovu vysokou duchovní zkušenost zřejmou i lidem navenek a nepopíratelné Boží dary, a tím dokazuje věrohodnost jeho duchovních spisů.

Ve dvanácté kapitole druhé knihy, kde se Lamparter věnuje vlité kontemplaci, jíž se Luisovi dostalo, rozlišuje na základě vlastního Luisova popisu dva druhy kontemplace: jedna je taková, které člověk dosahuje svým úsilím, druhá, která veškeré lidské učení a úsilí překračuje, a ta je dána Boží milostí. V první jedná člověk, tak jak je podle přirozenosti schopen v přirozeném stavu milosti. Ve druhém jde o něco mimořádného, co přirozený stav člověka překračuje. K tomu prvnímu způsobu docházejí všichni, kdo o to usilují; ke druhému však je třeba zvláštní Boží pozvání, nikdo si ho nemůže sám vydobýt.¹⁴⁵ *Sám Luis o zkušenosti kontemplace píše v Komentáři Písň písni, že pocíťoval Boží Všemohoucnost, a to zvláštním způsobem v kontemplaci, již označuje za nevýslovné spojení, kdy pocíťuje oheň ducha a velikost v sobě takovou, že je připraven k heroickým úkonům a nejtěžším dílům.*¹⁴⁶

Třetí a poslední kniha Lamparterova životopisu, se věnuje La Puenteho smrti, zázrakům na jeho přímluvu a pověsti jeho svatosti. Více o těchto jeho posledních letech, zvláště o jeho modlitbě a umrtvování v kapitole třetí.

¹⁴⁴ Srov. Lamparter, op. cit., s. 118-122.

¹⁴⁵ Srov. Lamparter, op. cit. s. 295.

¹⁴⁶ Srov. Lamparter, op. cit., s. 297.

15. února 1624 se Luis de La Puente vyzpovídal, přijal viaticum a zemřel následující noci, tedy 16. února 1624¹⁴⁷. O rok později, 16. dubna 1625 začal informativní proces o Luisových ctnostech, tento proces byl pak pozastaven a znovu obnoven, 16. července 1759 vyhlásil Klement XIII. heroicitu Luisových ctností.

¹⁴⁷ Srov. *Abad, Vida*, s. 670.

II. Dílo Luise de la Puente

Jak bylo řečeno v předcházející kapitole, nemohl se Luis de la Puente vzhledem ke svému zdravotnímu stavu věnovat misijní činnosti, později nemohl ani vyučovat, dostal však na starost vedení noviců a psaní děl o zbožnosti. Tomuto psaní věnoval posledních dvacet let svého života a jeho dílo je velmi rozsáhlé co do obsahu i vlivu, který mělo. Tato kapitola má představit La Puenteho základní spisy (chronologicky), jejich tematiku a význam díla v souvislosti s dobovým vývojem spirituality.¹⁴⁸

La Puente má své místo také v dějinách španělské literatury vůbec. V době (rok 1605), kdy vycházejí jeho *Meditationes* vychází první díl Dona Quijota. Španělsko prožívalo „Zlatý věk“ ve všech směrech a rozkvět a úroveň literatury v té době tvořili i autoři jako byl La Puente.

II. 1. Představení celého díla Luise de la Puente

V podkapitole postupuji chronologicky podle vydání toho kterého díla, přičemž španělské názvy pak doplňuji v závorce volným českým překladem.

Prvním La Puenteho dílem byly „*Meditace*“, dalším příručka o duchovním životě „*Duchovní vůdce*“, třetí zachované dílo je „*List o smrti P. Thomase Sancheze*“, čtvrté „*O křesťanské dokonalosti*“, pátý je „*Dopis o častém přijímání*“, šestým dílem je „*Život P. Baltasara Alvareze SJ*“, sedmým „*Komentář Písň písni*“, osmým „*Duchovní návod na zpověď, sv. přijímání a mešní oběť*“, devátým a v českých zemích velmi oblíbeným dílem je

¹⁴⁸ V této kapitole vycházím z: BACKER, Augustin de a SOMMERVOGEL, Carlos – *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, t. 6, col. 1271-1295 (dále jen BACKER-SOMMERVOGEL); Miguel NICOLAU, „La Puente“, in: *Dictionnaire de Spiritualité*, Beauchesne, Paris 1975, 9, 265-276; Camilo Maria ABAD, *El Venerable P. Luis de la Puente, sus libros y su doctrina espiritual*, Universidad Pontificia Comillas 1954.

„Podivuhodný život ctihodné panny Mariny de Escobar“, desátým „Pocity a upozornění ctihodného p. L. de La Puente“. Další La Puenteho díla jsou menšího rozsahu.

Meditaciones de los Misterios de nuestra Sancta Fe, con la práctica de la Oracion mental Sobre ellos. (*Meditace o tajemstvích naší svaté víry s cvičením mentální modlitby.*)

V „Meditacích“ La Puente kloubí dohromady nauku o třech cestách v modlitbě, která vznikla ve středověku, s postupem z *Duchovních cvičení* Ignáce z Loyoly. Dílo má tři části a šest kapitol, které odpovídají oněm třem cestám na cestě duchovního života: očišťování (I. kap.) , osvícení (II.-IV. kap.) a sjednocení (V. a VI. kap.). Vychází v roce 1605 ve Valladolidu a roku 1613 v Barceloně u Lucase Sancheze¹⁴⁹.

Na začátku spisu pojednává La Puente o pramenech, z nichž ve své práci vychází: na prvním místě uvádí Písmo, které považuje za hlavní pramen při zkoumání duchovního života. Dále uvádí církevní otce jakožto učitele mystické teologie. Třetím zdrojem mu jsou doktoři scholastiky, především sv. Tomáš Akvinský. Čtvrtým jsou *Duchovní cvičení* Ignáce z Loyoly.

Po představení pramenů pojednává obecně o modlitbě. Modlitbu definuje jako zapojení tří potencií/schopností duše do vnitřního rozhovoru s Bohem. La Puente klade důraz na přípravu a vstup do modlitby. Zcela v duchu Ignácových *Duchovních cvičení* doporučuje užít představitivost a v rozjímání zapojit všechny tři potence duše, totiž paměť, rozum a vůli. Věnuje se však také meditaci bez větších příprav, pobývání v Boží přítomnosti, tedy rozjímání méně rozumovému a více citovému. Nakonec pojednává La Puente o mimořádném způsobu modlitby, o

¹⁴⁹ Tento údaj je převzat z : BACKER-SOMMERVOGEL, op. cit. V *Dictionnaire de Spiritualité*, 9, 266 se však uvádí, že dílo vyšlo ve Valladolidu.

vlité kontemplaci, ke které se člověk může disponovat tím, že odstraní vše, co mu před Bohem překáží.

Samotné meditace jsou rozděleny do šesti kapitol. První se vztahuje k cestě očišťování a pojednává o stvoření, o posledních věcech člověka a o hříchu. Další tři kapitoly odpovídají cestě osvícení a pojednávají o Vtělení, o Kristově dětství, veřejném životě a o jeho utrpení. Rozjímání o utrpení Krista však patří už částečně k cestě sjednocení, a té odpovídají kapitola pátá a šestá, které pojímají Krista oslaveného a příchod Ducha Svatého, Trojici, Boží dokonalost a dobrotu. Meditace, ačkoli jsou obsahem spíše poučné s rozumovým apelem, neomezují se na něj a jsou vždy vystavěny se zřetelem k výsledné modlitbě.

Soubor meditací je sestaven tak, že se zde nacházejí všechny podstatné náměty k rozjímání a patří k nejlepším souborům své doby¹⁵⁰. Tomu také odpovídá veliké rozšíření tohoto díla, ať již v plném znění či v různých výběrech, a to v mnoha jazycích.

V plném znění vychází ve španělštině čtyři díly postupně (Valladolid 1605, 1607, 1613; Barcelona 1609), ve francouštině vychází už roku 1611 pod názvem *Méditations des Mystères de nostre Sainte foy, avec la pratique de l'orraison mentale, composées par R. P. Louys de la Puente*, přeloženo P. de Balinghem, vydáno René Gautierem. V němčině vychází pod názvem *Betrachtungen Uber die fürnemste Geheimnussen Unsers Glaubens, vom Leben und Leyden Jesu Christi, seiner glorwürdigten Mutter, etlicher Heyligen, vnd vber die Euangelia, so durchs Jahr gelesen werden*, v pěti dílech, v letech 1615-17 v Augsbourgu. V latinském překladu, který pořídil Melchior Trevinius SJ (bude o něm dále řeč), vychází v Kolíně nad Rýnem v letech 1611-1612; dále znovu roku 1613, 1614, 1619 a 1636. V Praze nákladem Univerzity Karlo-Ferdinandovy toto dílo

¹⁵⁰ Srov. *Dictionnaire de Spiritualité*, heslo „La Puente“.

vychází v latinském překladu v letech 1753–1755 (pars I–IV). Dále bylo dílo přeloženo do angličtiny (z francouzského vydání), arabštiny, polštiny (1620) i do češtiny (Zbožné úvahy o mukách a smrti... 1820, Brno; předtím možná P. Constanz u P. Steyera).

Z díla byly pořizovány četné výtahy, tzv. compedia (*Compendia meditationum*).

Guia espiritual, en que se trata de la oracion, meditacion y contemplacion: De las divinas visitas y gracias extra ordinarias: De la mortificacion y obras heroycas que los acompañan. (*Duchovní vůdce, ve kterém se pojednává o modlitbě, meditaci a kontemplaci; o Božích navštíveních a mimořádných milostech, o umrtvování a heroických ctnostech, které je provázejí.*)

Dílo má čtyři části. Vydáno s privilegiem (1609) ve Valladolidu roku 1609. Roku 1614 však vychází druhé, autorem upravené vydání v Madridu. Dílo má být, jak autor v předmluvě říká, příručkou duchovného života, vědou o tom, co se nazývá *vita activa et contemplativa* (život činný a kontemplativní), neboť se jedná o dva rozměry duchovního života.¹⁵¹

Carta de edificacion de el P. Tomas Sanchez z roku 1610, zachováno v latině: **Exemplar Litterarum patris Ludowici de Ponte Collegii Grana... quae misit ad R. P. Franciscum Suarez Conimbricam de morte R. P. Thomae Sanchez 19. 5. 1610.** (*List o budování P. Tomase Sancheze / v lat. List o smrti R. P. Th. Sancheze*).

Tratado de la perfeccion del Christiano en todos los estados de la vida del cristiano. (*Pojednání o křesťanské dokonalosti podle křesťanských stavů.*) Jednotlivé díly vycházely ve

¹⁵¹ Tomuto dílu je věnovaná samostatná kapitola, proto nebude v tomto přehledu více uvedeno.

Valladolidu roku 1612-1613 (část I a II) a v Pamploně 1616 (část III a IV). Velmi rozsáhlé dílo, které se ve čtyřech částech věnuje křesťanské dokonalosti obecně a dále křesťanské dokonalosti jednotlivých stavů (tedy u laiků, u řeholníků a u kněží).

První část mluví o povolání hříšníka k životu z víry, o rozvoji tohoto života skrze svátosti křtu, biřmování, pokání a eucharistii.

Druhá část pojednává o laickém stavu, zejména o správě „křesťanské republiky“, o rodině, o stavu manželském a vdovském.

Třetí část se věnuje řeholnímu stavu a dodržování evangelijních rad a řeholním slibům.

Na závěr mluví La Puente o církevní hierarchii a obecně o kněžském stavu, o hlavních jeho povinnostech a úkolech (mše, pomoc duším aj.).

Dílo jako celek má ukázat cestu ke svatosti v každém stavu podle jemu patřících povinností a úkolů. V této snaze – tedy nepřizvat možnost dojít svatosti pouze duchovním osobám, ale i laikům – lze La Puenteho řadit mezi takové autory jako Francisco Arias (*Aprovechamiento espiritual*, 1588), Battista Velati (*Introduttione alla vita spirituale*, 1593) a František Saleský (*Úvod od zbožného života*, 1608), avšak dílo posledně jmenovaného znát nemusel.

Jako vždy je pro La Puenteho hlavním zdrojem teologie Písmo, dále církevní otcové a Tomáš Akvinský a Ignác z Loyoly. Ze současníků čerpá z Františka Suareze, z jeho díla věnovaného řeholnímu stavu *De virtute et statu religionis* (1608-1609) a užívá Cajetánův komentář Tomášovy Summy (2^a 2^{ae}, q. 83, a. 3).

Toto dílo nedosáhlo takové popularity jako *Meditace*. Kompletních vydání je méně: ve španělštině Valladolid-Pampelune 1612-1616 a Barcelona 1873 a 1897-1898; ve

francouzském překladu R. Gautiera vychází v Paříži v letech 1614-1617 a roku 1621; latinsky v překladu M. Trevinia vychází v Kolíně nad Rýnem v letech 1615-1617, 1625-1626; a ve Frankfurtu v roce 1737.

Epistola de frequenti Communione. (Dopis o častém přijímání.)¹⁵²

Vida del Padre Baltasar Alvarez Religioso de la Compañia de Jesus. (Život p. B. Alvareze, SJ)

Tato biografie vychází v Madridu roku 1615. La Puente ji psal jako duchovní životopis o člověku, kterého sám poznal coby duchovní autoritu (La Puente byl tři roku v noviciátu pod jeho vedením), nicméně nejedná se o pouhé vlastní vzpomínky na významnou osobnost. Do spisu La Puente řadí i vzpomínky dalších Alvarezových svěřenců z řad jezuitů, užívá také životopis Alvareze psaný Franciscem Salcedem (synovec B. Alvareze). Kromě toho do díla zařazuje vlastní Alvarezovy texty (dopis psaný představenému É. Mercurianovi pojednávající o způsobu modlitby, mezi jezuitskými žáky velmi rozšířený text - *Avisos para juntar virtud con letras* - a také malý spisek pojednávající o tom, jak mluvit o duchovních skutečnostech).

V životopise představuje La Puente Alvareze jako muže modlitby, jejího učitele, který se se sebezapřením nasazoval v apoštolské práci a byl Bohem zkoušen. Při popisu obtíží, které Alvareze potkaly ze strany církve¹⁵³, se La Puente nesnaží se zákazem nadřizených polemizovat, ani Alvareze obhajovat, ale představuje celou událost jako Boží zkoušku a vedení Alvareze skrze soužení k jeho očistě a větší pokoře.

¹⁵² Tento údaj převzat z BACKER-SOMMERVOGEL, op. cit.

¹⁵³ Pro některé své názory ohledně modlitby ("modlitba ticha") se musel několikrát zodpovídat před představenými i před Inkvizicí a bylo mu zakázáno ji vyučovat. Více o tomto sporu v kapitole „Život a doba Luise de La Puente“.

P. B. Alvarez je ústřední postavou spisu, ale ne jedinou (přirozeně se v životopise mluví také o osobách jemu blízkých, ať už jezuitů či jiných). Zároveň není také jediným tématem, tématem spisu je totiž také La Puenteův pohled na modlitbu: modlitba jakožto rozhovor s Bohem a citové podněty je bezpečná a je potřeba ji všechny vyučovat. Dále La Puente tvrdí, že jezuité se mají držet způsobu vyučování modlitby, jaký představil Ignác ve svých *Cvičeniích*, nicméně volání Ducha Svatého k modlitbě více kontemplativní je třeba následovat. Nároky na mimořádné způsoby modlitby, jako vidění či extase, si však člověk dělat nesmí¹⁵⁴.

Úplných edic tohoto díla nevyšlo mnoho: ve španělštině: Madrid 1615, 1880, 1920, 1948 a 1958 (+ v *Obras completas* roku 1690 a 1754); překlady celého spisu vyšly v latině roku 1616 v Kolíně nad Rýnem (přeložil M. Trevinius) a v Antverpách a Římě roku 1670; ve francouzštině v překladu R. Gautiera v Paříži roku 1618, v Clermontu roku 1842 a opět v Paříži roku 1873 v překladu M. Bouixe, 1912 v Paříži (J.-B. Couder); ve vlámštině v Antverpách roku 1639; v italštině v Římě roku 1692 a v Benátkách roku 1793; v němčině v Münsteru roku 1860 a v angličtině v Londýně roku 1868.

R. P. Ludovici de Ponte e Societate Iesu, sacrae Theologiae Professoris, expositio moralis et mystica In Canticum

Canticorum (*Morální a mystický výklad Písně písní.*) Vychází najednou v Paříži a v Kolíně nad Rýnem roku 1622.

Toto jediné dílo (nepočítaje v to některá drobná pojednání) napsal La Puente latinsky.

V tomto komentáři interpretuje La Puente nevěstu jednak jako církve starého i nového zákona, jednak jako duši křesťana a výjimečně jako Pannu Marii. Komentář má dva díly: v prvním

¹⁵⁴ Tímto spisem La Puente vyjadřoval svůj názor na podobu modlitby, která má být v Továřství praktikována. Jezuité tehdy řešili vnitřní řádový spor mezi zastánci více kontemplativního způsobu a těmi, kteří dávali větší důraz na aktivní evangelizační činnost. Více viz v kapitole „Život a doba Luise de La Puente“.

předkládá La Puente obecné zásady duchovního života na základě prvních dvou kapitol *Písně písni*; druhý díl mluví spíše o konkrétní praxi duchovního života.

Toto dílo, podle názoru některých teologů¹⁵⁵, má svou hodnotu ani ne tak v hloubce exegeze textu, jako spíš v hloubce pojednání o duchovním životě. V této oblasti je však prý mimořádné.

Posmrtně vycházejí La Puentemu tato díla:

Directorio Espiritual para la Confesion, Communion, Sacrificio de la Misa. Sevilla 1625. („Duchovní návod na zpověď, sv. přijímání a mešní obět“)

Vida miravillosa de la venerable virgen Doña Marina de Escobar. Valladolid 1650. („Podivuhodný život ctihodné panny Mariny de Escobar“)

Dílo je zajímavé jednak proto, že jeho latinský i německý překlad vycházejí oba v Praze v letech 1672 (1. díl) a 1688 (2. díl) (*Mirabilis vita Venerabilis Virginis Marinae de Escobar Vallisoletanae*) a 1700 německy (*Wundersames Leben Der...Jungfrauen Marina von Escobar*),¹⁵⁶ a jednak že líčení mimořádných a zázračných skutečností zastavily beatifikační proces La Puenteho na dobu čtyřiceti let.

Sentimentos , y avisos espiritvales del venerable Padre Lvis de la Puente de la Compañia de Iesus. Sevilla 1671. („Pocity a upozornění ctihodného p. L. de La Puente“)

Jedná se o osobní zápisky, které si La Puente psal na základě své duchovní zkušenosti, tématem je např. božské

¹⁵⁵ Např. M. Grabmann, *Dějiny katolické teologie*, Freiburg 1933, M. J. Scheeben, *Mystérium křesťanství*, Freiburg 1941, M. Nicolau in: *Dictionnaire de Spiritualité*, heslo „La Puente“. A. Hörnung, *Heilsverwirklichung als bräutlich-eheliches Verhältnis zwischen Gott und Kreatur nach La Puente*, Rome 1969.

¹⁵⁶ Toto není zdaleka úplný výčet všech vydání tohoto díla v Praze, zde jsou uvedena pouze ta první, následovala jich však celá řada.

světlo, pokora, Boží přítomnost, duše v Bohu a Bůh v duši etc. Dílo je důležitým pramenem k poznání La Puenteho duchovního života. Ke kritickému vydání je připravil největší znalec a životopisec La Puenteho C. M. Abad a vydal je pod názvem **Obras espirituales postumas del V. P. L.**, Valladolid 1917. V tomto vydání přepracovává a doplňuje **Obras espirituales del Venerable Padre Luis de la Puente de la Compañia de Jesus**, který vyšel v pěti dílech v Madridu roku 1690.

Další La Puenteho díla byly spisy menšího rozsahu, dopisy nebo spisy dnes již ztracené. K jejich výčtu odkazují na citovanou literaturu. Zmíním zde jen vydání různých výborů, většinou spojených s životopisnými poznámkami, které sestavovali různí autoři a které vyšly v Praze:

Aphorismi spirituales Collecti Ex Vita, Sententijs et Epistolis Venerabilis P. Ludovici de Ponte Societatis Jesu.

(„Duchovní aforismy posbírané ze života, názorů a dopisů ctihodného P. Ludvíka de Ponte“). Toto dílo napsal a sestavil H. Lamparter¹⁵⁷ a vyšlo u Joachima Kamenitzkyho v Praze v letech 1716–1733.

Pretiosa sensa et coelestia lumina, monita ac documenta ...P. Ludovici de Ponte.

(„Drahé postřehy a nebeská světla, napomenutí a...“) Sestavil a napsal P. Thyrsus Gonzalez, přel. P. Aurelianus de Baenst. Vyšlo v Praze roku 1691.

¹⁵⁷ Henri Lamparter (Lampardus – do roku 1625, pak Lamparter) byl jezuita, žil v letech 1591–1670. Byl profesorem gramatiky, filosofie a teologie, rektorem v Ambergu, Dillingenu, Neubourgu, Ingolstadtu, členem provincie Germania a byl Provinciálem české provincie (Boheme). Napsal La Puenteho životopis, ze kterého také vycházím: *Vita et Virtutes Venerabilis Patris Ludovici de Ponte, Societatis Jesu*, který vyšel v Ingolstadtu u G. Haenliniho v roce 1662. Tomuto dílu předcházelo dílo *Aphorismi Spirituales collecti ex vita, sententijs et epistolis Venerabilis P. Ludovici de Ponte, Societatis Jesu*, vyšlo poprvé v Ingolstadtu u Geroge Haenliniho v roce 1652.

II. 2. Význam a tematika La Puenteho díla v souvislosti s dobovým vývojem spirituality

La Puenteho dílo mělo nezpochybnitelně veliký vliv¹⁵⁸ na současníky i na generace další, což mimo svědectví různých duchovních autorit o užitečnosti La Puenteho spisů dokazuje i množství vydání jeho děl v různých jazycích a opakovaně. Prokazatelný vliv měly jeho knihy také na některé světce – Robert Bellarmin užíval spis *Guía espiritual*¹⁵⁹, František Saleský a Jeanne de Chantal *Meditace* a *De la perfeccion del cristiano*¹⁶⁰, svatý Antonie-Marie Claret byl nadšeným obdivovatelem *Meditací*¹⁶¹, P. Antonio de Molina¹⁶², Jan Bosco aj. o vlivu La Puenteho díla na svůj duchovní život mluvili a doporučovali je.

Tento vliv měly v první řadě La Puenteho *Meditace*, které byly určeny pro široké publikum a byly psány dobře „pedagogicky“, spojovaly teorii s praxí a zasazovaly křesťanská tajemství do prožívání v liturgii a v modlitbě. Držel se klasického rozdělení na tři cesty v duchovním životě a spojoval ve svém díle všechny podstatné poznatky své doby (o Písmu, teologické, morální a psychologické). *Meditace* jsou určitým modelem žánru „meditací“, který byl velmi oblíben zvláště v 17. století a ve kterém se sdružovalo jakoby vše podstatné k duchovnímu životu: nauka i morálka spolu s návodem modlitby k dané tematice.

Velmi odvážným pokusem byla La Puenteho kniha *O křesťanské dokonalosti ve všech (křesťanských) stavech* (tedy laik, kněz a řeholník). Podobně jako sv. František Saleský, jehož *Úvod do*

¹⁵⁸ *Toto souhrnné hodnocení La Puenteho díla přebírám z: Miguel NICOLAU, „La Puente“, in: Dictionnaire de Spiritualité, Beauchesne, Paris 1975, 9, 265-276.*

¹⁵⁹ *Kardinál Bellarmino měl ve své knihovně Guía espiritual a vyjádřil se o ní: „Tato kniha je mým vůdcem.“ Srov. ABAD, Camille-Marie, El Venerable P. Luis de La Puente de la Compania de Jesus, Sus Libros y Su Doctrina Espiritual, Universidad Pontificia, Comillas 1954, s. 206.*

¹⁶⁰ *ABAD, Vida ABAD, Camille-Marie, Vida y Escritos del V. P. Luis de La Puente del la Compañiade Jesús, Universidad Pontificia, Comillas 1957., s. 318.*

¹⁶¹ *Tamtéž, s. 323.*

¹⁶² *Tamtéž, s. 324.*

zbožného života vyšel v roce 1609 (v konečné autorem přepracované podobě pak v roce 1619) a byl určen pro laiky, i La Puente podává návod, jak i laici ve svém stavu mohou dojít křesťanské dokonalosti. Jako sv. František, a jako už sv. Tomáš Akvinský¹⁶³, učil, že křesťanská dokonalost spočívá hlavně v lásce k Bohu a k bližnímu (avšak toto v. ex. v *Guía*). Toto La Puenteho dílo však zdaleka nedosáhlo takové oblíbenosti jako *Meditace*, navíc bylo silně orientováno na morálku a askezi.

La Puenteho stěžejní dílo - *Guía* - bylo více spekulativní a mělo veliký vliv v tradici ignaciánské spirituality, v linii odlišující se od té, která vycházela zcela ze sv. Ignáce. Sám vycházel také z církevních otců a z Tomáše Akvinského (v Kajetánově komentáři). I když zcela nezavrhoval klasické rozdělení na tři cesty, v tomto díle z něj nevycházel. Podstatným prvkem La Puenteho pojetí duchovního života je, že nevidí duchovní pokrok v klasickém postupu od akce ke kontemplaci, ale učí, že modlitba i kontempace jsou a musejí být pramenem aktivního života (modlitba a kontempace umožňují růst v lásce k Bohu, jsou zdrojem poznání, jak přispět k činnosti Ducha Svatého, a jsou zdrojem sjednocení s Bohem v opravdové lásce). A pokrok v tomto sjednocování je těžištěm veškerého duchovního života, ať děláme konkrétně cokoli. Tímto postojem vlastně La Puente zaujímá stanovisko k problému, který musely první generace jezuitů řešit, totiž velikou oblibu kontemplativního života, který byl ve „Zlatém věku Španělska“ velmi rozšířen, s požadavky apoštolské služby, která byla cílem jezuitského „řádu“. Oba tyto momenty, které se v tradičním chápání ztotožňovaly se způsoby života, totiž kontemplativní anebo aktivní život, přičemž jeden vylučoval druhý, La Puente spojuje, a hlavní důraz klade na sjednocování s Bohem v lásce, ne na vnější znaky života. V tomto následuje

¹⁶³ Tomáš Akvinský, *Summa theologiae, Iia Iiae, q. 23, art. 4-8.*

věrně sv. Ignáce.¹⁶⁴ Ve stejném duchu, byť méně výslovně, lze číst i *Vida del B. Alvarez*, který měl vliv zvláště přímo mezi jezuitu. Ačkoli La Puenteho duchovní zkušenost je v tomto spise velmi upozaděna, je zřejmé, že má blízko k té, kterou popisuje u B. Alvareze.

II. 3. Prameny

Při zkoumání kvality a hodnoty teologického díla má podstatný význam otázka, jakých pramenů autor užívá. Luis de La Puente ve svých dílech vychází¹⁶⁵ předně z Písma svatého, které vykládá nejčastěji „v nejbližším smyslu“, také v jeho výkladu užívá alegorie a utíká se k významům ve své době nejčastěji užívaným. Při exegezi někdy konzultuje textové verze se Septuagintou a hebrejským textem. Dále vychází z církevních otců, „učitelů mystiky“ (především sv. Bernarda, sv. Řehoř Velikého, sv. Augustina, sv. Ambrože) a z otců scholastiky, především ze sv. Tomáše Akvinského, ale nevynechává ani sv. Bonaventuru. Čtvrtým velikým zdrojem mu je Ignác z Loyoly, a to především jeho *Duchovní cvičení*.

Z citací a obsahu La Puenteho díla je zřejmé, že byl velmi ovlivněn Ignácem z Loyoly a jeho *Duchovními cvičeními* a také Pseudo-Dyonisiem a konečně vlámskou školou (sv. Kateřina Sienská, sv. Kateřina z Janova, sv. Filip Neri).

¹⁶⁴ Srov. David LONSDALE, *Oči k vidění, uši k slyšení. Úvod do ignaciánské spirituality*. KNA, Kostelní Vydří 2003. Více v kapitole následující, která se dílu *Guía* věnuje podrobně.

¹⁶⁵ Následující srov. ABAD, *Vida*, op. cit. s. 315n; s. 339-342;

III. Dux spiritualis (Guía espiritual)

Dílo *Dux spiritualis*¹⁶⁶ vyšlo nejprve v roce 1609 ve Valladolidu, přepracované La Puente vychází znovu roku 1614 v Madridu.

V první kapitole bylo obšírně pojednáno o La Puenteho životě, a to hlavně proto, aby se dotvrdilo to, co napsal P. Ribadeneira v předmluvě editora k vydání *Dux spiritualis* z roku 1921: že totiž La Puente psal o tom, co znal ze své vlastní zkušenosti - z modlitby, z odříkání a z rozjímání před Nejsvětější Svátostí - a ne podle toho, co vyčetl z knih¹⁶⁷.

Tato kapitola se věnuje La Puenteho dílu *Dux spiritualis*, které v sobě zahrnuje nejuceleněji La Puenteho nauku o duchovním životě ve všech jeho rovinách.

III. 1. Celkový plán díla *Guía espiritual*

Z autorovy předmluvy k dílu by *Dux spiritualis* mělo být kompendiem všeho podstatného, co patří k duchovnímu životu, tedy k životu aktivnímu i kontemplativnímu¹⁶⁸. Tato kniha není, jak La Puente říká, určena hříšníkům, kteří chtějí sebe ospravedlnit skrze skutky pokání, ale je psána pro ty, kteří

¹⁶⁶ Protože vycházím z latinského překladu, rozhodla jsem se užívat latinský název tohoto díla. Používám poslední edici díla v latině: L. de Ponte, *Dux spiritualis I-III*, přel. M. Trevinnius, Francisco Brehm (ed.), nakl. Frederico Pustet, Ratisbonae 1921. Dále jen *Dux spiritualis* (DXS).

¹⁶⁷ Srov. DXS (1921), I, *Praefatio editoris* s. X.

¹⁶⁸ „Hic liber, christiane lector, est compendiaria quaedam scientia rerum omnium, quae ad vitam spiritualem pertinent et ad utramque ejus partem: vitam scilicet activam et contemplativam, in quarum actionibus perfectio nostra consistit.“ In: L. de Ponte, *Dux spiritualis*, přel. M. Trevinnius, Francisco Brehm (ed.), nakl. Frederico Pustet, Ratisbonae 1921. Str. XIII.

všechno své úsilí směřují k následování spravedlnosti. A toto následování prochází, jak bylo tehdy běžné schéma, třemi cestami: cestou očištění (*via purgativa*), cestou osvětlení (*via illuminativa*) a cestou sjednocení (*via unitiva*), dokud nedosáhnou vlastního vrcholu. A protože rozum je vůdcem (*dux*) vůle, která je sama o sobě slepá, je duchovní nauka, která zdokonaluje rozum světlem víry a dary Ducha Svatého, nejbezpečnějším vůdcem k tomu, aby veškeré afekty (*city*) i činy byly trvale obdařeny habitem ctnosti. A tato kniha je jakousi sumou této vědy: ti, kteří touží získat duchovní dokonalost, jsou vedeni ke všemu, co je třeba k jejímu získání jak v životě aktivním tak kontemplativním, a to od základů až k dokonalosti v obou stavech.¹⁶⁹

La Puente tuto tematiku pojednává ve čtyřech dílech a zachovává rozčlenění podle tehdy užívaného schématu: *via purgativa* (II. díl), *via iluminativa* (III. díl) a *via unitiva* (IV. díl), avšak ne zcela. V tomto je také věrný duchu *Duchovních cvičení* sv. Ignáce. Taktéž tehdy užívané členění spisů podle zkušenosti s duchovním životem (*začátečníci*, *pokročilí*, *dokonalí/perfectes*) je podle jednotlivých dílů patrné.

Dux spiritualis je, jak autor v předmluvě říká, určen všem. Pro začátečníka je na prvním místě nutná očista - II. díl -, poznání sebe sama, zpytování (*examen*), aby se zbavil všeho zlého a nedostatečného ve svých činech. S tím souvisí tematika dílu čtvrtého - IV. díl - o umrtvování, jak bojovat s žádostmi těla i s vlastní pýchou, touhou po slávě apod., které jsou - jak říká La Puente¹⁷⁰ - nepřáteli úplné čistoty, o niž člověk usiluje. Avšak i pokročilý v duchovním životě nalezne v těchto dílech utvrzení a prohloubení svého

¹⁶⁹Srov. *Dux spiritualis*, předmluva, s. XIV.

¹⁷⁰*DXS*, s. XV.

duchovního života, zvláště rozjímáním o Kristově životě a o životech svatých a napodobováním jejich ctností a pokroku v nich, zvláště v těch heroických (láska, naděje, poslušnost, čistota srdce apod. (IV. díl).

La Puente neodděluje striktně život činný (*vita activa*) od života modlitby (*vita contemplativa*), ale jedno potřebuje druhé. V tom je věrným „žákem“ Ignáce z Loyoly.

Všem je určeno pojednání o modlitbě - I. díl -, o jejích různých stupních a způsobech „pobývání“ s Bohem. Modlitba tradičně měla své stupně, kterým se musel člověk postupně učit: nejprve modlitba (*oratio*), dále četba a meditace (*lectio et meditatio*) a konečně kontemplace (*contemplatio*). Ti, kdo jsou již v dokonalém stavu (*status perfectionis*), najdou v *Dux spiritualis* to nejdokonalejší, tedy to, co spočívá v mystické dovednosti (*scientia mystica*) - III. díl -, která vede mysl jak ke kontemplaci a spojení s Bohem, což je ovoce hrdinských činů, tak k dokonalosti vlastní, kterou je třeba pěstovat. A protože sebepoznání i vlastní umrtvování také patří ke stavu dokonalých, i když způsobem výtečnějším, stejně jako následování Krista, rozjímání jeho ctností a nepřetržitý pokrok v nich, může být *Dux spiritualis* vůdcem i těchto dokonalých.

Rozdělení jednotlivých cvičení kontemplativního života ve čtení, meditaci, modlitbu a kontemplaci, které La Puente připisuje sv. Bernardovi, ve skutečnosti pocházejí od Guióna II. z Kartouzy, z díla *Scala claustralium*. La Puente tohoto rozdělení používá v první části svého *Dux spiritualis*, v prvních třech dílech, které má, jak bylo řečeno, v tomto pořadí: první o modlitbě, druhý o čtení a meditaci a třetí o kontemplaci. K nim La Puente připojuje díl čtvrtý, jehož

obsahem je cvičení aktivního života, věnovaný umrtvování a heroickým ctnostem.¹⁷¹

III. 1. 1. *Introductio* (Úvod)

V úvodu ke svému *Dux spiritualis* představuje La Puente výjimečnost „duchovní dovednosti“¹⁷² i to, jak ji lze získat. Odvolává se na duchovní „otce“ minulosti, kteří nás svým příkladem naučili se modlit a z nichž mnozí o tomto umění modlitby od Boha získaném sepsali spisy, aby i budoucí generace mohly z nich mít užitek. Přistoupíme-li k tomuto „rozlehlému a hlubokému moři“¹⁷³, můžeme z něj načerpat právě onu duchovní znalost, která vede ke svatosti a k blízkému vztahu s Bohem. A právě tento přístup La Puente ve své knize, jak v úvodu píše, zprostředkovává.

Následně představuje „duchovní dovednost“ (zde spíše ve významu „znalost o duchovním životě“) jako vědu nesrovnatelně výjimečnější než jakékoli jiné vědy a umění světa, ona je svatější, užitečnější, trvalejší a zároveň v ní spočívá blaženost života, která je cílem všech ostatních dovedností.¹⁷⁴ Na následujících šesti stranách La Puente podrobně, a to převážně na základě citací z Písma, rozvádí onu výjimečnost věnování se duchovnímu životu. Tato věda je nejhlubší (*altior*), neboť jejím vlastním „předmětem“ je Bůh. Je nejvznešenější ze všech věd, neboť počátek a princip její vznešenosti je v Duchu Svatém, který je její učitel spolu s vlitými dary moudrosti, jež jsou vlévány Božím dětem. Proto Tato věda je nazývána svatou také proto, že ti, kdo ji mají,

¹⁷¹ Srov. Abad, C. M., *El Venerable L. de La Puente. Comillas 1954, s. 209.*

¹⁷² „*Scientia spiritualis*“ není jednoduché přeložit, jedná se jak o vědu o duchovním životě, tak ale zároveň o dovednost, zběhlost v duchovním životě. Protože na tomto místě se mi jeví autorův důraz spíše na aktivní dovednosti duchovně dobře žít než na teoretické znalosti o duchovním životě, překládám „duchovní dovednost“.

¹⁷³ Srov. DXS, *Introductio*, s. XXI.

¹⁷⁴ Srov. *Dux spiritualis, Introductio*, s. XX.

stávají se svatými a jejich ctnosti se stávají svatými. Je to také věda svatých, neboť zatímco ostatní znalosti (dovednosti) jsou společné svatým i hříšníkům, tuto, jsou-li hříšníky, nemají. Je tedy také matkou všeho dobra a pokladem lidí. Proto je také tato znalost nejsladší. A v této dovednosti je nejvýše kontemplace.

Luis de La Puente napsal toto dílo právě proto, že Duch Svátý, učitel duchovní dovednosti, nevylučuje naši snahu a lidské vedení, zvláště svatých, které v této dovednosti sám vzdělal a z jejichž spisů mají i ostatní veliký užitek. I proto La Puente píše tohoto „vůdce“.

Na závěr předmluvy prohlašuje, jednak že tento *duchovní vůdce (dux spiritualis)* není vůdcem jeho názorů, ale že v něm následuje světlo víry a Písma svatého a spisy svatých Otců, „*přesto, neboť jako člověk mohu chybovat, buď z neznalosti nebo z nepozornosti, vše, co jsem v této knize napsal, podřizují opravě svaté Matky církve, která je sloupem a oporou pravdy, a v žádném bodě se s ní nechci rozcházet.*“¹⁷⁵

III. 1. 2. První díl: O blízkém způsobu setrvávání s Bohem v modlitbě a o samotných Božích návštěvách v ní skrze své inspirace.¹⁷⁶

Tento první díl pojednává o modlitbě. Je rozčleněn do dvaceti čtyř kapitol a má přes pět set stran. La Puente definuje, co je modlitba a jakým způsobem Bůh navštěvuje svými svatými inspiracemi duši. Modlitba je pro něj Božím darem a prostředkem v duchovním zápase. V tomto oddíle se také věnuje praktické stránce modlitby.

¹⁷⁵ „*Tamen, quia tamquam homo labi possum, sive ex ignorantia, sive inadvertentia, quidquid in hoc libro scripsi, correctioni subijcio sanctae matris Ecclesiae, quae columna est et firmamentum veritatis, statuens, nec in puncto velle me ab ea discedere.*“ *Dux spiritualis, Introductio, s. XXXI.*

¹⁷⁶ „*Tractatus primus: de familiari modo cum Deo agendi in oratione et ipsius Dei in eadem visitationibus per suas inspirationes.*“ *Dux spiritualis, s. 1.*

Nejprve La Puente pojednává o podstatě, výjimečnosti a nutnosti modlitby (I-IV). Modlitba je Boží dar (IV), na který je třeba se připravit, proto v další části prvního dílu mluví o různých způsobech modliteb a o zapojení duševních potencií do modlitby, tedy jak se k Bohu přibližujeme a s ním rozmlouváme v modlitbě (V-XIX): o způsobech modlitby podle sv. Pavla - chvály (XII), díky (XIII), prosby (XIV), o důvěře v Hospodina (XV), o heroické důvěře spočívající v sjednocení s Jednorozeným (XVI), slzy (XVII), o vokální modlitbě, zvláště se zřetelem k Boží přítomnosti (XVIII), o čase a místě modlitby (XIX). Třetí část prvního dílu mluví o Božích navštíveních a vnitřních rozmluvách k duši při modlitbě (XX), což je dále rozvíjeno s ohledem na působení Ducha Svatého a dobrého anděla (XXI), o mimořádných způsobech, kterými Bůh promlouvá k duši (XXII), a poslední dvě kapitoly (XXIII a XXIV) se věnují rozlišování duchů.

Právě ve 23. kapitole dává La Puente ohledně rolišování duchů na základě vlastní zkušenosti¹⁷⁷ tuto radu: *„Pokud váháš, od jakého ducha pochází ono (duševní) hnutí, je třeba, abys udělal to, co sám Kristus, náš Pán, řekl jednomu řeholníkovi, který byl svíravě zneklidněn tím, že nevěděl, zda rozmluvy a slova, která pocítoval, jsou od dobrého ducha; tomu položil, aby mu navrátil klid, (Kristus) tuto otázku: ‘Když tobě hladovému bude nabídnuta větev plná plodů, co uděláš?’ Odpověděl: ‘Plody sním a holou větev zahodím.’ ‘A to stejné,’ řekl Pán, ‘je třeba, abys činil při pochybnostech, které máš ohledně vnitřních slov, která cítíš...’“¹⁷⁸*

¹⁷⁷ Viz první kapitola „Život a doba L. de La Puente“, s. 17.

¹⁷⁸ „Quod si dubites, a quo spiritu motus ille bonus procedat, faciendum tibi est, quod ipse Christus D. N. dixit cuidam religioso anxie sollicito, eo quod non sciret, num colloquia et verba, quae sentiebat, essent a bono spiritu; quem ut tranquillum redderet, hanc ei questionem proponit: Cum esurienti tibi ramus offertur, fructibus plenus, quid tunc facis? Respondit ille: Fructus comedo, ramum vero vacuum abjicio. Hoc idem, inquit ipse Dominus, faciendum tibi est in his dubiis, quae circa interna verba, quae sentis, tibi occurrunt; comedas fructum bonum, quae tibi offertur, exercendo scilicet bona opera, manifeste bona, quae tibi inspirantur, de quibus non sis amplius sollicitus, ut sis ab omni deceptione expeditus.“ In: La Puente, Dux spiritualis I, 23, 2, s. 465-466.

III. 1. 3. Druhý díl: O četbě svatých a zbožných knih a o rozjímání Božských tajemství získané z četby mystiků.

V druhém díle svého *Dux spiritualis* se La Puente věnuje duchovní četbě a rozjímání. Nejprve představuje, co znamená kontemplativní život a rozjímání Božských tajemství a jaký je jeho cíl (I): kontemplativní život podle La Puenteho spočívá – s odvoláním na sv. Tomáše – v nejvyšších aktech rozumu¹⁷⁹ a jeho cílem je dokonalé vidění a poznání Boha a jeho svatých tajemství spolu s nejlepšími akty vůle, které z tohoto poznání pocházejí. V tomto životě je sice tento cíl nedosažitelný – plné poznání není v tomto životě možné –, ale člověk má různými akty víry k němu směřovat.¹⁸⁰ První akt víry – I, 1 – spočívá v prostém poznání Božských tajemství (ze Stvoření a z Písma) s jasným a pevným úsudkem, že jsou pravdivá a Bohem zjevená a tedy že je třeba jim (v ně) věřit, k čemuž vede člověka nadpřirozené světlo víry samotným Bohem darované; druhý akt víry (I, 2) spočívá jednak v rozumovém rozvažování nad těmito tajemstvími, což nazýváme rozjímáním, a jednak znamená akt toto rozvažování přesahující, který spočívá ve stavu vidění či dosažení, které se nazývá kontemplací. O kontemplaci pak La Puente pojednává ve třetím dílu. V tomto momentě je podstatné, že podmínkou rozjímání i kontempace je víra v Božské pravdy, které Bůh sám o sobě zjevil a skrze Písmo a tradici zpřístupnil našemu poznání. Tato víra však je darem Božím.¹⁸¹ A skrze rozjímání je rozum veden k uznání této pravdy, a ten pak účinně vede vůli k tomu, aby si přála ctnost, a tak aby člověk konal skutky křesťanské lásky (*caritas*) a zbožné úkony (I, 3).

¹⁷⁹ Srov. *DXS*, II, 1, s. 9.

¹⁸⁰ Srov. *DXS*, II, 1, s.10.

¹⁸¹ Srov. *DXS*, II, s. 11-22.

V dalších kapitolách pojednává La Puente o pramenech rozjímání: Písmo (II), stvoření (III), sebepoznání (IV) - pravé sebepoznání (V), poznání své ubohosti před smrtí (VI), rozličné afekty a cvičení provázející poznání vlastní ubohosti (VII), sebepoznání z dober, která máme k poznání Boha skrze pokoru (VIII) -, čtvrtým pramenem je Církev a její svatí (IX) a konečně pátým, ne co do hodnoty, je rozjímání o tajemství a životě Ježíše Krista s podkapitolou věnovanou Eucharistii a křesťanské lásce (X). Poslední zmiňované rozjímání vede k dokonalé kontemplaci, o které pojednává La Puente v díle následujícím. V následujících kapitolách (XI až XVIII) je téma rozjímání života Ježíše Krista a způsob jeho následování zpracováno šířeji, a protože je považují za teologické jádro La Puenteho duchovní nauky, bude o něm níže pojednáno podrobněji.

Zpět k celkovému obsahu:

Duchovní četba s rozjímáním musí podle La Puenteho nejprve vycházet z Písma, které je základním a prvním pramenem, z něhož vycházejí i ostatní duchovní díla (II). Písmo je také „učebnicí“ duchovní dovednosti (*scientia spiritualis*). Z Písma mají v tomto ohledu výsadní postavení Evangelia¹⁸². K Písmu řadí La Puente jako prameny dále také četbu církevních otců a duchovních autorit scholastiky.

Druhým zdrojem rozjímání je „kniha“ stvoření, ve které je možno poznávat Stvořitele (III). Z rozjímání všeho stvoření dochází rozum k přirozenému poznání Boží Velebnosti, a to jednak na pozadí poznání vlastní lidské ubohosti (III, 1), kterou pro La Puenteho dosvědčuje to, že člověk stále něco ze

¹⁸² Srov. DXS, II, s. 39.

stvoření potřebuje, aby vůbec žil¹⁸³, a jednak na pozadí poznání Boží dobroty, která veškeré stvoření učinila (III, 2), a to tak, aby bylo všemi lidskými smysly poznatelné a aby odkazovalo na svého Stvořitele¹⁸⁴, neboť bez něj by nebylo nic, a tak také svou dobrotou celé stvoření v existenci udržuje (III, 3).¹⁸⁵ K tomu ještě La Puente připojuje jako další zdroj rozjímání o Bohu a jeho tajemstvích cestu podobnosti: na základě tvrzení, že stvoření zrcadlí také něco ze Stvořitele, La Puente říká, že máme v rozjímání nad světem hledat také Boží „vlastnosti“, tedy spíše jejich záblesk. Např. je-li Bůh nazýván Sluncem a Ohněm, pak proto, že jejich účinky zrcadlí nějakým způsobem Boží působení.¹⁸⁶

Třetím zdrojem je vlastní sebeuvědomění, uvědomění si svých hříchů a dober od Boha obdržných. La Puente říká, že toto sebepoznání je nezbytné k pokroku v duchovním životě.¹⁸⁷ Zde také mluví o třech „pohromách“, které vznikají z neznalosti sebe sama¹⁸⁸. Jak poznamenává Abad, vychází zde sice La Puente z mylného překladu Vulgáty, ale tvrzení, která zde uvádí, jsou pravdivá: *„Typickým příkladem /roz. špatného užití Písma/ může být překlad a komentář jednoho veršičku z Písně písni, o kterém píše v druhém oddílu čtvrté kapitoly: Si ignoras te, oh pulcherrima inter mulieres, egredere et abi post vestigia gregum, et pasce hoedos tuos juxta tabernacula pastorum. Učení otce La Puente je bezpochyby velmi pravdivé: O třech pohromách, které přináší neznalost sebe samého. A bezpochyby*

¹⁸³ Srov. DXS, II, s. 58.

¹⁸⁴ Srov. DXS, II, s. 63.

¹⁸⁵ Srov. DXS, II, s. 72.

¹⁸⁶ Srov. DXS, II, s. 76.

¹⁸⁷ Srov. DXS, II, s. 80.

¹⁸⁸ Pro nesprávný překlad textu Písma, ze kterého vychází, bude o tomto momentu ještě pojednáno níže v podkapitole „Prameny“.

se tyto tři pohromy názorně popisují v Písni, jež jsou brány v přeneseném významu. O to se otec La Puente opírá a jistě mu nechybějí překladatelé ani Svatí Otcové, u nichž by ověřil své počínání, ale je těžké považovat překlad, který zde navrhuje, za správný: Jestliže neznáš sebe sama, ó nejkrásnější mezi ženami, odejdi a jdi ve stopách svých oveček a pas (též: podněcuj) své kozičky u pastýřských stanů.“¹⁸⁹

Tři pohromy, které vznikají z neznalosti sebe sama, jsou: pýcha, která brání pobývat před Bohem; nemůže-li člověk pobývat v Boží přítomnosti, je jako zvíře, a tak je další pohromou, že pak podléhá svým chutím (*appetitus*) jako zvíře; a třetí z toho vyplývající pohromou je, že pak nemá člověk ani správný úsudek a jeho vůle je vedena špatným směrem.¹⁹⁰ V konci kapitoly píše La Puente o různých druzích sebeneznalosti.

A protože La Puente považuje sebepoznání, tedy zvláště poznání své ubohosti a hříšnosti za nutný předpoklad veškerého duchovního života a podmínku možného přebývání před Bohem¹⁹¹, věnuje této tématice ještě následující čtyři kapitoly. Pravé sebepoznání je totiž takové, které pochází z uvědomění si vlastní ubohosti, která pochází jak z dědičného hříchu, tak z hříchů námi činěných, ale také z toho, že z nás není nic k dobrému dílu (V). Někdy přichází pravé sebepoznání před smrtí (VI). Je však lépe už teď se cvičit v poznávání své ubohosti, a tak La Puente předkládá v kapitole VII různá cvičení, abychom si své hříchy a ubohosti lépe uvědomovali. Sebeoznání však nekončí jen u hříchu, dalším jeho zdrojem je také uvědomění si všech dober, která máme, neboť skrze tato dobra také docházíme poznání Boha v pokoře a vděčnosti (VIII).

¹⁸⁹ In: *Abad, El Venerable*, s. 249.

¹⁹⁰ *Srov. DXS, II, s. 80-89.*

¹⁹¹ *Srov. DXS, II, s. 80-84.*

Čtvrtým pramenem, živým pramenem, duchovného života a poznání Boha je církev a její svatí (IX). La Puente nabízí k rozjímání sedm obdivuhodných momentů církve, které zde uvádím pro ukázkou, jak i La Puenteho dílo sloužilo katolické reformaci a utvrzovalo vědomí katolíků proti protestantským výpadům. Prvním obdivuhodným momentem je nauka církve, ve které je zjeveno vše, co je potřeba k poznání lidské ubohosti a Boží velikosti, a která je obsažena ve svatých knihách a ve které není žádné chyby či omylu¹⁹²; dalším momentem je božská čistota a zákony evangelia ve všech jejích nařízeních a usneseních, ve kterých není ani stopa po hříchu či nedokonalosti¹⁹³; třetím momentem je skvělost a účinnost jejich sedmi svátostí, které jsou proti všem druhům nemocí a které přinášejí veškerý druh milosti potřebný k výkonu všech ctností¹⁹⁴; čtvrtým je skvělost a znamenitost jejich obětí (mešních) a podání¹⁹⁵; pátým je veliká účinnost jejich modliteb a žádostí kvůli Božím slibům, že bude církev provázet¹⁹⁶; šestým je ohromující různorodost stupňů, služeb a úřadů, které tvoří církevní hierarchii v harmonii tohoto mystického těla; a konečně sedmým je věčnost toho všeho i věčnost její (tj. církve) vlastní navzdory všem časným bojům, neboť ji Bůh brání a chrání¹⁹⁷.

Desátou kapitolou začíná La Puente pojednávat o posledním, avšak nejvznešenějším, pátém prameni duchovního života, kterým je rozjímání života Ježíše Krista. Nejprve La Puente říká, že

¹⁹² Srov. DXS, II, s. 191.

¹⁹³ Srov. *ibidem*.

¹⁹⁴ Srov. *ibidem*.

¹⁹⁵ Srov. DXS, II, s. 192.

¹⁹⁶ Srov. *ibidem*.

¹⁹⁷ Srov. DXS, II, s. 192.

rozjímání Ježíšova života, života pravého Boha a pravého člověka, je nám nejbližší a vede nás nejjistěji duchovním životem k dokonalé kontemplaci¹⁹⁸. Témata rozjímání o Ježíšově životě dělí La Puente na ta, která vycházejí z Ježíšova lidství (II, 1): sedm „pečetí“ Ježíšova života (Vtělení, narození, křest...) a Ježíšovy ctnosti (z nich na prvním místě uvádí chudobu a mírnost, zde zdá se vliv jeho učitele P. Balthasara Alvareze), a na ta, která náležejí jeho Božství (II, 3), neboť Ježíš svým životem pozemským zjevuje také své Božství a jeho nekonečné dokonalosti¹⁹⁹. Neznalost Ježíše, Boha a Spasitele je zhoubná. Jeho znalost však spočívá v jakési proměně našeho ducha v živý obraz Jeho slávy. Jak tato proměna probíhá, jak k ní dochází, to je předmětem kapitoly jedenácté. Nejprve je třeba, aby tuto transformaci začal rozum vytvořením jakéhosi konceptu odpovídajícího poznané pravdě o Ježíši²⁰⁰; rozum pak pohne vůlí, aby k tomuto obrazu pohnula touhou po ctnostech²⁰¹. Vnitřní proměnu dovršuje proměna srdce člověka, a tak si celý člověk přeje být tím, o kterém medituje.²⁰²

Do konce druhého dílu se La Puente věnuje podrobnému popisu naznačených témat rozjímání Ježíšova života: kapitoly XV a XVI věnuje zvláště rozjímání Krista v Nejsvětější svátosti a závěrečnou kapitolu rozjímání Krista v oslaveném stavu v nebi.

III. 1. 4. Třetí díl: O dokonalém nazírání a sjednocení s Bohem.

Třetí díl své knihy věnuje La Puente dokonalé kontemplaci a spojení s Bohem. Mluví o kontemplaci – získané a vlité –

¹⁹⁸ Srov. DXS, II, s. 225.

¹⁹⁹ Srov. DXS, II, s. 243.

²⁰⁰ Srov. DXS, II, s. 259.

²⁰¹ Srov. DXS, II, s. 261.

²⁰² Srov. DXS, II, s. 262.

z pohledu méně teoretického, ale věnuje se vedení Ducha Svatého a snaze člověka.

V první kapitole La Puente říká, že v dokonalé kontemplaci a jednotě s Bohem v lásce spočívá blaženost časného života. V následující kapitole pojednává o cvičeních, která dokonalé kontemplaci předcházejí (modlitba, čtení a meditace Božských tajemství²⁰³) a kterým věnoval celý druhý díl. Zároveň také říká, že ke kontemplaci je třeba Božího povolání, podobně jako k dobré modlitbě a meditaci je třeba Boží pomoci.²⁰⁴ Kontemplaci tedy, podle La Puenteho, musí předcházet aktivní duchovní život (*vita activa*), který spočívá v umrtvování, skutcích lásky, růstu ve ctnostech²⁰⁵ apod. Bůh samozřejmě může zvláštní milostí uvést do kontemplanace i úplného začátečníka, avšak většinou na krátko, aby jej povzbudil k většímu úsilí právě v aktivním duchovním životě.²⁰⁶ O tom, v čem spočívá kontemplanace, mluví La Puente v kapitole třetí: s odvoláním na sv. Tomáše říká, že *kontemplanace má za svůj hlavní předmět (pro obiecto suo) Boha a spočívá v jakémsi sladkém, klidném a milování hodném vidění věčné Pravdy bez jakéhokoli rozptylu*²⁰⁷. A protože je kontemplanace dílem Ducha Svatého v nás, věnuje se v této kapitole také rozboru sedmi darů Ducha Svatého. Ve zbytku kapitoly rozebírá La Puente čtyři nutné vlastnosti kontemplanace (*proprietates*), jimiž jsou: to, že kontemplanace pozvedá ducha nad něj (*elevet spiritum supra se*)²⁰⁸, dále odstoupení (*suspensio*) téhož ducha ve věcech, které

²⁰³ Srov. DXS, II, s. 471.

²⁰⁴ Srov. DXS, II, s. 474.

²⁰⁵ Srov. DXS, II, s. 481.

²⁰⁶ Srov. DXS, II, s. 482.

²⁰⁷ Srov. DXS, II, s. 492.

²⁰⁸ Srov. DXS, II, s. 502.

kontemplanuje²⁰⁹, třetí známkou kontemplanace je obdiv, který pramení právě z toho, že je duch nad sebe povznesen k věcem Božím a nad nimi žasne²¹⁰, a čtvrtou je sladkost, neboť duch se těší věcmi věčnými, které poznává, miluje a kterým se obdivuje²¹¹.

V následujících kapitolách při rozboru různých způsobů a stupňů kontemplanace La Puente v podstatě pojednává o cestě afirmativní (IV), když mluví o prvním stupni kontemplanace, která vede přes stvoření a jejich vlastnosti Bohu v nejvyšší míře přiřazené, a následně o cestě negativní (V) v poznávání Boha, neboť jak říká, je třeba v dalším kroku tyto vlastnosti stvoření popřít a přiřadit je Bohu bez oněch limitů, která stvoření mají. Díl se završuje v pojednání o mimořádných formách kontemplanace (VIII-X), o viděních představivosti a rozumu, o spojení s Bohem v jeho poznávání a v lásce k němu a o poznání Boha v zakoušení.

III. 1. 5. Čtvrtý díl: o umrtvování a ještě skvělejších dílech, které buď jsou plody kontemplanativního života nebo k němu disponují.

Plodem kontemplanativního života je obzvláště shoda s příkladnými Kristovými vlastnostmi a podvolení se Božímu vedení (I). K tomuto však je nezbytný „viditelný“ učitel, který nás řídí v činech aktivního i kontemplanativního života, a podvolení se jeho vedení navíc vede k pokoře (II). Samotné umrtvování je výsledkem modlitby a disponuje člověka ke kontemplanaci. Kontemplanace pak zase umrtvování posouvá na vyšší úroveň (III). Meditace a kontemplanace skrze pravé poznání

²⁰⁹ Srov. DXS, II, s. 504.

²¹⁰ Srov. DXS, II, s. 507.

²¹¹ Srov. DXS, II, s. 508.

dokonale ničí pýchu a bojují proti všem jejím projevům tím, že v člověku plodí pokoru v heroickém stupni (V). Z toho důvodu se také pravé poznání přidružené k dalšímu rozvažování utkává s marnou slávou a poctou a s touhou po vážnosti a poráží je (VI). Pravá modlitba a kontemplace přidává k umrtvování správný úsudek, který vede k podvolení se Bohu a jeho služebníkům (VII). K modlitbě a kontemplaci totiž patří slepá poslušnost a umrtvení zvláštností vlastního úsudku ve věcech víry a Božího vedení (VIII). Plodem kontemplativního života totiž je dokonalé umrtvení vlastní vůle a její sjednocení a soulad s vůlí Boží (IX). Zde se hodí zmínit, jak Luis de La Puente smýšlel v případě soudu s jeho učitelem P. B. Alvarezem: v životopise, který o Baltazarovi napsal, se nesnaží Baltazara obhájit (bylo mu vytýkáno užití modlitby ticha), naopak podrobně vypisuje obtíže, které z Baltazarovy nauky pramení²¹², ale vyzvedá jeho podrobení se rozhodnutí církve a jeho heroickou pokoru²¹³. V kapitole X mluví La Puente o třech hrdinských stupních poslušnosti, kterými je člověk poslušen Boží vůle, a o třech vynikajících stupních křesťanské lásky. Jednak je to poslušnost všech Božích nařízeních, která se nacházejí v Božím zákoně a v nařízeních církve, kněží a statutech a slibech podle rozličných křesťanských stavů²¹⁴. Dalším stupněm poslušnosti je poslušnost všech evangelijních rad²¹⁵ a třetí stupeň je vyjádřen v Otčenáši slovy „*Bud' vůle Tvá jako v nebi, tak i na zemi*“, jde o dokonalé prostoupení Boží vůle vším²¹⁶, zvláště veškerým naším snažením a veškerými našimi touhami (XI). A tato dokonalá čistota našich úmyslů je opět plodem modlitby a kontemplace, stejně jako přání stále

²¹² Srov. La Puente, *Balthasaris Alvarez e Societate Iesu Vita, Řím 1670, kap. XLI-XLII., s. 276-298.*

²¹³ Srov. *tamtéž, kap. XL, s. 270-276.*

²¹⁴ Srov. *DXS, IV, s. 231.*

²¹⁵ Srov. *DXS, IV, s. 235.*

²¹⁶ Srov. *DXS, IV, s. 239.*

růst ve ctnostech (XII). V kapitolách čtrnáct až šestnáct pojednává La Puente o čistotě srdce (XIV), která je ke kontemplativnímu životu nezbytná, dosahujeme jí umrtvováním všech pěti smyslů (XV) a také očištěním jazyka v mlčení a správném mluvení (XVI). V sedmnácté kapitole mluví La Puente o různých pokušeních a o tom, že bojovat proti nim lze právě modlitbou (XVII) a ctností vytrvalosti (XVIII). V závěru čtvrtého dílu píše La Puente o tom, že plodem kontemplativního života je bratrská láska k bližním (XIX) a sjednocení v lásce ve třech stupních, totiž s nadřizenými, rovnými i podřizenými doprovázené horlivostí pro spásu všech duší a velikým rozkvětem lásky k nim (XX). Kapitola XXI je sumou formulace ignaciánské zásady, že aktivní život (zvláště pomoc bližním) je předpokladem života kontemplativního, mluví se zde o smíšeném životě (*vita mixta*). Poslední kapitolu (XXII) věnoval La Puente tomu, jak má vypadat zmíněné v praxi a jak bojovat při obtížích.

III. 2. Prameny

Luis de La Puente užívá v *Guía* stejné prameny jako v celém svém díle, a to předně Písmo svaté, církevní otce, otce scholastiky (především sv. Tomáše) a ovšem také vlastní zkušenosti s duchovním životem. Avšak pokudna rozdíl od *Meditací*, kde se z hlediska tématu omezuje hlavně na Nový zákon, zde užívá Písmo celé, a to hojně. Písmo vykládá nejčastěji ve významu tehdy nejrozšířenějším a také se odvolává na jeho význam „duchovní“, „mystický“, „alegorický“ a „morální“. Avšak jak uvádí Abad, dopouští se jedné podstatné chyby: *Acaso el defecto capital de nuestro autor en esta parte, es el de apurar la semejanza o comparación hasta los últimos matices. Také poněkud přeháněl. Církevní otce užívá také hojně, jak v Úvodu psal, vždyť jsou mořem poznání o*

duchovním životě. Z církevních otců se La Puente odvolává na 150 jejich děl (sv. Augustin, sv. Bernard, sv. Jeroným) a odvolává se i na utory současné a relativně moderní. Nejvíce cituje sv. Řehoře Velikého (184 x), a to především jeho dílo *Expositio moral de Job, Morales* (120x), *Pastoral, Dialogy, Homilie na Ezechiela, Canticos, Evangelios*. Vedle Řehoře Velikého cituje sv. Bernarda 168 x (*Sermones varios* 58, *Kázání na Píseň písní*, připisuje mu také, jak bylo tehdy obvyklé, dílo *Scala Claustralium*). Dále cituje La Puente sv. Augustina, jeho sermones a exegetické komentáře, traktáty dogmatické a polemické a také jeho *Vyznání*. A rovněž sv. Ambrože a sv. Jeronýma. Z řeckých otců cituje nejvíce sv. Basila, učitele východního mnišství. Také sv. Jana Zlatoústého a Jana Climaca. Sv. Bonaventuru cituje 44 krát (a to z jeho 13-ti spisů).

Největší odborník na osobu Luise de La Puente, C. M. Abad, mluví o některých problematických způsobech, jakými La Puente nakládá s Písmem: *„Na tomto místě je kardinální chybou našeho autora nejspíše vycizelování podob nebo podobenství až do posledních detailů. Typickým příkladem je provedení dvou cingulí, jimiž se opásával Velekněz. Jedním utahoval tzv. úzkou řízu a druhým přepásával řízu levitskou (též: kněžská šerpa). La Puente říká: „Jak odhaduje Origenes, tato dvojakost znázorňuje dříve zmiňované vnitřní a vnější umrtvování, které měl Velekněz provádět, aby se stal svatým tělem i duchem, hodným vstoupit do svatostánku a patřit na Vznešenost Pána, znázorněnou na arše a v chrámu.“ Bez potíží připustíme kritický postoj otce Astráina vůči této pasáži, který uvádí ve svých Dějinách španělských příspěvků.“²¹⁷ Zároveň však Abad říká, že to odpovídá užívání Písma v té době při interpretaci popisných pasáží Písma: *„Potíž je přirozeně v tom, jak objevit tajemství skrytá pod těmito popisy. Pro dosažení tohoto cíle**

²¹⁷ In: ABAD, Camille-Marie, *El Venerable P. Luis de La Puente de la Compania de Jesus, Sus Libros y Su Doctrina Espiritual*, Universidad Pontificia, Comillas 1954. S. 252.

je zapotřebí velké znalosti Písma a nemenší znalosti duchovního života, jelikož se jedná o uvádění předmětů obou těchto oborů do souvislostí. Upřímně věříme, že otec La Puente byl v obou těchto směrech na odborné úrovni, a tudíž v tomto ohledu dobře připraven následovat stopy Svatých Otců.

Aby bylo možno posuzovat zručnost nebo neobratnost těchto výkladů, je bezpochyby zapotřebí jisté přípravy, v době otce La Puente povšechnější než v naší."²¹⁸

Celou hlavní La Puentovu chybu Abad zhodnocuje takto:

„Snadno se ostatně přehání, trochu nazdařbůh, tato chyba našeho Ctihodného. Přečtete si pozorně figury, které se objevují na stránkách Vůdce a bude zřejmé, že se jedná o ty, jež jsou ve většině případů svatými vykladači a spisovateli běžně přijímané.“ (...) „Jestliže tam i onam otec La Puente nadměrně rozumuje při překladu a výkladu některých z těchto příběhů a jestliže sem tam přidává neznámější příběhy převzaté od Svatých Otců nebo vytvořené svým vlastním, přirozeně bystrým a pečlivým rozumem, bude dobře, když si s trochou snahy představíme převládající vkus doby, v níž psal, a v každém případě budeme chápat tyto výklady a překlady tak, jak nám je předkládá, jako „uklidňující podobenství“, ve kterých se zračí životní učení i duchovní věda.“²¹⁹

III. 3. Různá vydání Guía espiritual

Úplných vydání tohoto spisu bylo ve španělštině mnoho. První z nich byla tato: Valladolid 1609 a 1675; Madrid 1614; Valencie 1676; Barcelona 1877 ad.

²¹⁸ In: Abad, C. M., *El Venerable*, 1954, s. 253-254.

²¹⁹ *Tamtéž*, s. 254.

Dílo bylo opět překládáno do světových jazyků: Ve francouzštině vychází už roku 1612 v Paříži pod názvem *La Guide spirituelle composée en Espagnole par le R. P. Louis du Pont*, přeložil F. de Rosset; roku 1613 opět Paříž, ale překlad R. Gautier; a dále 1615, 1620; Douai 1613; Lyon 1627, 1674; Paříž 1687, 1689 v překladu J. Brignona, 1863 ad. V latinském překladu vychází pod názvem *Dux spiritualis* roku 1613, Colloniae Agrippinae (Kolín nad Rýnem), přeložil P. Melchior Trevinnius; dále v tomtéž překladu - avšak doplněné vydání o citace Písma a kapitol - tamtéž roku 1617; Ratisbonne 1745 a 1921. V němčině vyšlo pod názvem *Würckliche Auleitung zu volkommenen Betrachtungen*, Ingolstadt 1758, dále Sulzbach 1841 a Mnichov 1876. Existuje také polský překlad - *Sposób krótki, lacny i pewny do zbawienia, na zwany; my il dobra, albo Mysl że dobrze*. Tento překlad byl pořízen z francouzštiny. Kniha vyšla v Poznani roku 1728. Italský překlad vyšel v převodu A. Sperelliho v Římě roku 1628; v Boloni 1682 a v Benátkách 1715; a vlámský roku 1650 v Antverpách.

Ze zmíněného výčtu by měla pro naši práci vyniknout skutečnost, že ve střední Evropě mluvící převážně německy měl pro známost tohoto La Puenteho díla zcela zásadní význam onen latinský překlad od jezuita M. Trevinnia, který působil v pražském Klementinu. O dalších souvislostech bude pojednáno dále. Četné francouzské a několik italských vydání tohoto díla svědčí o jeho oblibě, ta však byla pro střední Evropu umožněna právě zmiňovaným latinským překladem. Překlad německý vychází až po půlce 18. století.

III. 4. Základní prvky ignaciánské spirituality a La Puenteho díle

V díle La Puenteho je samozřejmě patrný vliv Ignáce z Loyoly, zvláště jeho *Duchovních cvičení*, proto si zde nastiňme některé výrazné prvky Ignácovy spirituality.²²⁰

Jako nejdůležitější prvek ignaciánské spirituality se jeví tzv. duchovní rozlišování (rozlišování duchů). Toto rozlišování²²¹ umožňuje – na základě zkoumání tzv. útěch a neútěch – následovat Božího Ducha a rozpoznávat Boží vůli v životě, a to nejen v zásadních rozhodnutích, ale v každodenním běžném snažení. Útěchy značí život v souladu s Boží vůlí, neútěchy opak. Neútěcha může značit také Boží podnět k posunu v duchovním životě a naopak útěcha může být falešná. Nechme stranou hlubší rozbor, v principu ignaciánská spiritualita bere v duchovním životě i pocitovou oblast člověka za velmi podstatnou, dokonce za jakousi cestu naslouchání Božímu vedení. Aby bylo možno správně interpretovat tyto pocity, je třeba zpytovat svědomí a mít k tomu také osobu zkušenější, pomocníka, duchovního vůdce. Aby člověk žil ve shodě s Boží vůlí, je také třeba, aby každou svou volbu (resp. rozhodnutí) – jak žít a konat k větší slávě Boží – nabídl Bohu, který opět skrze útěchu či neútěchu správnost volby potvrdí resp. nepotvrdí.

Zde je vhodné připomenout, jak La Puente každé své rozhodnutí předkládal Bohu (např. ohledně vstupu k jezuitům²²²), dále jak na základě vlastní zkušenosti učil

²²⁰ Srov. David LONSDALE, *Oči k vidění, uši k slyšení. Úvod do ignaciánské spirituality*. KNA, Kostelní Vydří 2003.

²²¹ Srov. také FIORES, Stefano de a GOFFI, Tullo (ed.), *Slovník spirituality*. Přel. T. Brichtová, J. Sýkora, J. Lachman. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999. Heslo „Rozlišování“, s. 817.

²²² Viz kapitola „Život a doba L. de La Puente“, s. 9-10.

rozlišovat duchy²²³, nebo také jak projevoval naprostou oddanost a poslušnost představeným a svým duchovním vůdcům, zvláště P. B. Alvarezovi²²⁴. Také v *Guía espiritual* psal, že je duchovní vůdce nezbytný.²²⁵

Volba²²⁶, stejně jako ignaciánská modlitba, se vždy děje na základě rozjímání o Ježíšově životě. Život křesťana má napodobovat život Ježíše²²⁷. Přičemž rozjímání podle Ignáce není abstraktní spekulací o Bohu, ale ponořením se do konkrétních příběhů Ježíšova života²²⁸.

Vedle „rozlišování“ a „volby“ je pro ignaciánskou spiritualitu charakteristický dvojí způsob modlitby, a to jednak „nazírání“ („kontemplace“, „meditace“) a jednak „zpytování“ („examen“)²²⁹. „Nazírání“ není v Ignácově pojetí záležitostí vyhrazenou pro lidi v modlitbě pokročilé či snad jen pro obdarované, nýbrž jde o přístup k modlitbě už ve středověku často užívaný, a to určený i začátečníkům. Jedná se o rozjímání nad konkrétní událostí z Ježíšova života na základě evangelií, přičemž mají být zapojeny všechny smysly²³⁰, jde o to „zpřítomnit událost“, „vidět místo“, „slyšet, co osoby děje říkají“, „cítit vůně“ apod.. V modlitbě zohledňoval Ignác i fyzické dispozice modlícího se, jako zdraví, mentální

²²³ Viz *DXS, I, 23 a dále kapitola „Život a doba L. de La Puente“*, s. 17.

²²⁴ Viz kapitola „Život a doba L. de La Puente“, s. 16.

²²⁵ *Srov. DXS, IV, 2.*

²²⁶ *Srov. D. Lonsdale, op. cit., s. 106-108.*

²²⁷ *Srov. DXS, II, 10-18.*

²²⁸ *Srov. Týž, op. cit. s. 118.*

²²⁹ *Srov. Týž, s. 122.*

²³⁰ *Srov. Ignác z Loyoly, Duchovní cvičení. Přel. P. Robert Kunert SJ. Křesťanská akademie a Česká provincie Tovařstva Ježíšova, Řím - Praha 1990 (dále jen DC), 121-126.*

sílu, tělesný postoj, jídlo apod.²³¹ Nazírání má vést člověka k rozpoznávání Boha a jeho působení ve světě, k rozhodnutí stát pod Kristovým praporem a ne pod praporem Lucifera²³². Kontemplace má proto obsahovat také kolokvium, ve kterém si představíme Krista na kříži a vedeme s ním opravdový rozhovor o tom, co jsme udělali/neudělali, uděláme apod.²³³ V takové rozmluvě se vlastně uskutečňuje částečně zpytování (examen), o kterém bude řeč dále.

Tomuto prvku ignaciánské spirituality věnuje La Puente své nejvýznamnější dílo *Meditace*, ve kterých je základem právě Ježíšův život.

David Lonsdale nazývá tento rys ignaciánské spirituality „*Kontemplativním způsobem přítomnosti ve světě*“ nebo „*kontemplací v akci*“.²³⁴ Oním rozjímáním a následným porovnáváním Ježíšova života s životem modlíciho se je vlastně veškerá činnost, všední život, s modlitbou propojena. Ignác psal pro zaměstnané lidi a členové Tovaryšstva Ježíšova byli často duchovními vůdci čelných společenských osobností. Tento způsob kontemplace, modlitby, měl ony zaměstnané chránit jak proti rezignování na hlubší modlitbu, tak také před dlouhým rozjímáním na úkor stavovských (pracovních) povinností. Taková kontemplace má také vést člověka k vnitřnímu postoji lásky, která se projevuje jednak sebeodevzdáním a jednak závazkem v ignaciánském smyslu „hledat Boha ve všech věcech“ a „hledat a konat Boží vůli“.²³⁵

²³¹ Srov. DC 73-81.

²³² Viz DC 136-148.

²³³ Viz DC 53, 54.

²³⁴ David LONSDALE, *op. cit.* s. 117n.

²³⁵ Srov. týž, *op. cit.* s. 119.

Z řečeného naprosto vyplývající je dále modlitba zpytování (examen). Ve zpytování se člověk dívá na dané období či události (denní zpytování a všeobecné)²³⁶ a zkoumá, zda se dopouštěl hříchů či nedokonalostí a jakých (+ lítost a předsevzetí), ale také zda pociťoval útěchy či neútěchy a zda je tedy jeho život v souladu s Boží vůlí.

Duchovní cvičení

Duchovní cvičení jsou jakousi sumou Ignácovy spirituality a také je La Puente ve svém díle užíval- výslovně psal o způsobu modlitby podle sv. Ignáce, který pro jezuity považoval za bezpečný a závazný²³⁷, proto se i na ně ve stručnosti zaměříme.

Ten, který cvičení vykonává (exercitant), je při cvičeních veden osobou, která exercitantovi pomáhá, a to zvláště s rozlišováním duchů (exercitátor). Cvičení mají trvat třicet dní²³⁸ a jsou rozdělena do čtyř „týdnů“, přičemž „týden“ nemusí nutně trvat sedm dní. Každý týden obsahuje různě zaměřená témata kontemplací, kontempace je vždy vedena od objektivního k subjektivnímu, od toho, co učinil a činí Bůh, k vlastní odpovědi exercitanta. Základem kontemplací je tedy Bůh a jeho sebezjevení, a tím tedy také Písmo. Na základě Božího sebezjevení je neoddělitelnou součástí a tedy základem Cvičení uznání bezpodmínečné Boží lásky vůči lidstvu jako celku i vůči každému jednotlivci²³⁹, a pak z toho neoddělitelně vyplývá, že exercitátor pomáhá na základě tohoto uznání rozvíjet exercitantovi důsledky této lásky v jeho životě²⁴⁰.

²³⁶ Srov. DC 24-43.

²³⁷ Srov. La Puente, *Balthasaris Alvarez e Societate Iesu Vita, Řím 1670, kap. XLI-XLII., s. 276-298.*

²³⁸ DC 12.

²³⁹ Srov. DC 23.

²⁴⁰ Srov. D. Lonsdale, *op. cit., s. 131.*

V prvním týdnu je předmětem rozjímání Boží láska ke světu a také to, jak na tuto lásku lidstvo i exercitanti odpovídá. Probírají se dějiny hříchu²⁴¹, po kterýchžto úvahách má následovat lítost nad hříchem lidstva i nad vlastním hříchem. V lítosti je exercitanti přiváděn před Ukřižovaného, kde poznává odpouštějící a spasitelnou lásku Boží ke světu. A to má vést exercitanta k sebeodevzdání a závazku následování Krista.

V týdnech následujících má být tento závazek následování Krista zpřesňován a utvrzován.

Do rozjímání druhého týdne patří tajemství Ježíšova vtělení, života a veřejné činnosti. Zvláště v tomto týdnu exercitanti přezkoumává své závazky vůči Ježíši a případně je obnovuje a činí nové. Určitým jádrem druhého týdne bývá označováno rozjímání Provolání krále²⁴², cílem těchto rozjímání je poznat a více si zamilovat Ježíše, který se pro nás stal člověkem. Na tomto základě pak přistupovat k závazkům.

Třetí týden je věnován Ježíšově utrpení a smrti. Žádný křesťanský závazek neobstojí bez perspektivy kříže. Tento týden ukazuje a učí, že láska Boží (a naše vůči Bohu) je (resp. má být) láskou bez podmínek. Exercitanti má přezkoumat své závazky, zda obstojí tváří v tvář kříži.

Čtvrtý týden rozjímá Ježíšovo vzkříšení a má exercitanta vést k pocítění hluboké radosti.

²⁴¹ DC 45-64.

²⁴² DC 91-99.

Z *Duchovních cvičení* vychází La Puente zvláště ve svých *Meditacích*, nicméně v ostatních dílech, *Duchovního vůdce* nevyjímaje, také.

Pro ignaciánskou spiritualitu je ve sporu o svobodné vůli a působení Boží milosti typický větší důraz na lidskou svobodnou vůli v tom smyslu, že člověk musí vyvinout co největší úsilí, aby spolupracoval s Boží milostí. Zároveň však růst v milosti je více činem Božím než lidským. Ignaciánská spiritualita je spiritualitou akce, boje, vnitřního duchovního boje proti hříchu, který člověk vede pomocí rozjímání a pravidelného zpytování, a spoluprací s Duchem Svatým.

Zde připomínám La Puenteho podmínku kontempace, a tou je podle něj aktivní duchovní život (*vita activa*)²⁴³.

III. 5. Teologický přínos La Puenteho díla *Guía espiritual*

La Puente v tomto svém nejteoretičtějším díle o duchovním životě neužívá klasické rozdělení na tři stupně, netvrdí, že činnost je pouze předstupeň kontempace, ale učí, že modlitba i kontempace jsou a musejí vždy být plody aktivního života, tedy plody připodobnění se křesťana Kristu ve službě pod vedením Ducha Svatého a výsledně sjednocení křesťana v pravé lásce s Bohem. Hlavním momentem duchovního života je totiž podle La Puenteho pokrok v sjednocování se s Bohem v lásce, ať konkrétně děláme cokoli.²⁴⁴

Tímto dílem La Puente vlastně přispěl do již zmiňované debaty o podobu závazné formy modlitby v Tovaryšstvu Ježíšově. Oproti kontemplativnímu křídlu jednoznačně mluví ve prospěch

²⁴³ Srov. DXS, II, s. 481.

²⁴⁴ Srov. NICOLAU, Miguel Beauchesne, „La Puente“, in: *Dictionnaire de Spiritualité*, 9, 274, Paris 1975.

aktivního života, zvláště apoštolské služby. Aktivní život je podle La Puenteho podmínkou kontemplace, zároveň však modlitba a kontemplace aktivní život a úsilí v pokroku ve ctnostech posouvají dále. A tak život aktivní a kontemplativní jsou dva nutné rozměry duchovního života, nikoli jeho dvě rozdílné úrovně. V La Puenteho podání jsou obě zdánlivě protichůdné tendence skloubeny dohromady ve prospěch konečného sjednocení s Bohem v lásce bez ohledu na vnější znaky života.

IV. Role jezuitů z pražského Klementina při šíření La Puenteho díla

Z podrobnějšího přehledu všech La Puenteho děl a zvláště jejich rozšíření v překladech je patrné, že vedle francouzských překladů jsou pouze latinské překlady pořizovány hned po vydání originálu a navíc ne pouze děl nejznámějších, ale všech vyšlých.

Latinský překlad má veliký dosah také pro tehdy velmi rozšířenou znalost latiny. Pro šíření La Puenteho díla tudíž měly právě tyto latinské překlady značný význam. Pak bylo toto dílo překládáno i do národních jazyků, nicméně kromě francouzštiny vždy až následně po latinském vydání.

Péče o La Puenteho dílo souvisí s jezuity pobývajícími v pražském Klementinu po Bílé hoře především osobou rektora této Univerzity (rektorem zde byl v letech 1622-1628) a zároveň překladatele La Puenteho díla do latiny Melchiora Trevinnia (Trevino) SJ. P. M. Trevinnius si „zálibu“ v La Puenteho díle do Prahy přivezl, snad lze předpokládat že už z dob, kdy studoval ve Španělsku.

M. Trevinnius se narodil roku 1554 v Xeneville v Navaře, do noviciátu k jezuitům vstoupil 21. 7. 1578, a to právě ve Valladolidu. Po vysvěcení odjel do Rakouska, kde učil filosofii a teologii²⁴⁵.

Vedle osoby P. M. Trevinnia přišla do Čech i řada španělských jezuitů, které La Puente jako prefekt valladolidské koleje vedl. Nejslavnějším mezi nimi byl Rodrigo Arriaga (1592-1667), který byl také nejvýznamnější osobností pražské teologické fakulty 17. století.²⁴⁶ Studoval právě ve

²⁴⁵ Srov. BACKER-SOMMERVOGEL, *op. cit.*, *ibid.*

²⁴⁶ Srov. ČORNEJOVÁ, Ivana, *Kapitoly z dějin pražské univerzity 1622-1654. UK, Karolinum, Praha 1992, s. 90.*

španělském Valladolidu, po studiu přednášel v Salamance teologii a na vyzvání generála Tovaryšstva Ježíšova přišel v říjnu 1625 do Prahy, kde na teologické fakultě přednášel až do své smrti roku 1667. Stal se z něj po celé Evropě věhlasný učenec, v Praze napsal svá nejvýznamnější díla *Cursus philosophicus* (1632) a *Cursus theologicus* (1643-1655), byl jedním z významných představitelů jezuitské scholastiky. A právě P. Luis de La Puente měl na R. Arriagu veliký vliv²⁴⁷.

Také osoba La Puenteho životopisce, P. Henrica Lampartera (Lampardus - do roku 1625, pak „přejmenování“ na Lamparter), je dosti významná a s Prahou spojená. P. H. Lamprater byl jezuita, žil v letech 1591-1670. Byl profesorem gramatiky, filosofie a teologie, rektorem v Ambergu, Dillingenu, Neubourgu, Ingolstadt, členem provincie Germania a byl Provinciálem české provincie (Boheme). Ta se osamostatnila od Rakouské roku 1623 a zahrnovala vedle Čech také Moravu, Slezsko a Lužici.²⁴⁸ Lamparter napsal La Puenteho životopis, ze kterého také vycházím: *Vita et Virtutes Venerabilis Patris Ludovici de Ponte, Societatis Jesu*, („Život a ctnosti Ctihodného P. L. de La Puente“), který vyšel v Ingolstadt u G. Haenliniho v roce 1662. Tomuto dílu předcházelo dílo *Aphorismi Spirituales collecti ex vita, sententiis et epistolis Venerabilis P. Ludovici de Ponte, Societatis Iesu*, („Duchovní aforismy posbírané ze života, názorů a dopisů ctihodného P. Ludvíka de Ponte“), které vyšlo poprvé v Ingolstadt u Geroge Haenliniho v roce 1652²⁴⁹.

Význam Prahy pro rozšíření La Puenteho děl je největší u jeho životopisu Mariny de Escobar, *Vida miravillosa de la*

²⁴⁷ O vlivu, který na Rodriga de Arriagu La Puente měl, srov. S. Sousedík, *Filosofie v českých zemích mezi středověkem a osvícenstvím*, Vyšehrad, Praha 1997. Str. 100.

²⁴⁸ Srov. FORBELSKÝ, Josef, *Španělé, Říše a Čechy v 16. a 17. století*. Vyšehrad, Praha 2006. S. 352.

²⁴⁹ Srov. BACKER, Augustin de a SOMMERVOGEL, Carlos – *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, t. 6, col. 1271-1295

venerable virgen Doña Marina de Escobar („Podivuhodný život ctihodné panny Mariny de Escobar“), který kromě španělského vydání ve Valladolidu roku 1650 vychází v 17. století pouze v latinském a německém překladu a oba vycházejí v Praze v letech 1672 (1. díl) a 1688 (2. díl) (*Mirabilis vita Venerabilis Virginis Marinae de Escobar Vallisoletanae*) a 1700 německy (*Wundersames Leben Der...Jungfrauen Marina von Escobar*)²⁵⁰. Jistě by si další výzkum zasloužila právě tato skutečnost, proč bylo u nás v takové oblibě právě toto dílo, které na dobu čtyřiceti let zastavilo La Puenteho beatifikační proces. Velikým obdivovatelem a propagátorem úcty k Marině de Escobar byl český jezuita Jan Tanner.

²⁵⁰ Toto není zdaleka úplný výčet všech vydání tohoto díla v Praze, zde jsou uvedena pouze ta první, následovala jich však celá řada (více jak deset). Srov. BACKER-SOMMERVOGEL, op. cit., *ibid.*

ZÁVĚR

Na základě životopisu v české jezuitské provincii působícího jezuity P. Henrica Lampartera představila práce základní momenty života P. Luise de la Puente, španělského jezuity „zlatého věku“, který byl významný nejen svým pedagogickým působením na španělských teologických fakultách na Univerzitách v Salamance, Villagarcie a Valladolidu, a duchovním vedením jak noviců, tak mnoha světských osob, ale také byl významný pro své četné spisy o duchovním životě. Představení jeho života bylo doplňováno z dostupné zahraniční sekundární literatury.

Druhá část práce představila jedno z La Puenteho nejvýznamnějších děl, *Guía espiritual*, které je jeho nejteoretičtější dílem a které proto dobře ukazuje základní rysy jeho teologie. Tímto dílem také La Puente přispěl do formování jezuitské spirituality v debatě o podobu závazné formy modlitby v Tovaryšstvu Ježíšově. Oproti kontemplativnímu křídlu jednoznačně mluví ve prospěch aktivního života, zvláště apoštolské služby. Aktivní život je podle La Puenteho podmínkou kontemplace, zároveň však modlitba a kontemplace aktivní život a úsilí v pokroku ve ctnostech posouvají dále. A tak život aktivní a kontemplativní jsou dva nutné rozměry duchovního života, nikoli jeho dvě rozdílné úrovně.

Třetí část práce se věnuje ve stručnosti roli jezuitů z pražského Klementina v šíření La Puenteho díla skrze latinské překlady. Také zkoumání dobového životopisu (1662) La Puenteho má ukázat, čím byl tehdy La Puente pro své téměř současníky zajímavý a čeho si na něm cenili. V osobách překladatele (M. Trevinnius), životopisce (H. Lampartera) či významného činitele pražské Univerzity (R. Arriaga) je mapována základní souvislost s vlivem Luise de la Puente v českých zemích po Bílé hoře skrze jeho žáky, kteří působili

v pražském Klementinu. Podrobnější zkoumání tohoto vlivu by mělo být předmětem dalšího hlubšího bádání.

Tato rigorózní práce tedy přináší první v českém jazyce dostupné seznámení s osobou patřící do dějin spirituality a dějin spirituální teologie. Vzhledem k rozsahu a zaměření práce nebyl jejím předmětem hlubší teologický rozbor, ten by mělo přinést další bádání. Nicméně ukázala-li tato práce, že má smysl se v naznačených bodech osobě La Puenteho dále věnovat, splnila , doufám, svůj cíl.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

DXS – Dux spiritualis

DC – Duchovní cvičení

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY**A. PRAMENY**

- CACHUPIN, Francisco, *Vie du Vénérable Louis du Pont de la Companie de Jésus*.** Paris: Librairie de P.Lethielleux / Tournai: Librairie de H. Casterman 1861.
- IGNÁC Z LOYOLY, *Duchovní cvičení*.** Přel. P. Robert Kunert SJ. Křesťanská akademie a Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova, Řím - Praha 1990.
- IGNÁC Z LOYOLY, *Constitutiones Societatis Iesu cum declarationibus*.** Řím 1937.
- LAMPARTER, Henricus, *Vita et virtutes venerabilis patris Lvdovici de Ponte, Societatis Jesu*.** Georgus Haenlini, Ingolstad, 1662. Ve fondu NK v Praze pod signaturou 65E5503.
- týž, *Aphorismi spirituales collecti ex vita, sententijs et epistolis V. P. L. de Ponte SJ*.** J. Kamenitzky, Praha 1716-1733.
- PONTE, Ludovicus de , *Dux spiritualis I-III*,** přel. M. Trevinnius, Francisco Brehm (ed.). Nakl. Frederico Pustet, Ratisbonae 1921.
- Ponte, Ludovicus de, *Balthasaris Alvarez e Societate Iesu Vita*,** Řím 1670.

Údaje knihovnědného oddělení AV ČR (co přesně z děl La Puenteho vyšlo v Čechách, v BACKER-SOMERVOGEL není bibliografie úplná).

B. LITERATURA

- ABAD, Camille-Marie, *El Venerable P. Luis de La Puente de la Compania de Jesus, Sus Libros y Su Doctrina Espiritual*,** Universidad Pontificia, Comillas 1954.
- ABAD, Camille-Marie, *Vida y Escritos del V. P. Luis de La Puente del la Compañía de Jesús*,** Universidad Pontificia,

- Comillas 1957.
- týž, „Escobar“ (Marine de), heslo in: *Dictionnaire de Spiritualité*, 4, 1083-1084, Paříž 1960.
- týž, „Gutierrez“ (Martin), heslo in: *Dictionnaire de Spiritualité*, 4, 1300, Paříž 1960.
- ARMOGATHE , Jean-Robert, „De Auxiliis congregations“, in: *Dictionnaire de l'Histoire du hristianisme*, Albin Michel, Paris 2000. S.346-347.
- AUMANN, Jordan, *Křesťanská spiritualita v katolické tradici*. UK v Praze, Karolinum 2000.
- BACKER, Augustin de a SOMMERVOGEL, Carlos, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, t. 6, col. 1271-1295.
- BENEŠ, Zdeněk, *Dějiny středověku*, Práce, Praha 1994.
- BOBKOVÁ-VALENTOVÁ, Kateřina, *Každodenní život učitele a žáka jezuitského gymnázia*. Karolinum, Praha 2006.
- BOUYER, L.; LECLERCQ, J.; COGNET, L. (edd.), *Histoire de la spiritualité chrétienne*, 4 sv. Aubier, Paris 1960-1966.
- CEMUS, Petronilla (ed.), *BOHEMIA JESUITICA 1556-2006. I a II*. (Sborník Mezinárodní konference Jezuité v českých zemích, Praha 25.-27. 4. 2006.), UK v Praze, Karolinum, Praha 2010.
- ČORNEJOVÁ, Ivana, *Tovaryšstvo Ježíšovo: jezuité v Čechách*. Hart, Praha 2002.
- ČORNEJOVÁ, Ivana, *Úloha církevních řádů při pobělohorské rekatolizaci: sborník příspěvků z pracovního semináře konaného ve Vranově u Brna ve dnech 4.-5. 6. 2003*. Praha 2003.
- ČORNEJOVÁ, Ivana, *Kapitoly z dějin pražské univerzity 1622-1654*. UK, Karolinum, Praha 1992.
- ČORNEJOVÁ, Ivana (red.), kol. autorů, *Dějiny Univerzity Karlovy II (1622-1802)*. UK, Karolinum, Praha 1996.
- DELUMEAU, Jean, „Réforme Catholique et contre-réforme.“ In: : *Dictionnaire de l'Histoire du christianisme*, Albin Michel, Paris 2000. S. 914-921.

- DOGMATIKA** (zpracováno podle L. Otta), V. díl De Gratia (O milosti), Matice cyrilometodějská, Olomouc 1994.
- DORAZIL, Otakar, Světové dějiny v kostce.** Papyrus a Jeva, Vimperk / Rudná u Prahy 1997.
- FESSARD, Gaston, Dialektika Duchovních cvičení Ignáce z Loyoly.** Refugium, Velehrad - Roma 2004.
- FIORES, Stefano de a GOFFI, Tullo (ed.) Slovník spirituality.** Přel. T. Brichtová, J. Sýkora, J. Lachman. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1999.
- FORBELSKÝ, Josef, Španělé, Říše a Čechy v 16. a 17. století.** Vyšehrad, Praha 2006.
- HEIDER, Daniel, Kdo byl František Suárez? Život a dílo „Vynikajícího doktora“.** Studijní texty Centra Aletti, Olomouc 2009.
- HERNANDEZ, E., „Alvarez“ (Balthasar),** heslo in: Dictionnaire de Spiritualité, 1, 405-406.
- HÖRNUNG, Aloisio C.M.F., Heilsverwirklichung als Bräutlich-Eheliches Verhältnis zwischen Gott und Kreatur nach La Puente S.J.** Universitas Gregoriana, Řím 1969.
- HROCH, Miroslav a kol., Evropa v období pozdního středověku.** UK v Praze, SPN, Praha 1983.
- Jacques Le Brun, „Quiétisme“,** in: Dictionnaire de l'Histoire du christianisme, Albin Michel, Paris 2000.
- Locus pietatis et vitae: sborník příspěvků z konference konané v Hejnicích.** Univerzita Karlova v Praze, Scriptorium, Praha 2008.
- LONSDALE, David, Oči k vidění, uši k slyšení. Úvod do ignaciánské spirituality.** KNA, Kostelní Vydří 2003.
- MACKENNEY, Richard, Evropa šestnáctého století.** Vyšehrad, Praha 2001.
- MONASTERIO, Joaquin, Estructura Sacramental. Espiritualidad del P. La Puente.** Madrid 1962
- NICOLAU, Miguel Beauchesne, „La Puente“,** in: Dictionnaire de Spiritualité, 9, 265-276. Paris 1975

Renaissance a reformace. Od roku 1500 do roku 1592. Larousse.

Jan Vašut, Praha 1999.

RICHTEROVÁ, Alena a ČORNEJOVÁ, Ivana (ed.), Jezuité a Klementinum. Národní knihovna ČR a Česká provincie Tovaryšstva Ježíšova SJ, PRAHA 2006.

SAGNE, Jean-Claude, „Perfection“, IV. 16.-17. siècle, heslo in: Dictionnaire de Spiritualité, 12, 1131-1156. Paris 1984.

SOUSEDÍK, Stanislav, Filosofie v českých zemích mezi středověkem a osvícenstvím. Vyšehrad, Praha 1997.

SVOBODA, David , Tomistická teorie fyzické premoce - diplomová práce v oboru filosofie, FF UK 2003 in:

<http://agora.metaphysica.skaut.org/premocediapl.htm>

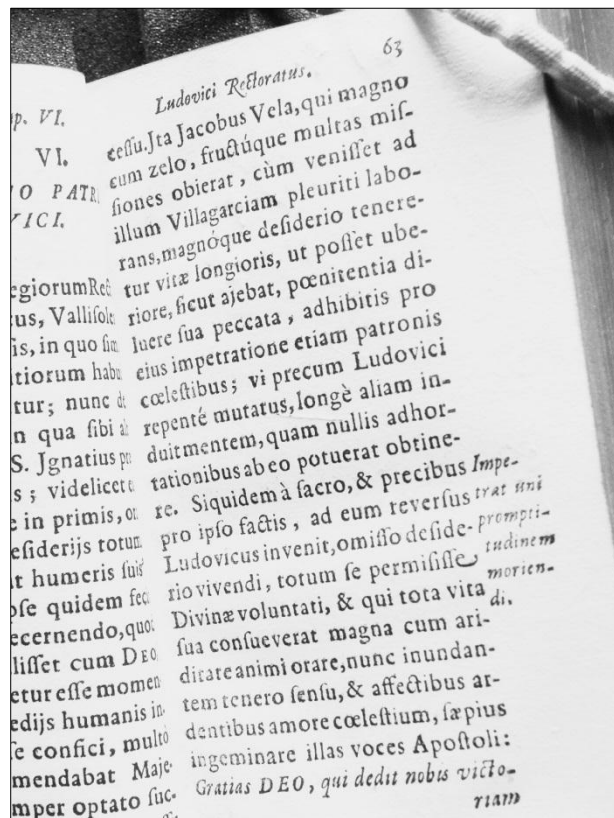
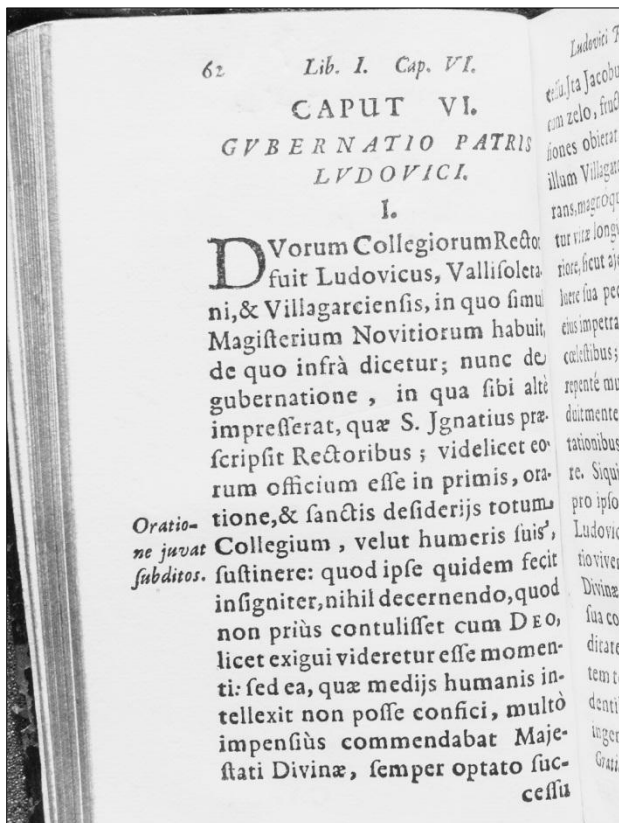
VALENTOVÁ, Kateřina, Každodenní život učitele a žáka jezuitského gymnázia. Karolinum, Praha 2006.

WOLF, Václav, Pražská univerzitní teologie v 17. století. MC, Olomouc 2007.

WORCESTER, Thomas, The Cambridge Companion to the Jesuits. Cambridge University Press, Cambridge 2008.

PŘÍLOHY

Příloha 1 – Ukázka použitého Lamparterova životopisu: LAMPARTER, Henricus, *Vita et virtutes venerabilis patris Ludovici de Ponte, Societatis Jesu*. Georgus Haenlini, Ingolstad, 1662. S.62-63.

Příloha 2 - podobizna Luise de la Puente z knihy ABAD, Camille-Marie, *Vida y Escritos del V. P. Luis de La Puente del la Compañía de Jesús*, Universidad Pontificia, Comillas 1957. s. 6.

